

هنر

راهنمای معلم

چهارم ابتدایی

معاونت برنامه ریزی آموزشی و توانبخشی

گروه برنامه ریزی درسی و آموزشی دانش آموزان با آسیب بینایی

سال تحصیلی ۱۴۰۱_۱۴۰۰

بسم الله الرحمن الرحيم

راهنمای معلم

کتاب هنر

پایه چهارم ابتدایی

(ویژه دانش آموزان با آسیب بینایی)

سازمان آموزش پرورش استثنایی

معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توانبخشی

کارشناسی برنامه‌ریزی درسی و آموزشی گروه آسیب‌دیده بینایی

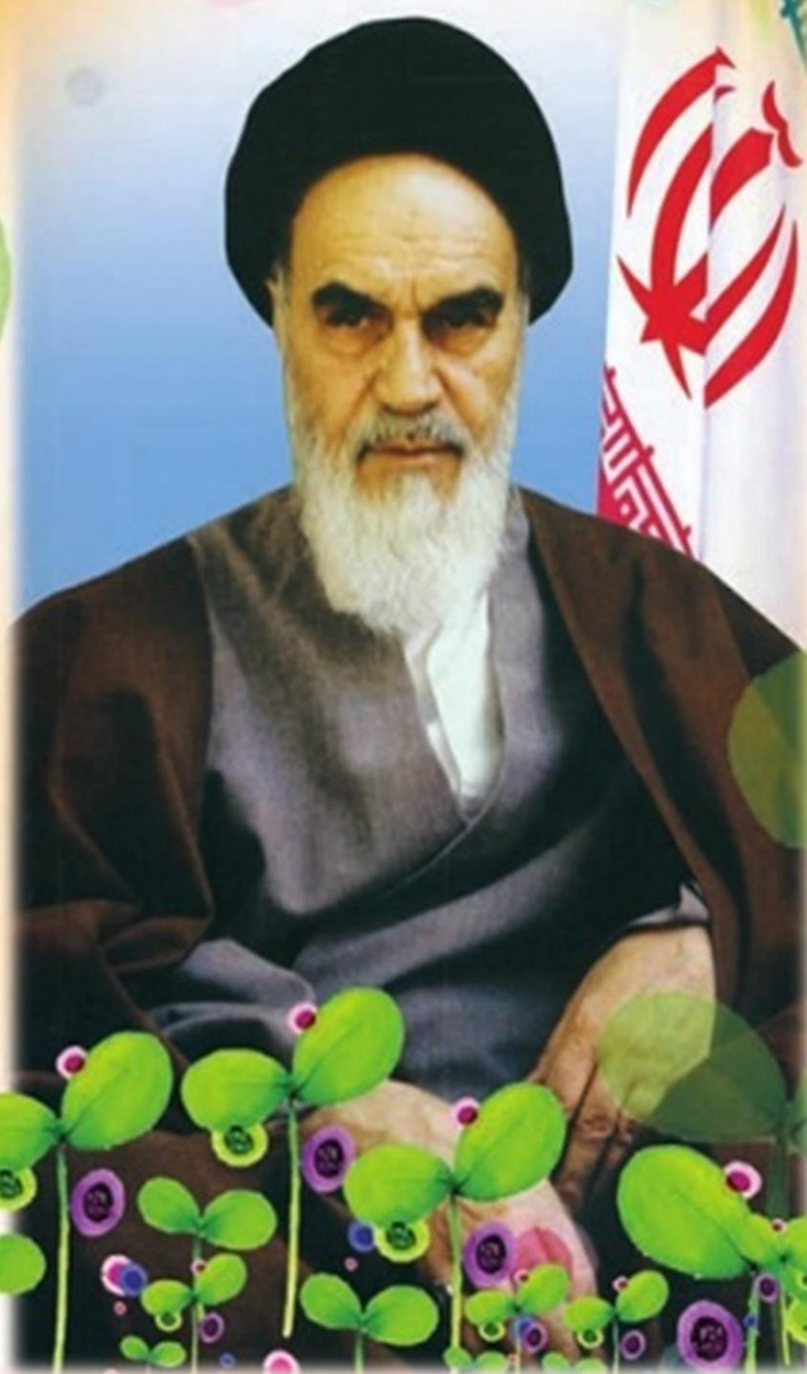
گرد آوری و تنظیم متون:

امینه نگهبان، مسعود رضایی، زهرا صادقی بلداجی، سمیه برزویی
نژاد، رقیه وهابی جولادی، نوشین کمالی، ریحانه زحمتکش

ویراستاری: امینه نگهبان

صفحه‌آرایی: ریحانه زحمتکش

امام مهربان

گر بی هنرم و گر هنرمند

لطف است امیدم از خداوند

سعدی

هنر، نقش محرکی را اجرا می‌کند که کودکان برای رشد در جنبه‌های مختلف شخصیتی به آن نیاز دارند. هنر به کودکان اجازه می‌دهد تا خلاقیت خود را بروز دهند. کودکان با هنر می‌آموزند، در موقعیت‌های گوناگون زندگی چگونه تصمیمات مهم را اتخاذ نمایند. فعالیت‌های هنری موجب تربیت و تقویت عزت و اعتماد به نفس در کودکان می‌شود. کارشناسان تعلیم و تربیت اذعان دارند، هنر موجب آرامش و آسودگی خاطر شده و به رشد مغز کمک می‌کند. فعالیت‌های هنری نگرانی‌های کودکان را از آن‌ها دور و حتی یک روش درمانی برای اضطراب محسوب می‌شود.

سازمان آموزش و پرورش کودکان استثنایی کشور با توجه به اهداف فوق و به منظور پرورش توانایی‌های مختلف دانش‌آموزان آسیب‌دیده بینایی، کتاب راهنمای هنر ویژه این گروه را که به همت تعدادی از آموزگاران و گروه برنامه‌ریزی درسی دانش‌آموزان آسیب‌دیده بینایی تألیف شده است، در اختیار همکاران محترم قرار می‌دهد، تا در سراسر کشور به صورت یکسان و هماهنگ، این کتاب در زنگ هنر مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

با عنایت به استعداد اکثر دانش‌آموزان آسیب‌دیده بینایی در زمینه‌های مختلف اجرایی، شاهنامه‌خوانی، فراگیری موسیقی و همچنین اهمیت فراگیری دوخت در دوره‌ی ابتدایی، در این کتاب علاوه بر سرفصل‌های راهنمای کتاب هنر پایه‌های (اول، دوم و سوم)، سرفصل‌های جدیدی مربوط به دوخت، آشنایی با شاهنامه و موسیقی اضافه شده است.

امید آن است که وجود کتاب حاضر بتواند گامی راه‌گشا در مسیر تحول دانش‌آموزان آسیب‌دیده بینایی باشد تا علاوه بر ارضاء عواطف و احساسات خود، دست به آفرینش و خلاقیت‌های نوینی در عرصه‌های مختلف هنر بزنند و با اکتساب آن به صورت علمی، آینده شغلی و هنری خود را در زمینه‌های ورود به بازار کار هنرهای دستی، آهنگ‌سازی، تنظیم و تدریس آن و یافتن تبحر در صوت و لحن قرآن تضمین نمایند.

کتاب حاضر در پنج بخش تهیه و تنظیم شده است. همکاران گرامی می‌توانند مطابق با امکانات مدرسه و ذوق و توانمندی هریک از دانش‌آموزان و شرایط زیست بوم منطقه تدریس نمایند به عبارت دیگر مدیریت تقدم و تاخر ارائه بخش‌های مختلف بصورت موازی و متناسب با توان و علایق دانش‌آموزان، به عهده‌ی آموزگار محترم می‌باشد.

همچنین مقتضی است همکاران محترم به دقت محتوای فوق را مطالعه و پیشنهادات خود را در سامانه نظرسنجی کتب به آدرس Csdeo.ir درج نمایند.

ردیف	عنوان	صفحه
۱	مقدمه	۵
۲	بخش اول کاردستی	۸
۳	فعالیت‌های بخش کاردستی	۱۱
۴	کاغذ و تا	۱۳
۵	کاغذ و برش	۲۳
۶	کار با مقوا	۳۱

فهرست

۳۸	کار با خمیر و گل رس	۷
۴۸	کار با چوب بستنی	۸
۵۴	کار با مروارید	۹
۵۹	کلاژ	۱۰
۶۲	دورریختنی	۱۱
۶۸	کار با هسته	۱۲
۷۳	کار با ابر	۱۳
۷۷	کار با سنگ	۱۴
۸۳	صداسازها	۱۵
۹۰	بخش دوم دوخت	۱۶
۹۱	دوخت	۱۷
۱۰۱	بخش سوم	۱۸
۱۰۱	نقاشی	۱۹
۱۱۴	بخش چهارم	۲۰
۱۱۵	قصه و شعر	۲۱
۱۲۲	شاهنامه خوانی	۲۲
۱۲۸	نمایش	۲۳
۱۴۰	بخش پنجم	۲۴
۱۴۱	تمرینات شنیداری	۲۵
۱۴۸	موسیقی	۲۶
۱۶۱	منابع	۲۷

باید برای کودکان امکان کشف و ارتباط با جهان، شناخت و احساس جایگاهی که در جهان دارند را فراهم کنیم. مهم‌ترین ابزارهای آموزشی، ابزارهای پیشرفته به لحاظ تکنولوژیک نیستند. بلکه دست‌ها هستند. دست‌ها را آزاد کنید.

«ماریا مونته سوری»

بخش اول

کاردستی

کاردستی محصول فعالیت، همکاری و هماهنگی بین ذهن، چشم و دست در ساختن اشیاء است و باعث پرورش خلاقیت، تخیل و تفکر کودکان می‌شود. به کمک این فعالیت سرگرم‌کننده و آموزنده، می‌توان مهارت‌های فردی و گروهی کودکان را تقویت کرد و از این طریق، سطح فرهنگ تجسمی آن‌ها را بالا برد تا به کشف محیط اطراف خود و زیباسازی آن بپردازند. کودکان با انجام دادن کاردستی، ضمن پرورش قوه‌ی تخیل خویش وسایل موردنیازشان را نیز می‌سازند؛ بنابراین می‌توان گفت که کاردستی:

۱. باعث پرورش روزافزون تخیل، تفکر و قوه‌ی خلاقیت کودکان و در نتیجه، بازآفرینی آنان می‌شود.
۲. اوقاتی لذت‌بخش و سرگرم‌کننده را برای آن‌ها فراهم می‌سازد.
۳. به کودکان یاد می‌دهد که فقط مصرف‌کننده نباشند بلکه سازنده و خلاق باشند و حتی اشیای دورریختنی را تغییر دهند و آن را کاربردی سازند.
۴. توجه کودکان را به تغییر و زیباسازی محیطی که در آن زندگی می‌کنند (محیط فردی و اجتماعی)، جلب می‌کند.
۵. کودکان را با مواد و ابزار مختلف و کاربردهای مختلف آن‌ها آشنا می‌سازد.
۶. کودکان با ساختن انواع کاردستی در مناسبت‌های مختلف اجتماعی، با آداب و رسوم و فرهنگ جامعه‌ی خود آشنا می‌شوند.
۷. توانایی‌های فیزیکی و حواس مختلف کودکان، به‌ویژه حس لامسه و بینایی آن‌ها را تقویت می‌کند و به‌طور کلی، دقت و حساسیت آنان را نسبت به محیط اطراف و آنچه در آن وجود دارد، افزایش می‌دهد.

فعالیت‌های یادگیری

مجموعه‌ی فعالیت‌هایی که دانش‌آموزان در ساعت درس هنر انجام می‌دهند تا به اهداف کلی درس هنر در بخش کاردستی برسند، با عنوان فعالیت‌های یادگیری آمده است. ابتدا برای سهولت اجرای این برنامه به معلم توصیه‌هایی می‌کنیم تا او با استفاده از آن‌ها بتواند فرصت مناسبی را برای کلاس خود فراهم آورد.

توصیه‌هایی برای اجرای برنامه:

۱. معلم، برای استفاده‌ی بهتر از زمان در بعضی از فعالیت‌ها، از قبل دانش‌آموزان را برای انجام دادن کاردستی آماده می‌کند. دانش‌آموزان یاد می‌گیرند که در فرصت‌های مناسب، نمونه‌های انواع شکل‌ها را در اندازه‌ها و رنگ‌های مختلف آماده کنند و همراه داشته باشند و در کلاس هنر با استفاده از نمونه‌های آماده، ایده‌های بیشتری را به اجرا درآورند. انتخاب شکل، روش کشیدن آن روی زمینه و نحوه‌ی برش دادن آن به عهده‌ی دانش‌آموز است.
۲. برای ساختن هر کاردستی، ابزار و مواد مختلفی موردنیاز است. معلم می‌تواند در ابتدای سال از دانش‌آموزان بخواهد که هر کدام یک کیسه‌ی نایلونی یا جعبه‌ی مناسب برای خود تهیه کنند و ابزار و مواد مورد استفاده در

فعالیت‌های کاردستی مانند خرده‌های کاغذ و مقوای رنگی، کاغذهای کهنه که تصویر رنگی دارند، کارت‌پستال‌ها، چسب، قیچی نوک‌گرد، پولک، روبان، تکه پارچه، برگ، صدف، شاخه، سنگ‌ریزه، نخ کاموا و ... را جمع‌آوری و در آن نگهداری کنند. به این ترتیب، توجه آن‌ها به جمع‌آوری مواد و وسایل موردنیاز جلب می‌شود و در مورد تهیه ابزار و مواد، استفاده‌ی بهتر و نگهداری از آن‌ها بیشتر احساس مسئولیت می‌کنند.

بعضی از این ابزار و مواد را می‌توان در ابتدای سال تحصیلی تهیه و در کلاس نگهداری کرد؛ مثلاً برای فعالیت‌های کاغذ و مقوا می‌توان از مدیر مدرسه، اولیا و دیگران کمک خواست تا انواع کاغذ و مقوای باطله‌ی تمیز را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهند. تهیه‌ی بعضی از مواد - مانند گل رس - را نیز هر دانش‌آموز به طور مستقل می‌تواند برعهده بگیرد و یا می‌توان از مسئولان مدرسه درخواست کرد که به اندازه‌ی همه‌ی دانش‌آموزان تهیه کنند و در اختیار آن‌ها قرار دهند. برای انجام فعالیت‌های کاردستی، باتوجه به امکانات محیط و شرایط موجود در هر منطقه می‌توان ابزار و موادی را با نمونه‌های پیشنهادی در برنامه جایگزین کرد. معلم، دانش‌آموزان را هدایت می‌کند که این مواد و ابزار را پیدا کنند و در هر برنامه، مورد استفاده قرار دهند. در هر صورت معلم باید طرح آموزشی چند جلسه‌ی درس هنر را از قبل آماده کند و موضوع و ابزار و مواد موردنیاز را به اطلاع دانش‌آموزان برساند تا آمادگی اجرای برنامه را داشته باشند.

۳. دانش‌آموزان برای ساختن کاردستی باید از ایده‌های شخصی خود استفاده کنند. معلم، نمونه‌ی کار آماده را به آنان نشان نمی‌دهد؛ زیرا هدف، الگوبرداری نیست. بیان ویژگی‌های ماده‌ی مورد استفاده، امکانات آن و ایجاد انگیزه برای فعالیت، دانش‌آموز را برای آغاز کار آماده می‌کند. معلم در مراحل مختلف کار، نقش راهنما را بر عهده دارد.

۴. گنجاندن کار گروهی در برنامه‌ی دانش‌آموزان لازم است و آن را به چند روش می‌توان انجام داد:

الف- همه‌ی کلاس در تکمیل یک کار مشترک شرکت می‌کنند و با کنار هم گذاشتن بخش‌های مختلف کارها، یک اثر بزرگ و کامل ایجاد می‌شود.

ب - دانش‌آموزان کلاس به چند گروه تقسیم می‌شوند؛ به‌طوری‌که کار هر گروه با گروه دیگر متفاوت است. هر یک از گروه‌ها، شکل دلخواه خود را می‌سازد. (اعضای یک گروه، ترکیبی از همه‌ی معلولیت‌ها باشد).

بهتر است دانش‌آموزان کاردستی‌هایی را که می‌سازند، به‌خوبی نگه دارند. آن‌ها را راهنمایی کنید تا کاردستی‌های مسطح را به ترتیب تاریخ اجرا در پوشه‌ی کار خود قرار دهند؛ کاردستی‌هایی را که حجم دارند (مانند کار با سنگ)، در جعبه‌ی مقوایی بگذارند.

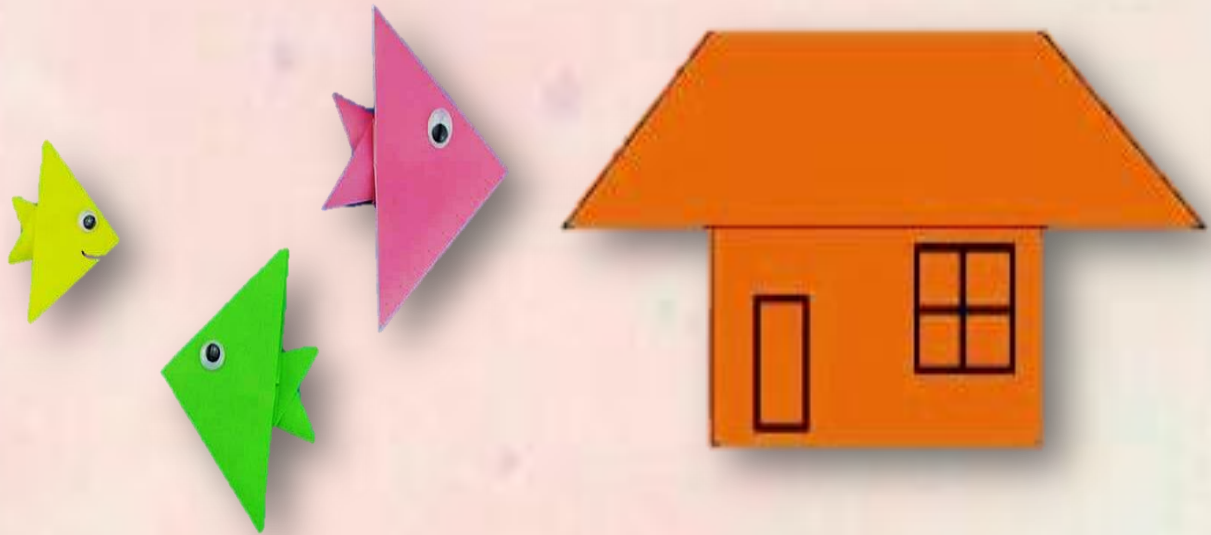
بخش اول : کاردستی

ردیف	عنوان	فعالیت
۱	کاغذ و تا	ماهی ، خانه ، خرگوش ، قایق
۲	کاغذ و برش	پاکت نامه ، بادبادک ، آدمک ، فرفره
۳	کار با مقوا	زنبور ، فرفره گرد ، درخت
۴	کار با خمیر و گل رس	لوبیا سبز ، حلزون ، دست ، سبد
۵	کار با چوب بستنی	جادستمالی ، هواپیما
۶	کار با مروارید	گیره ی مو ، قاب
۷	کلاژ	درخت با برگ ، جوجه
۸	دورریختنی ها	گلدان ، جامدادی ، گل فنری
۹	کار با هسته	قاب عکس ، گربه
۱۰	کار با ابر	قایق ، کیک
۱۱	کار با سنگ	جاصابونی ، تابلو ، زیرلیوانی
۱۲	صداسازها	زنبورک ، دایره زنگی ، طببل

وسایل مورد نیاز بخش کاردستی

۳۹. گیره فلزی	۲۱. گل رس	۱. کاغذ رنگی
۴۰. رنگ انگشتی	۲۲. سفره پلاستیکی	۲. ماژیک
۴۱. پاستل روغنی	۲۳. سیخ چوبی	۳. چشم عروسی
۴۲. اسفنج (ابر)	۲۴. گواش	۴. مداد رنگی
۴۳. نمد	۲۵. کاور لباس	۵. قیچی
۴۴. سنگ	۲۶. چوب بستنی	۶. چسب مایع
۴۵. نایلون	۲۷. چسب حرارتی	۷. خط کش
۴۶. قلم مو	۲۸. گیره لباس	۸. مداد
۴۷. تخته	۲۹. چسب چوب	۹. نی
۴۸. فوم	۳۰. مروارید لپه ای	۱۰. نخ
۴۹. کش پول	۳۱. چسب آهن	۱۱. چسب نواری
۵۰. بشقاب یک بار مصرف	۳۲. برگ خشک درختان	۱۲. رولت خیاطی
۵۱. زنگوله	۳۳. ذرت	۱۳. پولک
۵۲. پانچ	۳۴. بطری نوشابه	۱۴. پارچه
۵۳. قوطی	۳۵. سی دی قدیمی	۱۵. دکمه
۵۴. بادکنک	۳۶. اسپری رنگ طلایی	۱۶. سوزن ته گرد
	۳۷. رول دستمال کاغذی	۱۷. کاموا
	۳۸. درب پلاستیکی نوشابه	۱۸. مقوا
		۱۹. کارتن
		۲۰. خمیر بازی

کاغذ و تا

اورنگامی یا ساختن حیوانات و اشیاء به وسیله‌ی تا کردن کاغذ، هنری است که مراحل پیشرفته‌ی آن به هنر و دقت بسیار زیاد احتیاج دارد. آشنایی کودکان با این هنر می‌تواند مهارت و ظرافت کار با دست و دقت کودک را بالا ببرد. این کاردستی‌ها به هیچ وسیله‌ای جز کاغذ احتیاج ندارند و در واقع تنها ابزار لازم دستان کودک است. اورنگامی‌ها یا کاردستی‌های کاغذی نمونه‌های خیلی راحت و دوست‌داشتنی هستند که کودکان از درست کردن آن‌ها بسیار لذت خواهند برد.

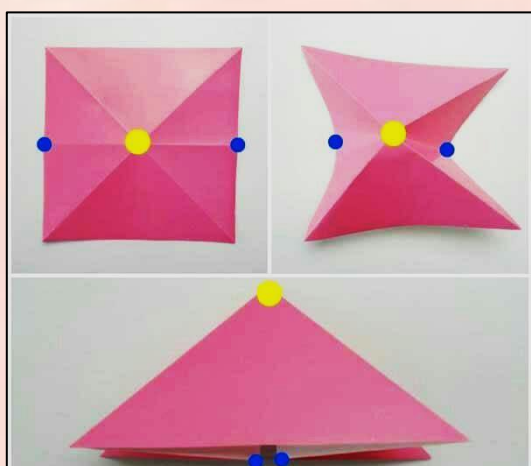
ماهی

وسایل مورد نیاز:

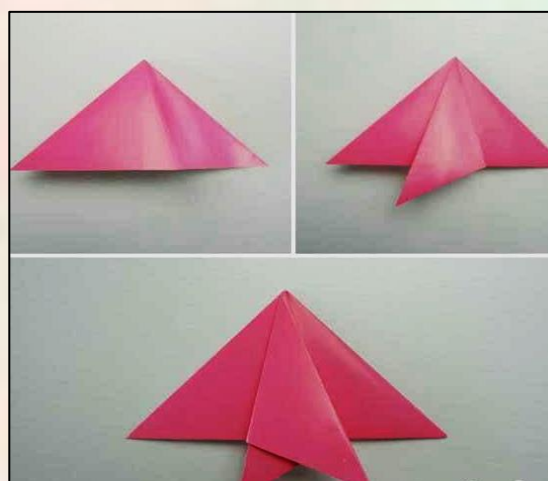
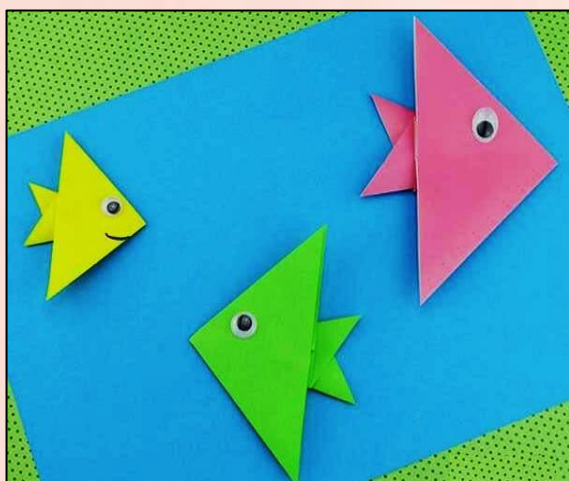
کاغذ رنگی.

مربیان گرامی:

۱. کاغذ مربعی شکل را از قطرهای وسط تا بزنید، چهار مثلث ایجاد می‌شود. مثلث‌های کناری را مطابق شکل به سمت داخل تا کنید. مثلثی که زیر شمایست صورت ماهی است.

۲. کاغذ را برمی‌گردانید و مثلث طرف دیگر را مطابق شکل به عنوان بال از دو طرف تا کنید.

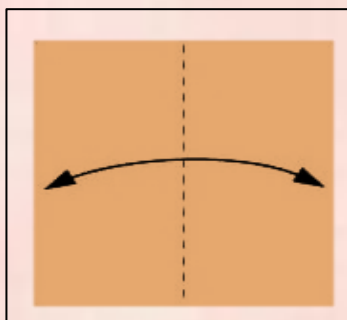
خانه

وسایل مورد نیاز:

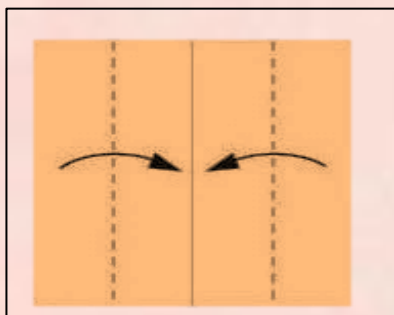
کاغذ رنگی مربع شکل، مدادرنگی.

مربیان گرامی:

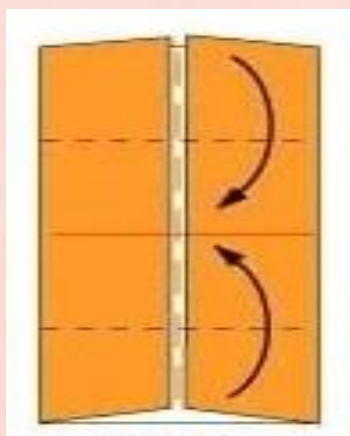
۱. از وسط مربع، طبق نقطه چین تا بزنید، فقط برای این که خط تا را مشخص کنید.

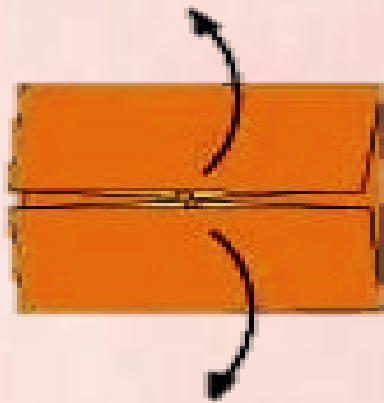
۲. مطابق شکل از سمت راست و چپ، از قسمت نقطه چین تا خط وسط تا بزنید.

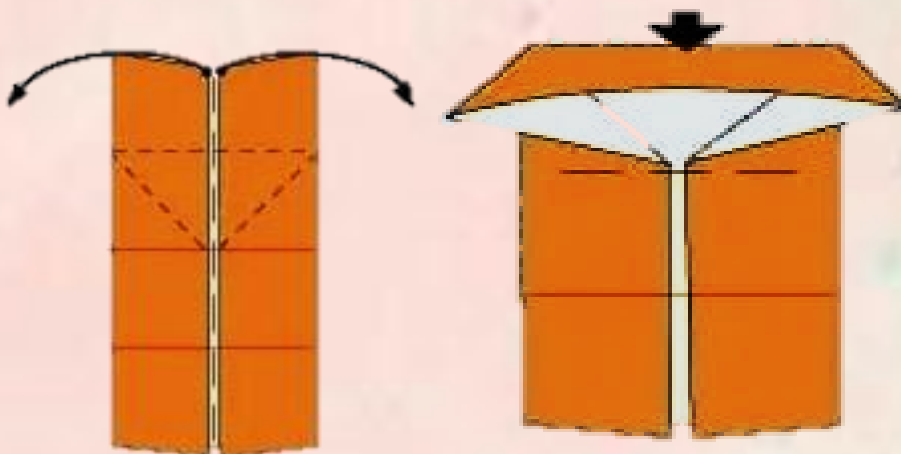
۳. بالا و پایین خط تا را مطابق نقطه چین تا وسط کاغذ تا بزنید.

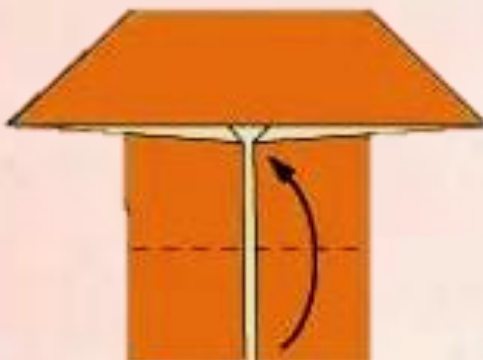
۴. مجددا قسمت بالا و پایین را به جای اول خود برگردانید.

۵. قسمت بالایی کاغذ را مطابق نقطه چین از خط تایی نیمه بالا تا وسط شکل، تا بزنید.

۶. پایین کاغذ را از قسمت نقطه چین به طرف بالا، تا بزنید.

۷. با رنگ کردن و مشخص کردن در و پنجره، کاردستی شما آماده می شود.

خرگوش

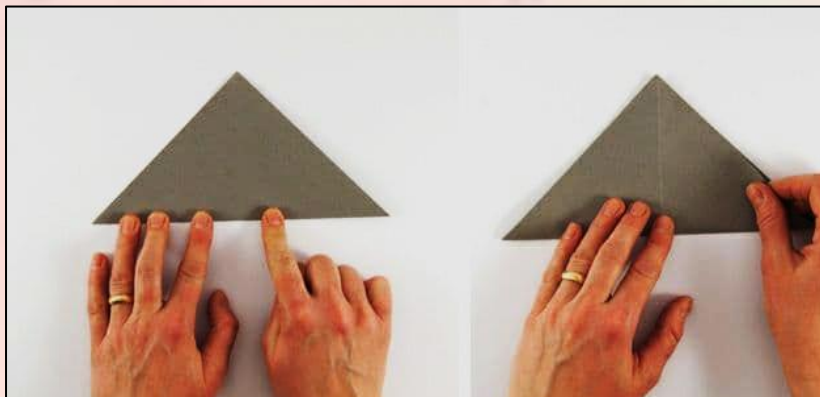
وسایل موردنیاز:

کاغذ رنگی، ماژیک یا چشم عروسکی.

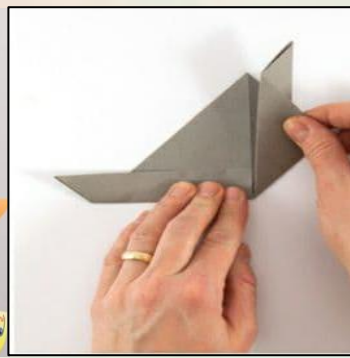
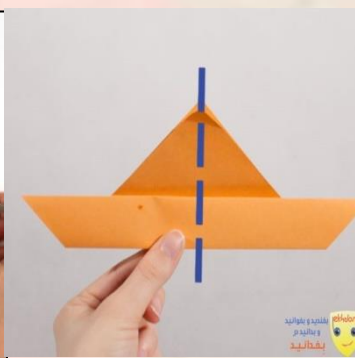
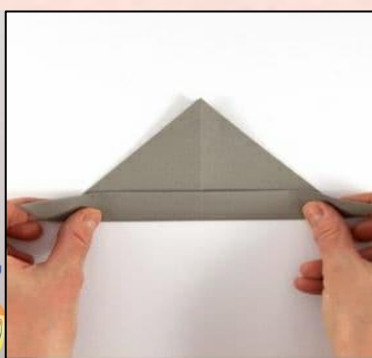
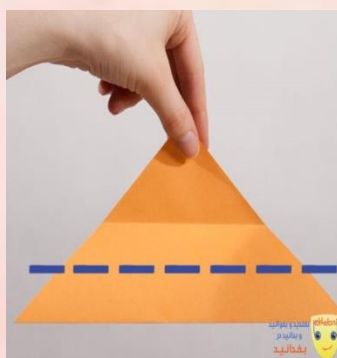

مربیان گرامی:

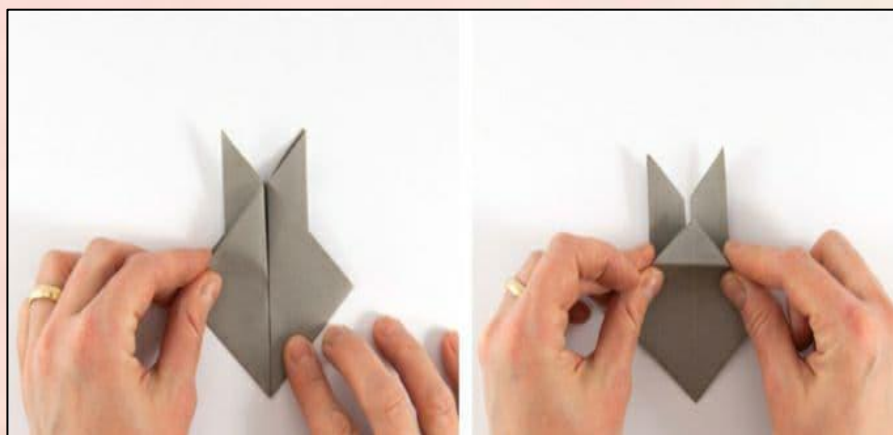
۱. مربع را از روی قطرش تا کنید، در این حالت صورت و گوش‌های خرگوش روی مثلث درست شده قرار می‌گیرند. (مراحل تصویری از چپ به راست)

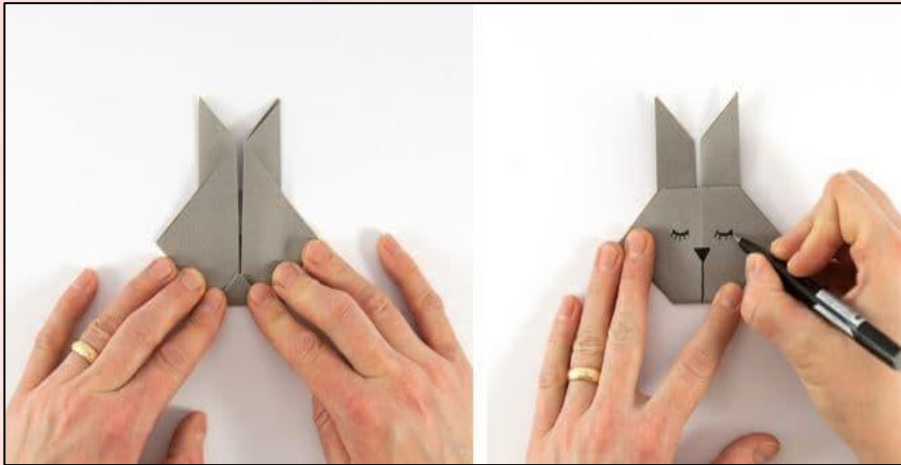
۲. مثلث را تقریباً به اندازه ۲ سانتیمتر از قسمت پایین تا کنید و دوباره از وسط تا بزنید. تای آخر را باز کنید. حالا یکی از گوش‌ها را بگیرید و به سمت بالا تا بزنید. سمت دیگر را هم تا بزنید.

۳. سپس خرگوش را به سمت دیگر برگردانید و مانند شکل قسمت بالای آن را تا بزنید تا قسمت‌های اضافه دیده نشود.

۴. در مرحله ی بعد، دوباره خرگوش را به سمت دیگر برگردانید و از قسمت پایین، مانند شکل زیر تا بزنید. حالا برای خرگوش زیبایی که درست کردید، با استفاده از ماژیک یا چشم و بینی و دهان عروسکی، اعضای صورت بگذارید و لذت ببرید.

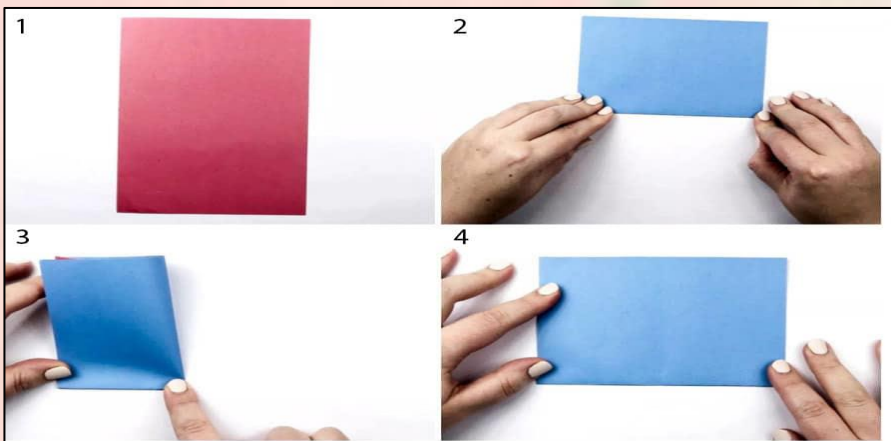
قایق

وسایل مورد نیاز: کاغذ رنگی

مربیان گرامی:

۱. تا کردن کاغذ از وسط

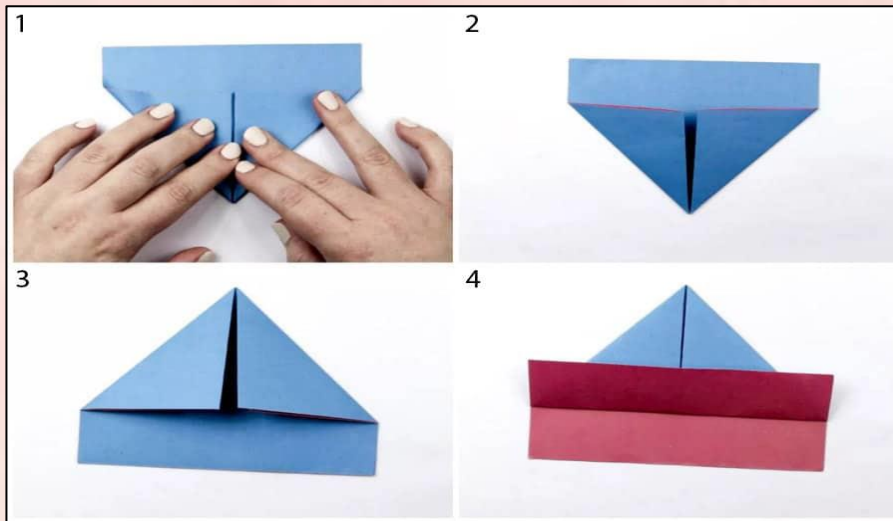
ابتدا کاغذ را دقیقاً از وسط تا کنید. احتیاط کنید که خط تا کج نباشد. بعد خط تایی آن را از بالا تا پایین کمی فشار دهید تا به خوبی عمیق شود.

۲. ساخت بادبان قایق

مطابق تصویر دو گوشه‌ای که وسط کاغذ هستند را به سمت داخل ببرید و تا کنید تا مثلث‌های کوچکی ایجاد شود. روی دو خط تا را به خوبی با دست فشار دهید.

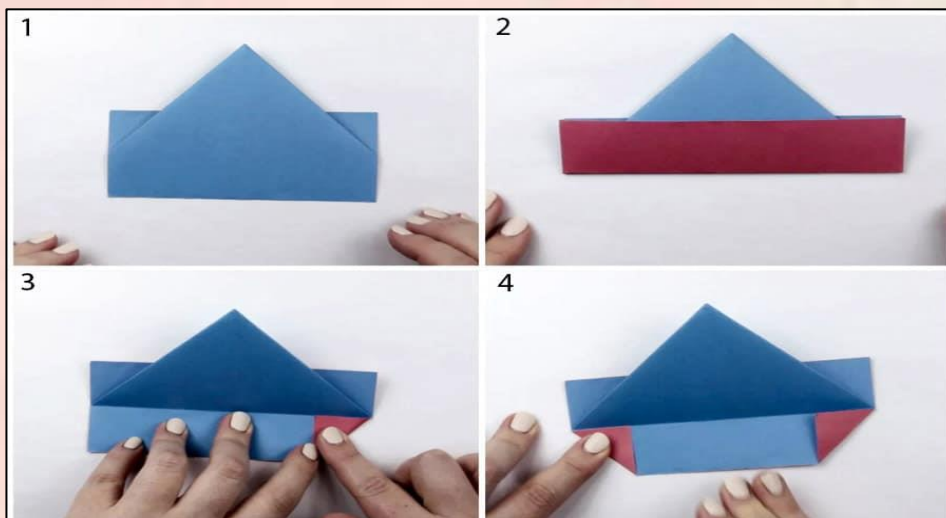
در این حالت سمت دیگر کاغذ دو لبه خواهد بود. لبه بالایی را به سمت مثلث‌ها تا کنید. تا اینجای کار، بادبان قایق و یکی از دو سمت بدنه آن در اورینگامی قایق شکل گرفته است.

۳. تا زدن بدنه قایق

در این مرحله کاغذ را برگردانید و لبه دیگر را هم مانند مرحله قبل به سمت مثلث‌ها (همان بادبان‌های قایق) تا کنید. خط تایی ایجادشده با کمی فشار دست بر روی آن، شکل بهتری پیدا می‌کند.

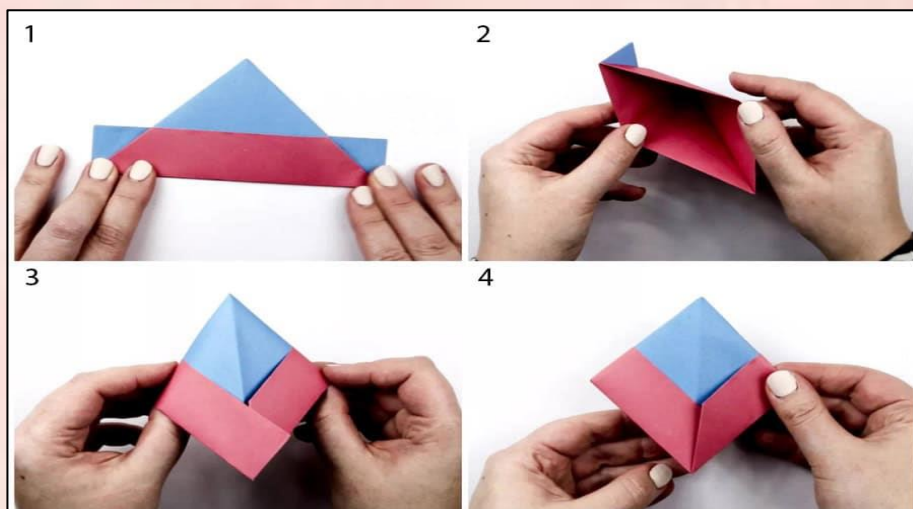
حالا که خط تایی بدنه اورینگامی قایق به‌خوبی مشخص شده، تایی آن را باز کنید و گوشه‌های بدنه را به سمت داخل تا بزنید تا مثلث‌های کوچکی ایجاد شود.

۴. تکرار مرحله پیش

همان قسمتی که گوشه‌های آن را تا زدید دوباره به سمت بالا تا بزنید. اگر تا اینجای کار را درست پیش برده باشید، گوشه‌های یکی از لبه‌های کاغذ به سمت داخل تا شده و سمت دیگر همچنان ظاهری مانند یک مستطیل باریک دارد. لبه‌های سمتی که تا نشده را زیر لایه مقابلش ببرید.

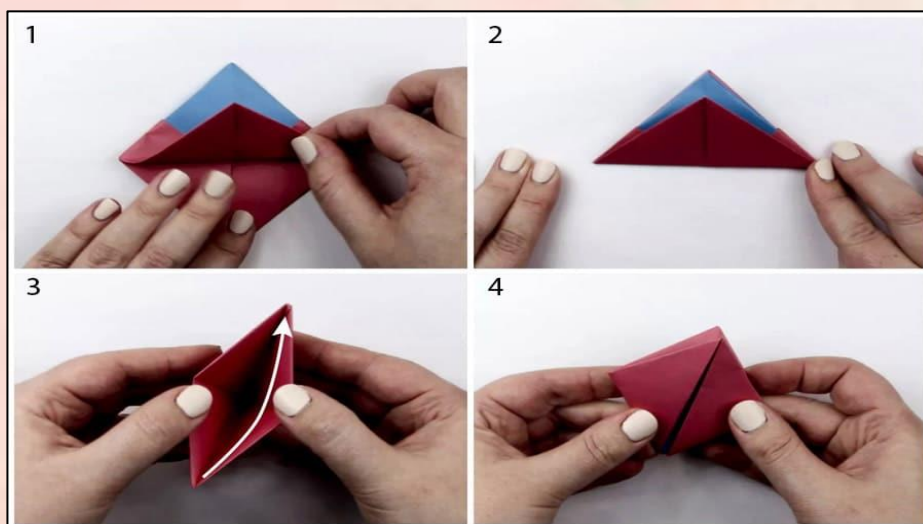
حالا مانند عکس با دست‌های تان وسط دو لایه کاغذ اوریگامی قایق را بگیرید و به آرامی به سمت بیرون آن بکشید تا مانند شکل لوزی شود. خطوط لازم را ایجاد کنید و تا بزنید تا لوزی، شکل مشخصی پیدا کند.

۵. تا زدن لوزی بزرگ

وقتی لوزی به دست آمد، حالا باید مانند تصویر قسمت پایینی لوزی بزرگ را از هر دو طرف به سمت بالا ببرید. بعد با دست آن را فشار دهید تا کاملاً خط مشخصی پیدا کند. همان‌طور که گفته شد این کار را روی قسمت پشتی هم انجام دهید. وقتی هر دو طرف به سمت بالا تا زدید، دوباره دو لایه میان کاغذ را با دست‌هایتان آرام به سمت بیرون بکشید تا یک لوزی کوچک‌تر درست شود.

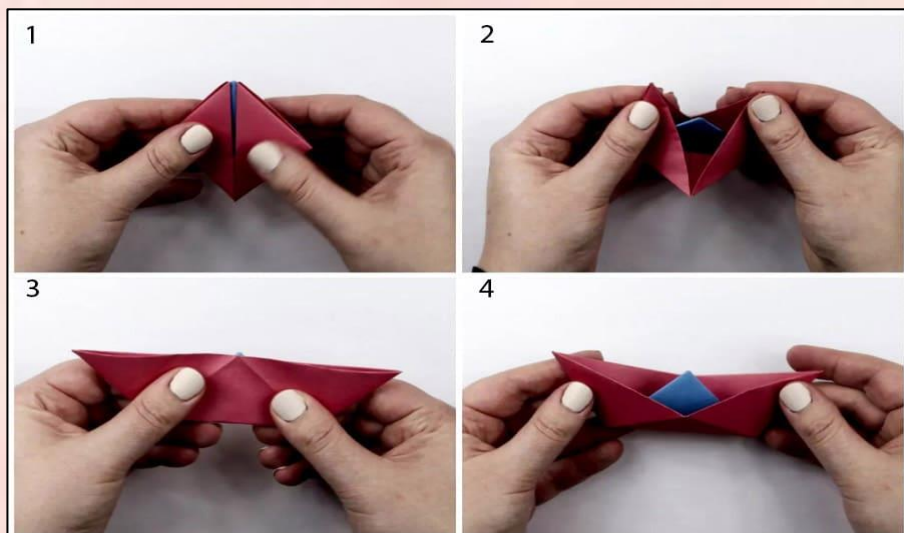
لوزی را روی قطر و اضلاع مخالف تا کنید و روی خط تایی اوریگامی قایق را فشار دهید.

۶. بازکردن تا

تای کاغذ را از قسمتی که بادبان قایق قرار گرفته باز کنید و گوشه‌های سمت چپ و راست را به سمت بیرون بکشید. کامل آن را صاف کنید. در این مرحله از اوریگami قایق کاغذی با قایقی صاف و دوبعدی مواجه هستید که بادبان‌ش کمی ناپیچاست.

حالا بدنه قایق را به سمت خارج بکشید تا حجم اوریگami قایق به وجود بیاید.

کاغذ و برش

پاکت نامه

وسایل مورد نیاز:

کاغذ رنگی، قیچی، چسب، خط کش، مداد.

مربیان گرامی:

۱. بر روی قسمت سفید کاغذ رنگی شکل قلب به صورت زیر رسم کنید.

۲. شکل قلب را مانند تصویر قیچی کنید.

۳. مانند تصویر خط‌های عمودی و افقی را رسم کنید.

۴. از قسمت خط‌های رسم‌شده سمت راست و چپ تصویر، کاغذ را با استفاده از خط‌کش به طرف داخل تا بزنید.

۵. قسمت بالای قلب را با استفاده از خط‌کش به داخل تا زده و با استفاده از چسب به قسمت‌های تا شده قبلی وصل کنید.

۶. در آخر قسمت مثلث شکل را بر روی قسمت‌های قبلی تا بزنید تا کاردستی ما آماده شود.

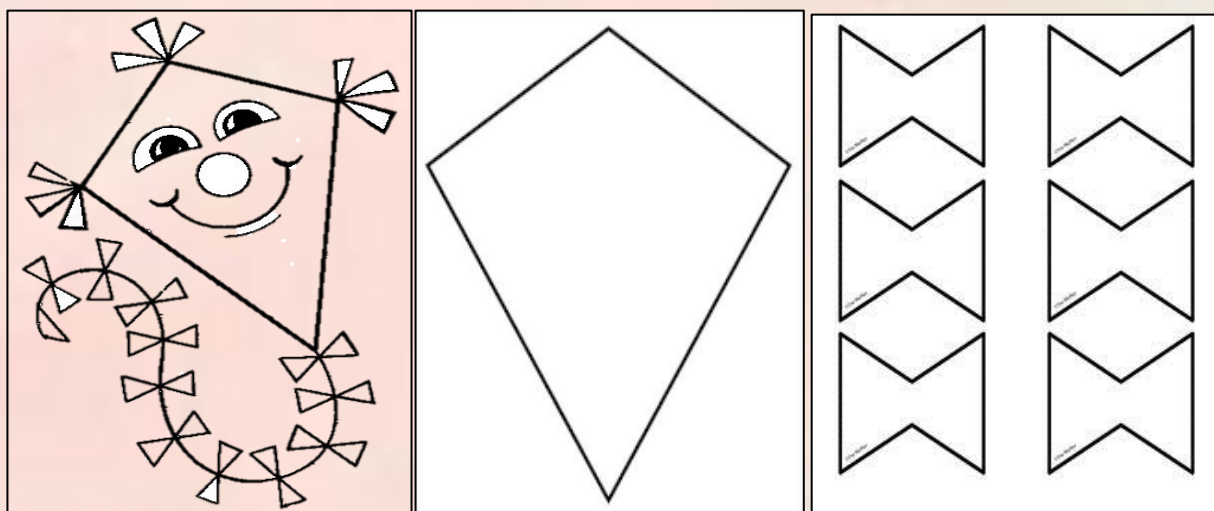
بادبادک

وسایل مورد نیاز:

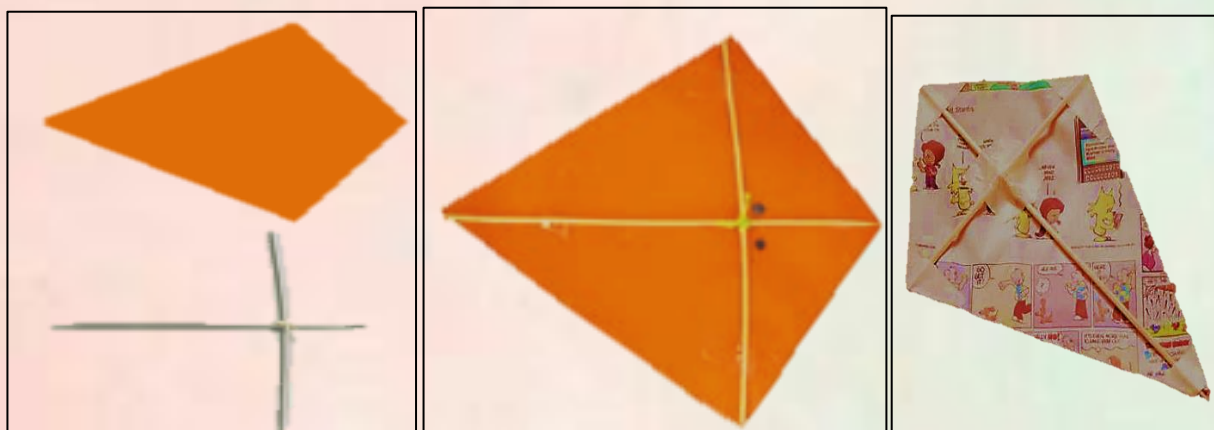
دو عدد نی یا دو تکه چوب سبک، کاغذ رنگی نازک، نخ محکم، چسب نواری، قیچی.

مربیان گرامی:

۱. ابتدا یک ورق کاغذ رنگی نازک به شکل لوزی ببرید. سپس دو تکه چوب نازک را به اندازه‌ی قطرهای لوزی بریده و آن‌ها را با نخ محکم به صورت به علاوه (+) به هم ببندید. پس از آن چوب‌ها را با چسب نواری به لوزی بچسبانید.

۲. دو سوراخ در لوزی برای عبور نخ ایجاد کنید. در ادامه نخ را از سوراخ‌ها عبور دهید و بعد گره بزنید. پس از آن، بادبادک را تزئین کرده و در آخر به حیاط مدرسه ببرید، تا دانش‌آموزان علاوه بر درک مفهوم تغییر فیزیکی به بازی نیز بپردازند.

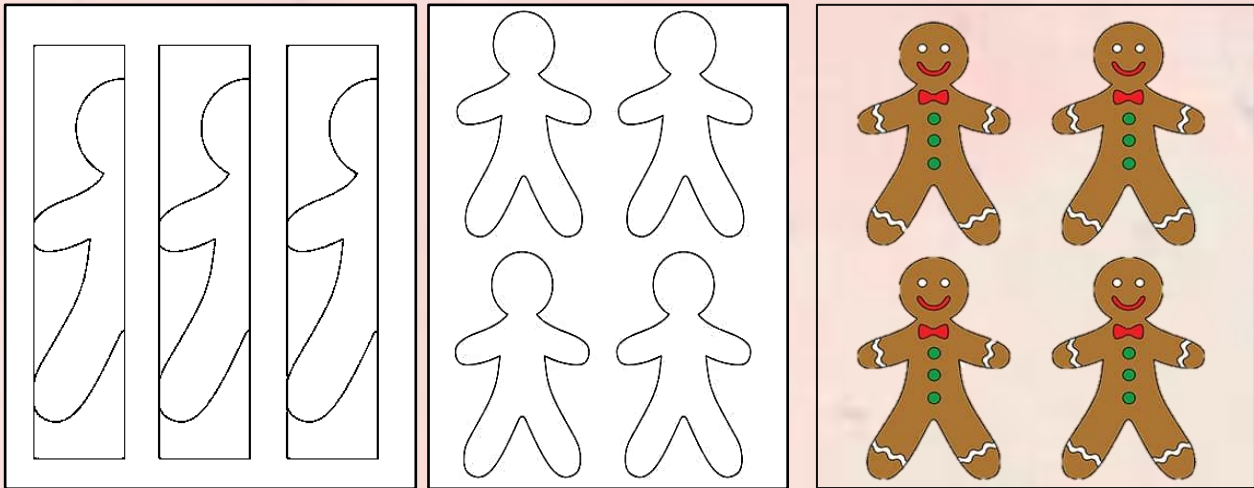
آدمک

وسایل مورد نیاز:

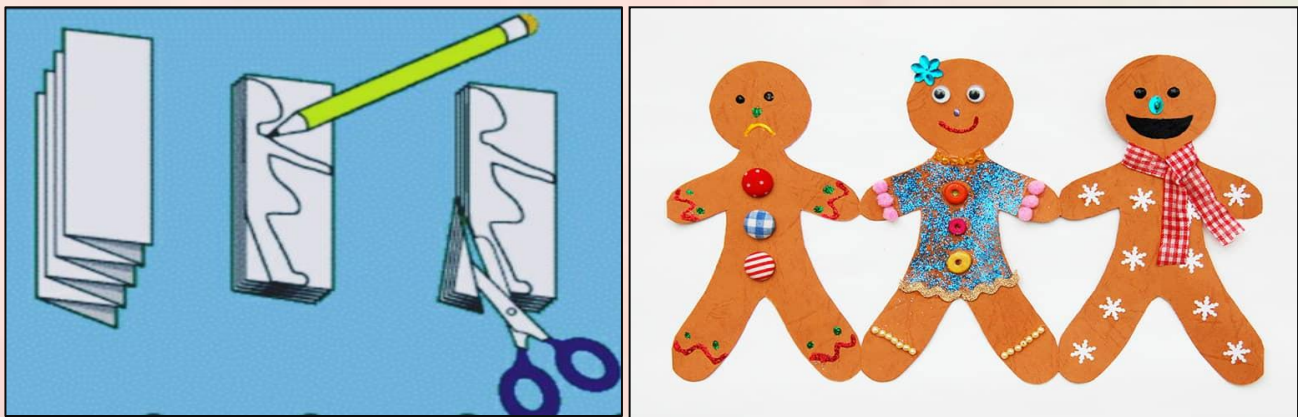
کاغذ رنگی یا سفید، رولت خیاطی، قیچی، چسب و وسایل تزئین مانند چشم عروسک، پولک، پارچه و دکمه.

مربیان گرامی:

۱. اگر آدمک‌های کاغذی را به صورت جدا بخواهید کاغذ را یک بار تا کرده و نصف الگو را از قسمت تا شده کاغذ ترسیم کرده و رولت کرده بعد با قیچی برش بزنید.

۲. در صورت دلخواه برای اتصال آدمک‌ها باید کاغذ انتخابی بزرگ‌تر باشد و به صورت بادبزنی تا کرده و سپس الگو را به صورت نیمه از قسمت تا شده کشیده و بعد از رولت کردن با قیچی برش بزنید.

۳. در پایان کار آدمک‌ها را تزئین کنید.

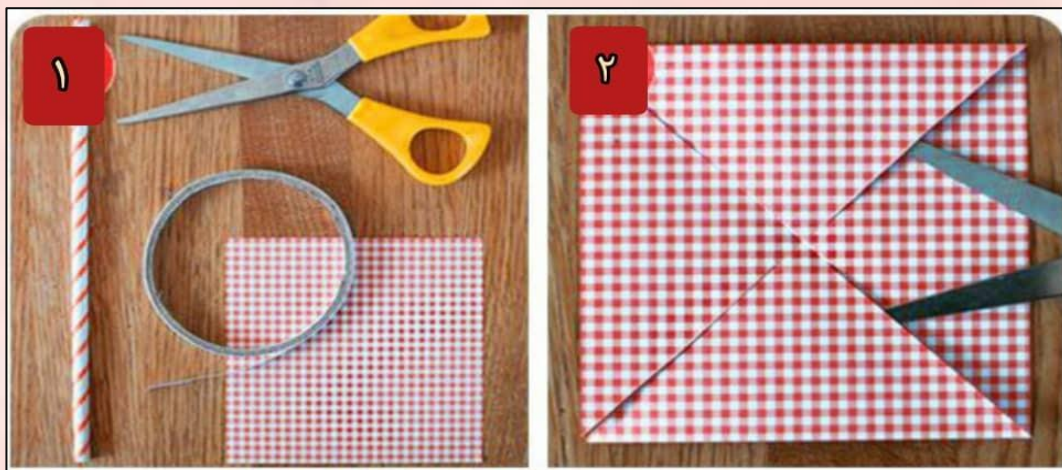
فرفره

وسایل مورد نیاز:

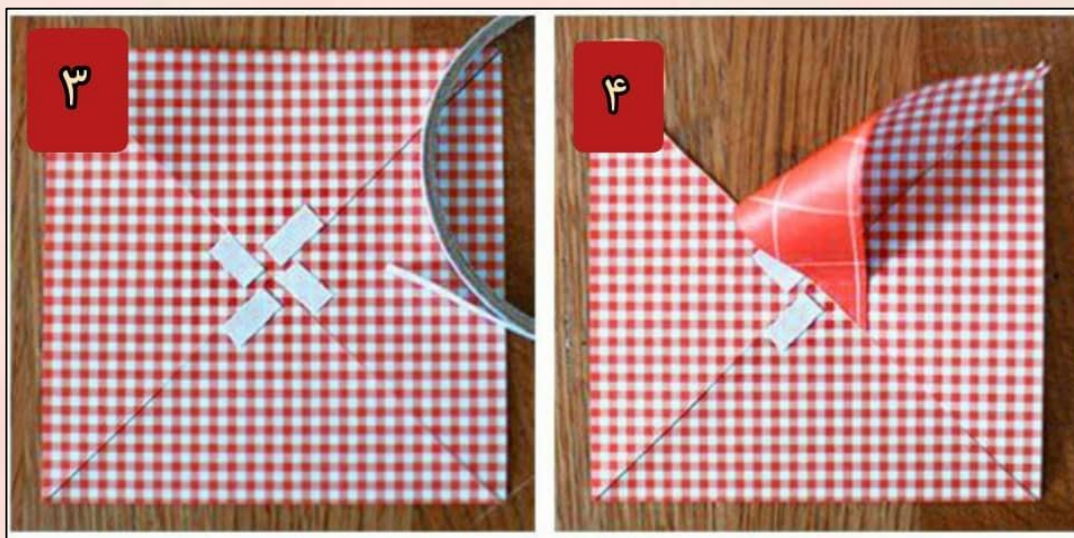
کاغذ رنگی، رولت خیاطی، چسب دوطرفه یا مایع، قیچی، نی یا سیخ چوبی یا شیرازه، سوزن ته گرد.

مربیان گرامی:

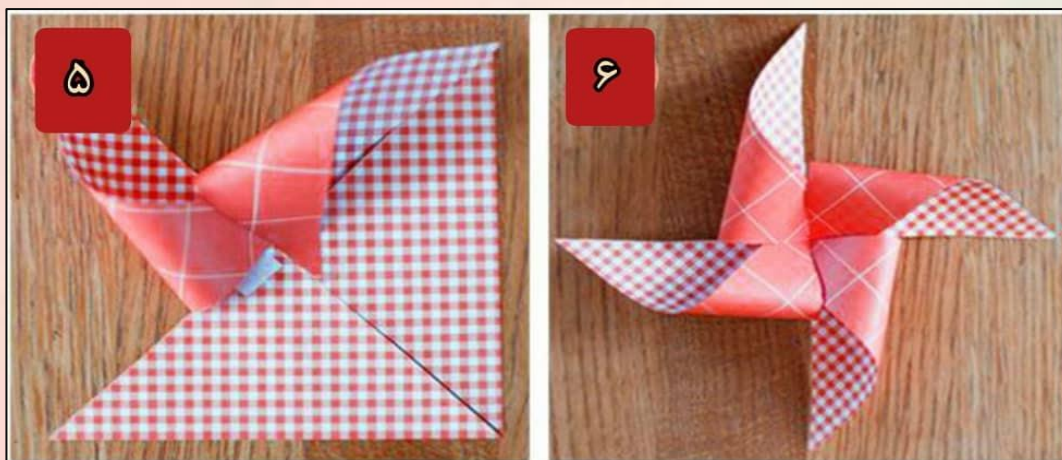
۱. ابتدا یک کاغذ را به شکل مربع ببرید. سپس قطره‌های مربع را با خط مشخص کنید، رولت کنید و ابتدا و انتهای هر قطر را تا ۲ سانتی‌متر مانده به مرکز مربع برش بزنید.

۲. در قسمت مرکزی مربع روی خط های برش را با یک چسب چسبانده و سپس طبق شکل ۴، گوشه ی سمت راست هر قسمت را به سمت مرکز خم کرده و سپس با چسب بچسبانید.

۳. همین کار را روی هر چهار قطعه فرفره انجام دهید. همچنین می توانید به جای چسب دوطرفه از چسب مایع استفاده کنید اما باید تا زمان خشک شدن چسب با دست گوشه را روی چسب نگه دارید.

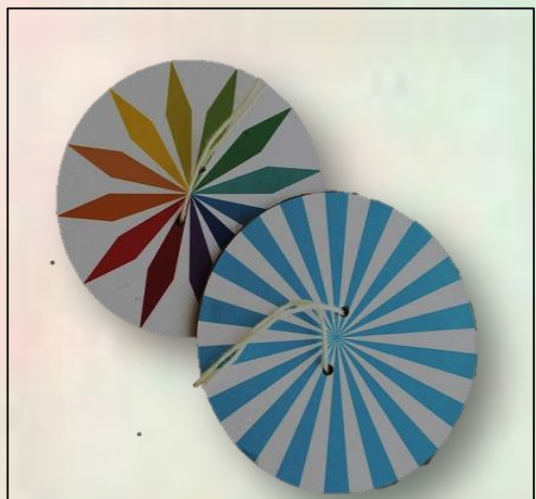

۴. حال باید فرفره را روی یک چوب یا نی بچسبانید. توجه داشته باشید اگر می‌خواهید فرفره بچرخد باید آن را با یک سوزن ته‌گرد به نی وصل کنید. سپس قسمت تیزی سوزن را با یک تکه پاک‌کن کوچک بپوشانید یا در بدنه داخلی نی فرو ببرید.

۳

کار با مقوا

زنبور مقوایی

وسایل مورد نیاز:

مقوای زرد و سفید، مدادشمعی یا روان نویس، نخ ضخیم یا کاموا، چشم عروسک.

مربیان گرامی:

۱. از روی مقوای زرد دو دایره در دو اندازه‌ی متوسط و بزرگ ببرید.

۲. دایره‌ی بزرگ‌تر که تنه‌ی زنبور است را با مدادشمعی یا روان نویس به صورت راه‌راه رنگ آمیزی کنید.

دو دایره به اندازه‌ی انگشتان دست در پایین آن ایجاد کنید.

۳. از روی مقوای سفید یک دایره‌ی بزرگ بریده و سپس آن را به دو نیمه‌ی مساوی تقسیم کنید تا بال‌های زنبور

درست شود. (تقارن)

۴. حالا طبق شکل قطعه‌ها را به هم بچسبانید.

۵. روی صورت زنبور را با مداد یا روان نویس چشم و دهان بگذارید.

۶. با نخ ضخیم یا کاموا شاخک‌های زنبور را روی سر آن نصب کنید.

فرفره چرخان

وسایل مورد نیاز:

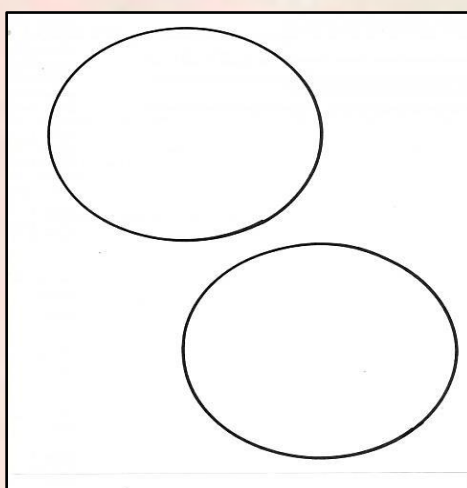
مقوا، ماژیک، رولت، چسب، کاغذ سفید یا طرح دار، کاموا یا رشته نخ کلفت، قیچی، شی نوک تیز.

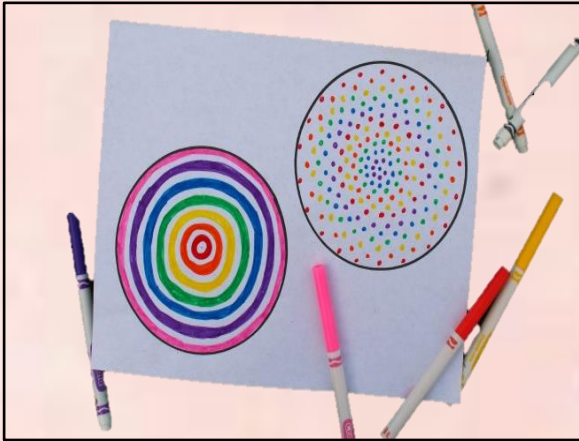
مربیان گرامی:

ساخت این فرفره‌های چرخان برای بچه‌ها واقعا سرگرم کننده و جالب است. وسایلی که برای ساخت آن مورد نیاز می باشد، در اکثر خانه‌ها یافت می شود.

۱. در اولین مرحله با ماژیک یا رولت روی مقوا دایره‌هایی به قطر ۱۰ سانتی متر بکشید.

۲. داخل دایره‌ها را با ماژیک و رنگ‌های شاد رنگ آمیزی یا با وسایل دیگر تزئین کنید.

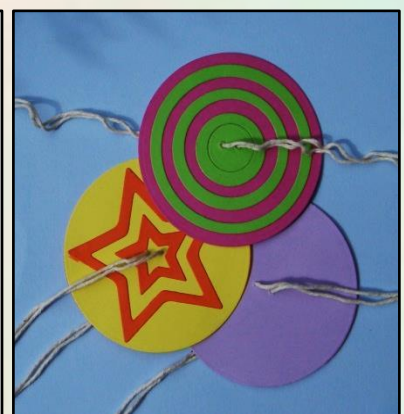

۳. سپس دایره‌های رنگی را از مقوا جدا کنید. یا اینکه طرح را روی صفحه سفید ساده بکشید و پس از قیچی کردن با چسب چوب به مقوا بچسبانید.

۴. دو سوراخ در مرکز دایره ایجاد کنید.

۵. در آخر یک بند در حدود ۶۰ سانت از میان سوراخ‌ها عبور دهید و انتهای آن را گره بزنید.

۶. اکنون فرفره چرخان شما آماده استفاده است! برای چرخش، دو سر حلقه طناب را در دو دست بگیرید. سپس، دایره مقوایی را بچرخانید و این کار را تا جایی ادامه دهید که طناب شما از دو طرف پیچ بخورد. سپس آن‌ها را به‌طور پیوسته بکشید و شل کنید. اگر این کار را درست انجام دهید، دایره در وسط باید بچرخد و طرح شما باید واقعاً عالی به نظر برسد.

درخت

وسایل موردنیاز:

یک عدد مقوای قهوه‌ای نازک، کاغذ رنگی در رنگ‌های مختلف، چسب مایع، قیچی، مداد یا رولت.

مربیان گرامی:

۱. دانش آموز طرح دست خود را بر روی مقوای نازک قهوه‌ای با مداد یا رولت بکشد و دو علامت در دو جهت مخالف، دو طرف طرح مانند شکل ایجاد کند و با راهنمایی شما برش بزند.

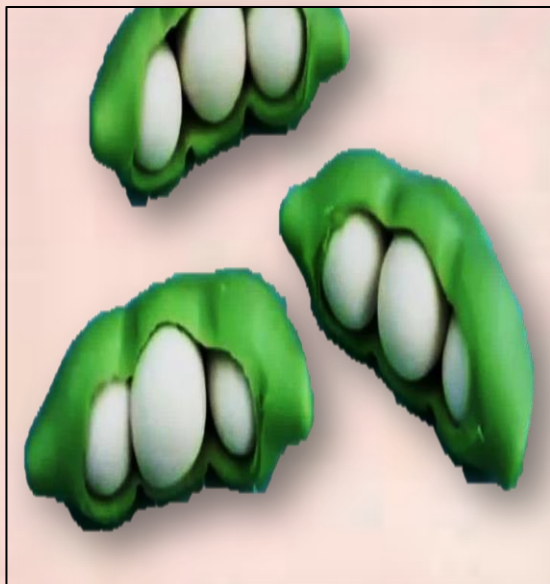
۲. کاغذ رنگی‌های مختلف را به تکه‌های کوچک مستطیل شکل درآورده و از وسط تا بزنند و به شکل قلب و برگ برش بزنند.

۳. روی طرح شکل‌ها را بچسبانید و با همکاری دانش‌آموز یک متن یادگاری روی آن بنویسید و در پایان برای اینکه کاردستی ایستاده قرار بگیرد، برش‌ها را روی هم بگذارید.

کار با خمیر و گل رس

لوبیا سبز

وسایل مورد نیاز: خمیر گل چینی به رنگ سفید و سبز، قالب گرد، خلال دندان.

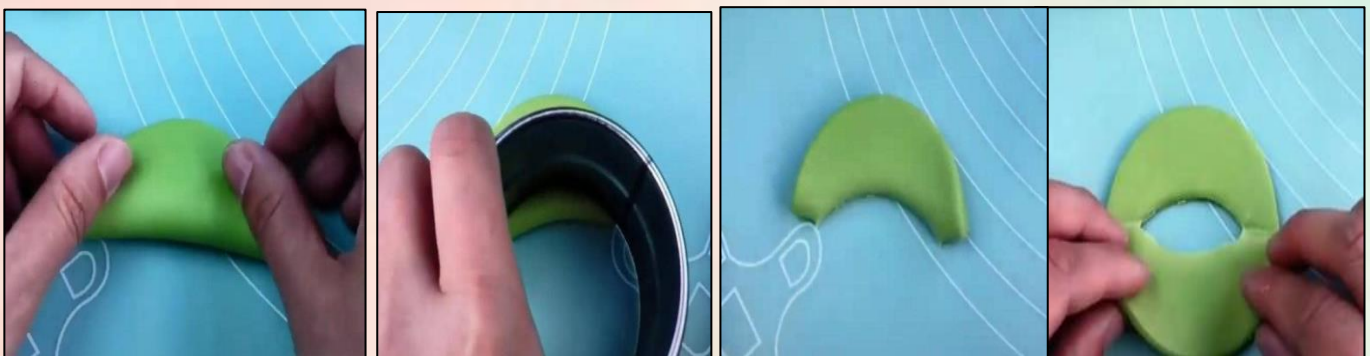
مربیان گرامی:

۱. ابتدا از دانش آموزان بخواهید تا با استفاده از خمیر گل چینی سفید، گلوله‌های دایره‌ای و هم‌اندازه درست کرده و سپس آن را در آفتاب یا کنار بخاری گذاشته تا خشک شوند. (برای اینکه دانش آموزان نابینا بتوانند رنگ‌های گل چینی را تشخیص و تمییز دهند، می‌توانید از روش کدگذاری که در ابتدای بخش نقاشی توضیح داده شده است استفاده کنید).

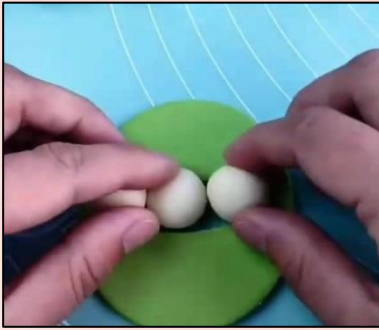

۲. از دانش آموزان بخواهید یک تکه خمیر سبز را به صورت گلوله‌ای درآورند سپس آن را روی میز یا کف دست خود پهن کرده و با استفاده از قالب‌های کیک‌سازی یا هر وسیله‌ی گردی که لبه‌ی تیز دارد خمیر خود را به صورت دایره برش بزنند. بدین صورت که قالب را روی خمیر گذاشته و سپس آن را روی سطح کار فشار دهند. در مرحله بعد قسمت‌های اضافی کار را جدا کنند تا سطحی به شکل دایره باقی بماند.

۳. در مرحله‌ی بعد سطح دایره‌ای شکل را از وسط تا زده و دوباره با استفاده از قالب، یک نیم دایره کوچک را در مرکز خط تا ایجاد و آن را از سطح جدا کنند.

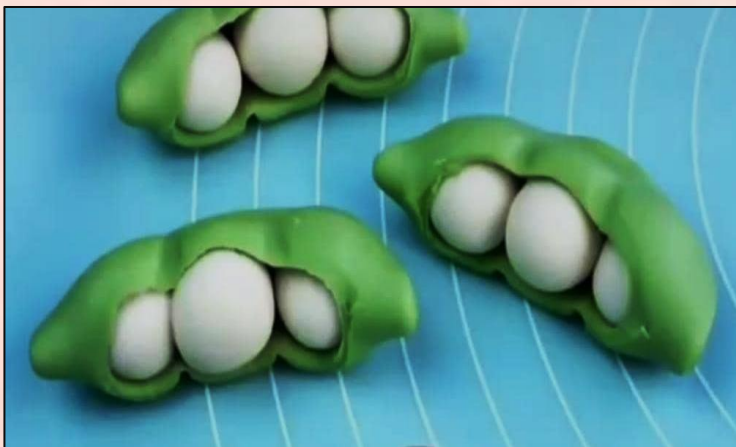
۴. در مرحله‌ی چهارم دانش آموزان، سه عدد گلوله‌ی سفیدی که در ابتدای کار درست کرده بودند را در میان دایره سبز قرار داده، سپس دو لبه آن را به هم بچسبانند و با انگشت اشاره و شست آن را محکم نمایند.

۵. برای زیباتر شدن لوبیا، دانش آموزان می توانند با خلال دندان شیارهایی در فواصل بین دایره های سفید یا همان دانه های لوبیا ایجاد کنند.

۶. لوبیای شما آماده است.

حلزون

وسایل مورد نیاز: زیرانداز، خمیربازی به رنگ‌های دلخواه.

مربیان گرامی:

۱. یک تکه خمیر به اندازه دلخواه انتخاب کنید. در ابتدا آن را به صورت گلوله‌ای درآورید و سپس آن را صاف کنید تا به صورت فیتیله‌ای دربیاید. سمت پهن فیتیله برای سر و سمت باریک آن برای دم حلزون می‌باشد، اکنون قسمت سر را به سمت بالا خم کنید.

۲. یک تکه خمیر رنگی دیگر را مطابق تصویر همانند فتیله درست کنید و سپس آن را مارپیچ کنید تا قسمت پشت حلزون درست شود. حالا آن را در جای مناسب خود قرار دهید.

۳. دو تکه‌ی کوچک از خمیر را طبق شکل برای شاخک‌های حلزون به صورت فیتیله‌های کوچک درآورده و روی سر بچسبانید.

۴. برای چشم‌های حلزون، با خمیر سفید دو گلوله کوچک و با خمیر سیاه دو گلوله کوچک‌تر دیگر درست کرده و آن را روی قسمت شاخک بچسبانید.

۵. تکه‌ای کوچک از خمیر سیاه را به صورت فیتیله‌ای درست کنید به عنوان دهان روی صورت حلزون قرار دهید.

۶. در پایان کار با تکه‌ای خمیر قرمز برای حلزون یک زبان کوچک درست کنید.

۷. حلزون شما آماده است.

دست گلی

وسایل مورد نیاز:

گل رس بهداشتی، سفره پلاستیکی، سیخ چوبی، گواش.

مربیان گرامی:

۱. گل رس را روی سفره پلاستیکی پهن کنید و سطح آن را با وردنه صاف کنید.

۲. هر کدام از دانش آموزان دست خود را به عنوان الگو روی خمیر بگذارند و دورتادور آن را با سیخ چوبی مشخص کنید.

۳. اضافه های خمیر را از کنار کار بردارید.

۴. در صورتی که بخواهید دست گلی خشک شود، کاردستی را مطابق شکل داخل کاسه بگذارید تا خشک شود. سپس می‌توانید به دلخواه آن را رنگ آمیزی کنید.

سبد

وسایل مورد نیاز:

رومیزی، کاور لباس، گل رس، ظرف آب.

مربیان گرامی:

۱. یک گلوله بزرگ از گل رس بردارید و به دو قسمت تقسیم کنید. قسمت بزرگ تر را برای خود سبد و قسمت کوچک تر را برای دسته سبد قرار دهید.

۲. تکه بزرگ گل را با کمک دست گود کرده و به شکل کاسه در آورید. در حین کار باید کم کم دست خود را با آب خیس کنید.

۳. تکه کوچک‌تر را به دو قسمت تقسیم کنید و برای دسته‌ی سبد آن را به صورت فیتله‌ای درآورید.

۴. فتيله‌ها را به صورت مارپیچ به هم وصل کنید، سپس دسته را به سبد بچسبانید و برای خشک‌شدن در محل مناسبی قرار دهید.

۵. بعد از خشک‌شدن، بچه‌ها می‌توانند به‌طور دلخواه سبد خود را رنگ‌آمیزی کنند.

۵

کار با چوب بستنی

جا دستمالی

وسایل مورد نیاز:

چوب بستنی، چسب (چسب حرارتی، چسب چوب).

مربیان گرامی:

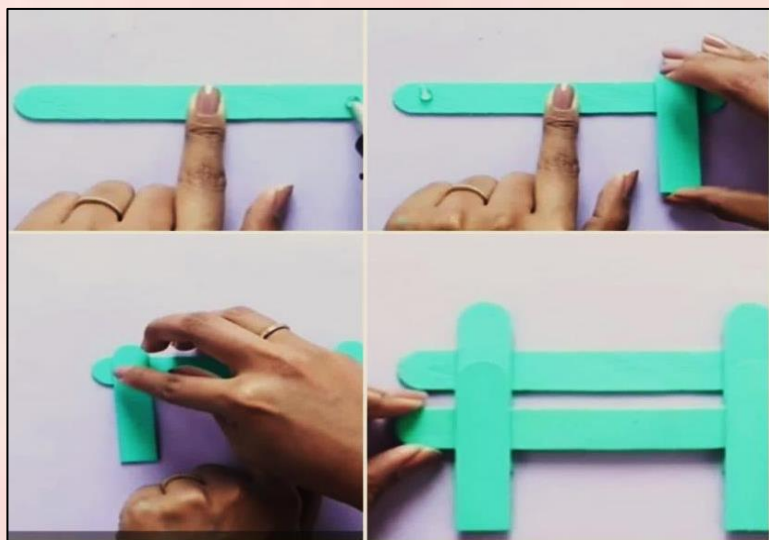
۱. ابتدا چوب بستنی‌ها را به صورت دلخواه رنگ کنید یا در صورت تمایل از چوب بستنی‌های رنگی استفاده کنید.

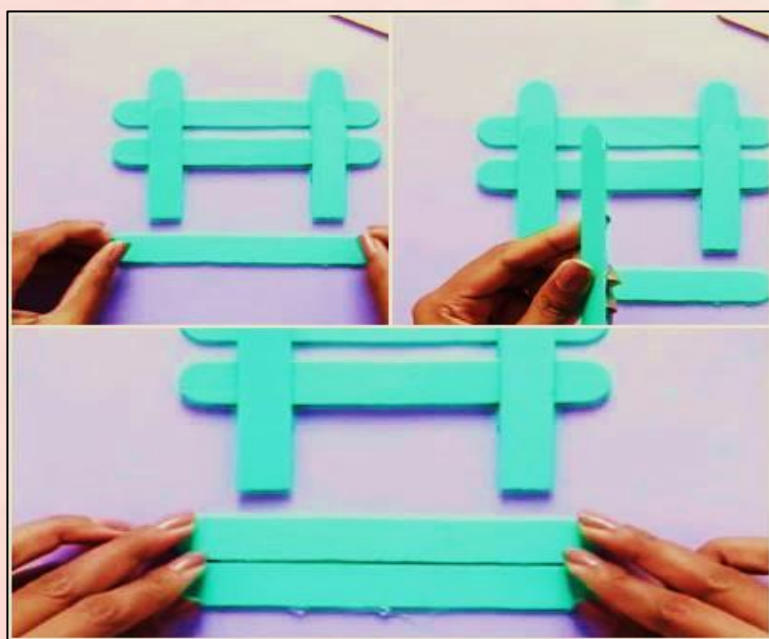
۲. دو عدد چوب بستنی را برای استفاده در دو طرف کار از وسط نصف کنید.

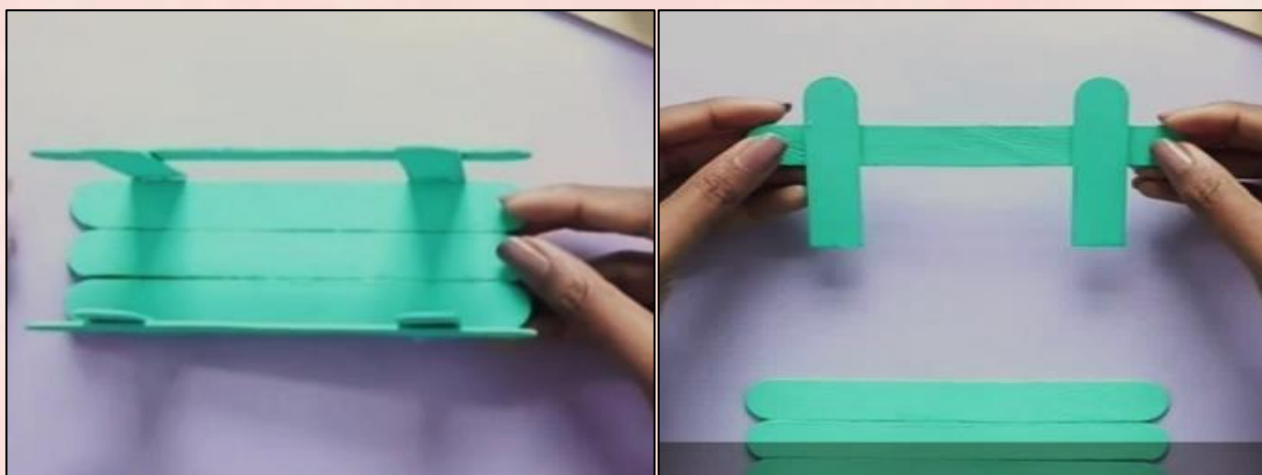
۳. یک چوب بستنی را به حالت افقی قرار دهید و دو عدد چوب بستنی نصف شده را به حالت عمود در سمت راست و چپ آن با استفاده از چسب بچسبانید. در صورت تمایل یک چوب بستنی دیگر (به حالت موازی با چوب افقی) زیر چوب‌های عمودی قرار داده و با استفاده از چسب آن را بچسبانید.

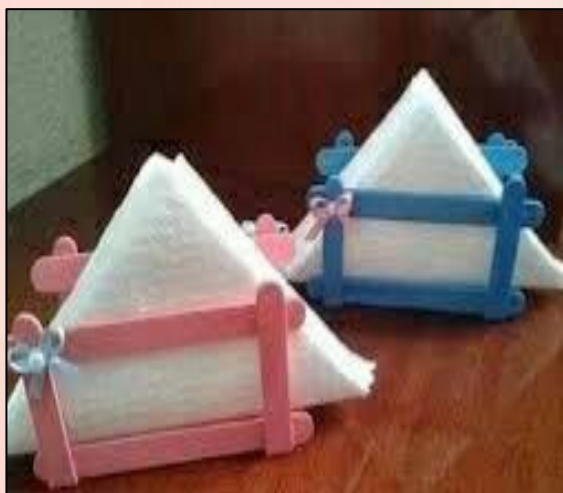
۴. برای درست کردن پایه‌ی کار، به لبه‌ی چوب‌ها چسب بزنید و آن‌ها را از پهلو به هم بچسبانید. (با توجه به عرض دلخواه خود از سه یا چهار چوب بستنی استفاده کنید).

۵. حالا کناره‌های کار را روی پایه‌ها بچسبانید.

۶. می‌توانید از رنگ و تزئین دلخواه، برای زیباتر شدن کاردستی استفاده کنید.

هواپیما

وسایل مورد نیاز:

۳ عدد چوب بستنی، گیره لباس، چسب مایع، مقداری کاموا، ۲ عدد دکمه، رنگ گواش

مربیان گرامی:

۱. ابتدا گیره چوبی لباس و چوب بستنی‌ها را رنگ کنید و منتظر بمانید تا خشک شوند.

۲. یک عدد از چوب بستنی‌ها را از وسط نصف و یک قسمت از آن را با استفاده از چسب به انتهای گیره‌ی لباس متصل نمایید.

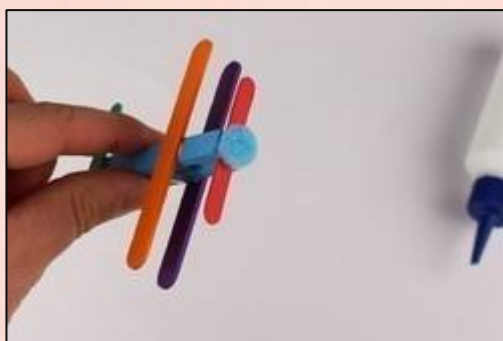
۳. در این مرحله دو چوب بستنی سالم را به دو طرف گیره‌ی لباس مطابق تصویر متصل کنید.

۴. نصف چوب بستنی باقی‌مانده را به عنوان ملخ هواپیما، به نوک گیره لباس بچسبانید.

۵. در این مرحله، مقداری کاموا را گلوله کرده و به قسمت جلو ملخ هواپیما بچسبانید.

۶. دو عدد دکمه را به عنوان چرخ هواپیما در قسمت پایین و دو طرف گیره لباس بچسبانید.

۶

کار با مروارید

گیره مو

وسایل مورد نیاز:

گیره فلزی (مدل دلخواه)، مروارید (مروارید لپه‌ای) در اندازه‌های مختلف، چسب آهن.

مربیان گرامی :

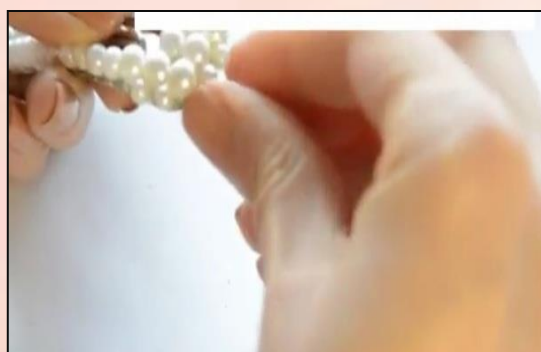
۱. برای راحتی کار می‌توانید از انتهای گیره شروع کنید و با چسب مرواریدهای بزرگ‌تر را به گیره بچسبانید.

۲. در قسمت‌های باریک گیره از مرواریدهای کوچک‌تر استفاده کنید. دقت کنید که در قسمت وسط گیره نباید مروارید بچسبانید.

۳. برای زیبایی کار می‌توانید از مرواریدهای کوچک‌تر برای پوشاندن لبه‌های انتهایی گیره استفاده کنید.

۴. در پایان به مرواریدهای تازه چسبیده شده استراحت بدهید تا به طور کامل به گیره بچسبند. گیره سر تزئین شده شما آماده است. با این روش می توانید انواع گیره سر را با مروارید تزئین و استفاده کنید.

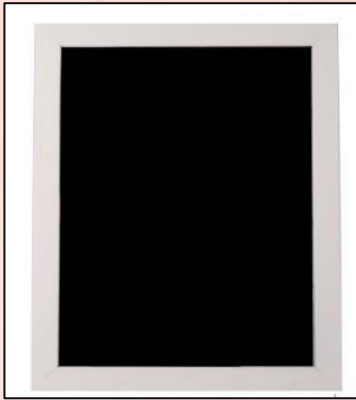
قاب آینه یا قاب عکس

وسایل مورد نیاز : ریشه های مروارید، قیچی، چسب چوب، قاب آینه، مقوا.

مربیان گرامی:

۱. یک قاب عکس یا آینه ی ساده انتخاب کنید. ریشه ی مروارید مورد علاقه ی خود را تهیه نمایید.

۲. با استفاده از چسب چوب، ریشه‌ها را دورتادور قاب بچسبانید و قسمت‌های اضافه را برش بزنید.

۳. باتوجه به توانایی دانش آموزان، طرحی را انتخاب و با استفاده از رولت آن را روی مقوا برجسته و سپس آن را برش بزنید. (در تمام مدت فعالیت، دانش آموز را راهنمایی کنید).
قاب عکس مقوایی خود را با مرواریدهای مختلف (با سلیقه‌ی خودتان) تزئین کنید.

۷

کلاژ

درخت

وسایل مورد نیاز:

برگ درخت، چسب چوب، مقوا یا کاغذ، وسیله‌ی مناسب برای تنه‌ی درخت.

مربیان گرامی:

۱. تعدادی برگ درخت را آماده کنید و آن را در بالای کاغذ یا مقوای موردنظر تان بچسبانید.

می‌توانید برای درخت زیبای خود، با استفاده از مدادرنگی تنه‌ای بکشید.

۲. برای تنه‌ی درخت می‌توانید به دلخواه عمل کنید و از مقوا، چوب و یا پوست درخت استفاده و آن را با چسب چوب در جای مناسب خود بچسبانید.

جوجه

وسایل مورد نیاز:

مقوا، چسب، ذرت، رولت، چشم عروسکی، مدادرنگی.

مربیان گرامی:

۱. ابتدا طرح جوجه را روی مقوای نازک بکشید و دور آن را رولت کنید.

۲. محل چشم را مشخص کرده و چشم عروسکی را در آن قسمت بچسبانید.

۳. نوک و پاهای جوجه را رنگ آمیزی کنید.

۴. از قسمت پایین بدن جوجه شروع و به صورت ردیفی دانه دانه ذرت ها را کنار هم بچسبانید.

۵. این کار را تا جایی که کل بدن جوجه با ذرت پوشانده شود ادامه دهید.

نکته: این کلاژ را می توانید با انواع حبوبات و با تصویر حیوانات مختلف انجام دهید.

۸

دورریختنی

گلدان

وسایل مورد نیاز:

بطری نوشابه در اندازه دلخواه، سی دی قدیمی و غیر قابل استفاده، چسب مایع قوی، قیچی، اسپری رنگ طلایی یا نقره‌ای.

مربیان گرامی:

۱. بطری نوشابه را با قیچی به دو قسمت برش بزنید. (در انجام این فعالیت، دانش آموز را همراهی کنید).

۲. درب بطری نوشابه را محکم بسته و آن را از قسمت درب، مانند تصویر زیر، روی سی دی قرارداده و بچسبانید.

۳. بعد از خشک شدن چسب، گلدان را با اسپری رنگ نمایید.

نکته: اسپری کردن رنگ باید در فضای آزاد و دارای تهویه مناسب و با پوشاندن سطح زمین با روزنامه‌های باطله و مشابه آن انجام گیرد تا باعث پاشیدن رنگ به سطح اطراف نشود.

۴. می‌توانید گلدان را با وسایل دلخواه تزئین کرده و در آن گل بکارید.

جا مدادی

وسایل مورد نیاز:

رول دستمال کاغذی، مقوا، ماژیک، چسب، قیچی.

مربیان گرامی:

۱. سه عدد رول دستمال کاغذی طبق تصویر در کنار یکدیگر قرار داده و به هم بچسبانید. سپس به وسیله‌ی ماژیک لکه‌هایی شبیه بدن گاو روی رول‌ها ایجاد کنید.

۲. برای صورت گاو، با مداد یا رولت یک دایره و بیضی رسم کرده، سپس آن را برش بزنید. برای شاخ گاو نیز طرح را روی مقوا ترسیم کرده و آن را برش بزنید. در مرحله بعد تمام اجزا را در جای خود بچسبانید.

۳. در پایان کار یک مقوای مستطیلی شکل سبز را برش بزنید و زیر رول ها بچسبانید.

گل فنی

وسایل مورد نیاز:

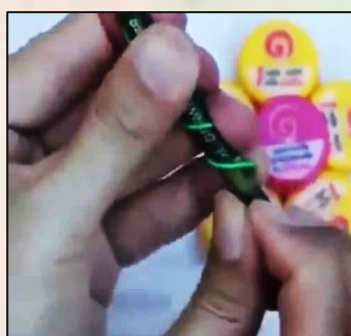
درب پلاستیکی نوشابه، یک عدد گیره فلزی برای کاغذ، چسب حرارتی.

مربیان گرامی:

۱. پنج عدد درب نوشابه یک رنگ را با چسب، به هم بچسبانید. سپس برای قسمت مرکزی آن‌ها، یک رنگ متفاوت مطابق تصویر بچسبانید.

۲. یک عدد گیره کاغذی را به وسیله دست، باز و سپس آن را صاف کنید. در مرحله‌ی بعد آن را دور مداد پیچانید تا حالت فنر پیدا کند.

۳. وسط درب نوشابه‌ی سبز را به وسیله‌ی شیء نوک تیز مثل سوزن سوراخ کنید. سپس یک طرف فنر را در سوراخ ایجادشده قرار داده و آن را با چسب ثابت کنید.

۴. طرف دیگر فنر را هم از پشت به گل بچسبانید.

۹

کار با هسته

گربه

وسایل مورد نیاز:

گردو و فندق (هر کدام یک عدد)، فوم به رنگ دلخواه، قیچی، ماژیک، چسب، نخ.

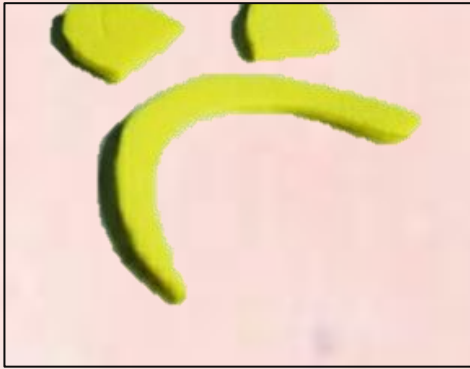

مربیان گرامی:

۱. با استفاده از ماژیک یا نخ روی فندق چشم و سبیل گربه را ایجاد کنید.

۲. دم و گوش‌های گربه را روی فوم ترسیم و با رولت برجسته کرده و سپس برش بزنید.

۳. گوش‌ها را در قسمت سر گربه و بالای فندق بچسبانید.

۴. فندق را طبق تصویر، روی گردو و دم را در قسمت پایین آن بچسبانید.

قاب عکس

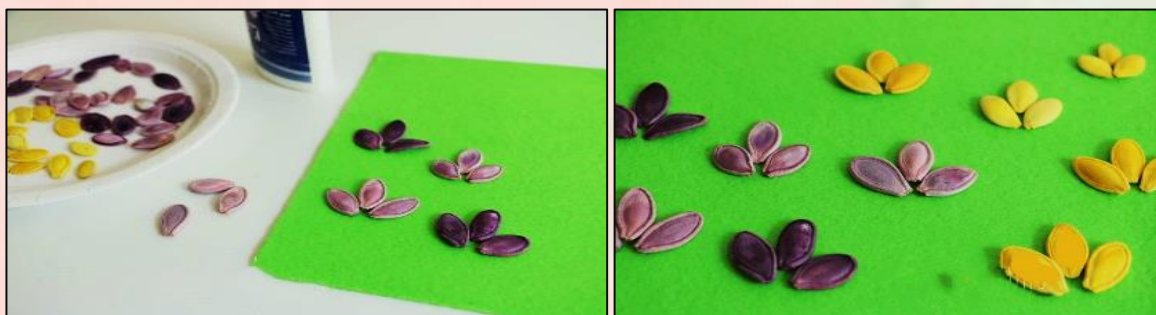
وسایل مورد نیاز:

تخمه‌ی کدو، تکه‌ای مستطیل شکل از فوم یا نمد یا هر چیز مناسب و در دسترس دیگر، چسب چوب، فوم سبز، قیچی.

مربیان گرامی:

۱. ابتدا تخمه‌ها را به صورت دلخواه رنگ کنید، سپس طبق تصویر زیر، سه تایی کنار هم بچسبانید.

۲. فوم سبز را مانند شکل، به صورت نوارهای باریک (برگ‌های سوزنی شکل)، برش بزنید و یکی از آن‌ها را به صورت عمود و دو یا سه نوار دیگر را در طرفین، به صورت مورب بچسبانید تا حالت برگ و ساقه تداعی شود.

۳. در مرحله‌ی آخر برای تمام گلبرگ‌های آجیلی، ساقه و برگ بچسبانید.

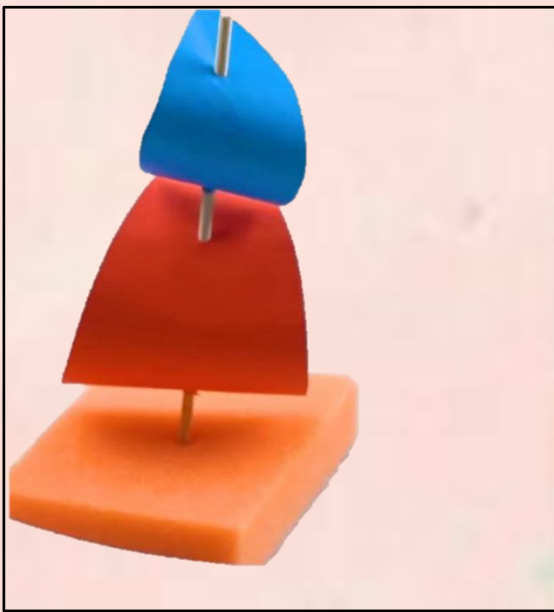

۴. می‌توانید این منظره‌ی زیبا را درون قاب قرار داده یا به‌سلیقه‌ی خود، برای آن یک قاب زیبا درست کنید.

۱۰

کار با ابر

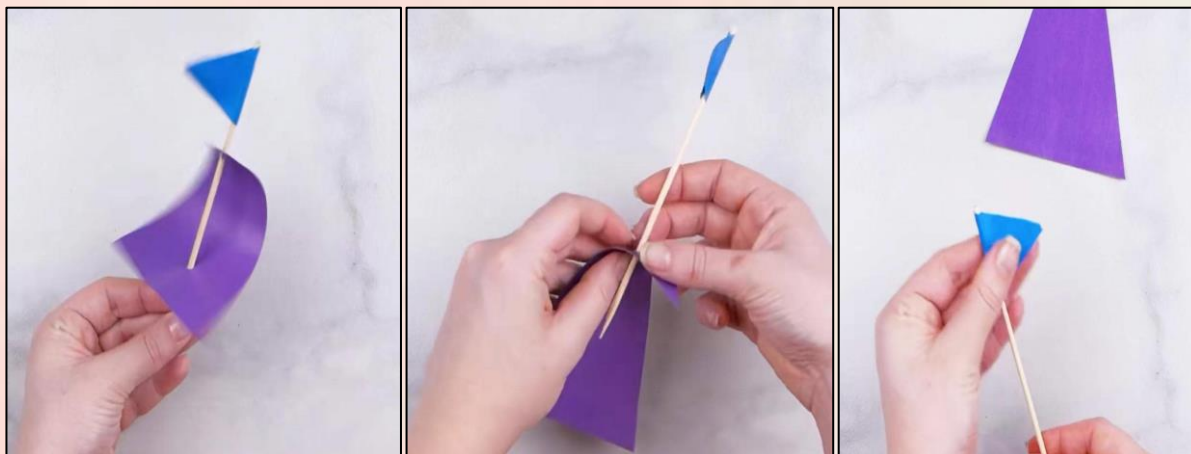
قایق اسفنجی

وسایل مورد نیاز: نی یا سیخ چوبی، مقوا، قیچی، اسفنج (ابر).

مربیان گرامی:

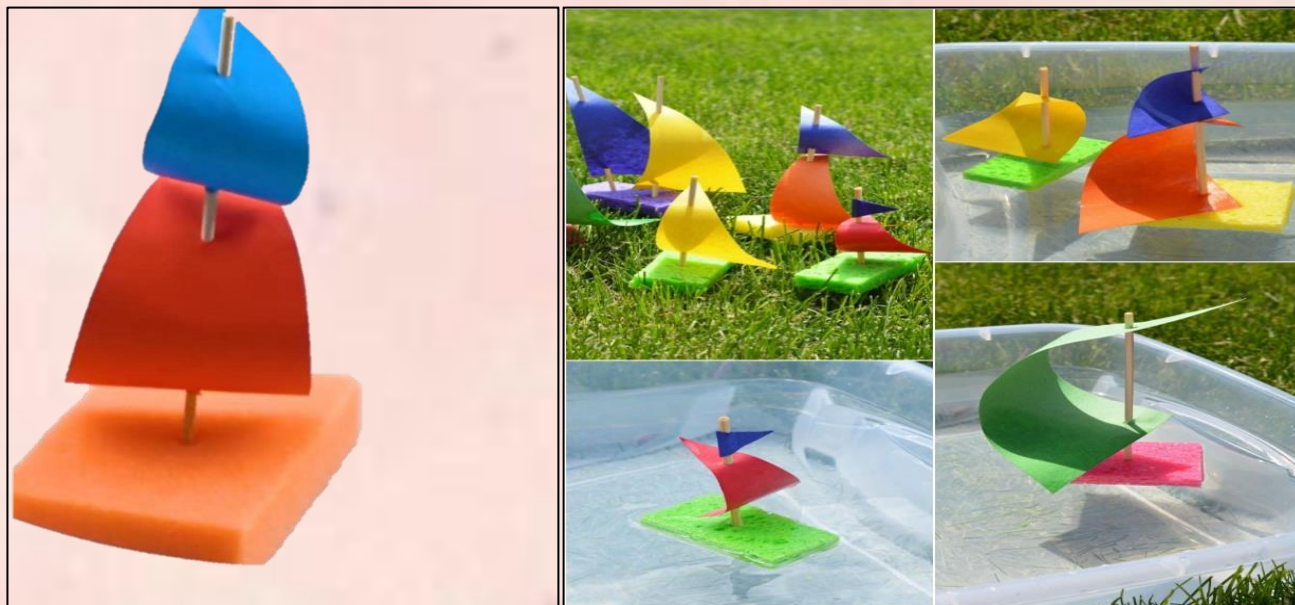
۱. برای دکل قایق، روی مقوا یک یا دو مثلث در اندازه‌های متفاوت رسم کرده و آن‌ها را برش بزنید. سپس آن‌ها را روی نی یا سیخ چوبی نصب کنید.

۲. در مرحله‌ی آخر، نی یا سیخ چوبی را در یک اسفنج فرو ببرید.

۳. حالا شما می‌توانید آن را در آب قرار داده و یک بازی هیجان‌انگیز داشته باشید.
نکته: پس از پایان بازی، اطمینان حاصل کنید که تمام آب اسفنج را خارج کرده‌اید، تا باکتری در آن ایجاد نشود.

کیک اسفنجی

وسایل مورد نیاز:

اسفنج در رنگ‌های متنوع (ابر)، چسب معمولی، پوم پوم کاموایی کوچک، نمد یا پارچه در رنگ‌های مختلف، رنگ انگشتی.

مربیان گرامی:

۱. اسفنج‌ها را به صورت مربع و مثلث‌های کوچک برش دهید. سپس با استفاده از چسب، نمد یا پارچه را که به اندازه‌ی اسفنج برش زده‌اید، روی آن بچسبانید و دوباره یک اسفنج دیگر را روی آن قرار دهید و همین کار را تکرار کنید. در مرحله‌ی آخر، پوم پوم‌های کوچک را روی آن قرار دهید.

۲. به سلیقه‌ی خود دانش‌آموزان می‌توان این کیک اسفنجی را در شکل‌ها و اندازه‌های مختلف درست کرد و برای تزئین آن از رنگ انگشتی استفاده کنید.

کار با سنگ

جا صابونی

وسایل مورد نیاز:

سنگ رودخانه، چسب ۱۲۳ یا چسب حرارتی، یک ظرف شیشه‌ای گرد، یک عدد نایلون.

مربیان گرامی:

۱. ابتدا درون قالب مورد نظر را با نایلون بپوشانید.

۲. پس از پوشاندن درون قالب با نایلون، از قسمت داخلی و کف ظرف شروع به چسباندن سنگ‌ها در کنار یکدیگر کنید. به صورتی که شبیه ظرفی که به عنوان قالب استفاده کرده‌اید دربیاید.

۳. پس از چسباندن سنگ‌ها به هم، طبق الگوی انتخابی یا همان قالب، منتظر بمانید تا چسب سنگ‌ها کامل خشک شود و پس از خشک شدن چسب، ظرف سنگی خود را از درون قالب خارج کنید. نایلونی که درون قالب پهن کرده‌اید، باعث می‌شود که سنگ‌ها به ظرف نچسبند و به راحتی از ظرف جدا شود.

۴. پس از خارج کردن ظرف سنگی از درون قالب، یک ظرف سنگی زیبا دارید که می‌توانید هم به عنوان ظرف میوه و هم به عنوان جابابونی طبق نیاز و سلیقه‌ی خود استفاده کنید.

تابلوی گل سنگی

وسایل مورد نیاز:

سنگ‌های نسبتاً ریز، رنگ، قلم‌مو، تخته یا چوب مناسب، چسب.

مربیان گرامی:

۱. ابتدا سنگ‌ها را به‌طور دلخواه رنگ کنید. ساقه‌ی موردنظر خود (شاخه‌ی درخت یا ساقه‌ی مصنوعی) را آماده کنید.

۲. سپس با استفاده از چسب آن‌ها را روی چوب بچسبانید و شکل یک یا چند گل زیبای سنگی را درست کنید. می‌توانید چوب را هم با رنگ دلخواه رنگ کنید. با سلیقه‌ی خودتان طرح‌های زیبایی را طراحی و درست کنید و یک تابلوی زیبا داشته باشید.

زیرلیوانی

وسایل موردنیاز:

سنگ رودخانه، چسب حرارتی، فوم یا نمد، نایلون‌های مشبک مخصوص داخل کابینت.

مربیان گرامی:

۱. ابتدا روی یک ورق کاغذ یک دایره با قطر دلخواه برش بزنید و آن را به عنوان الگو استفاده کنید.

۲. چون نایلون های مشبک برای این کار نازک هستند، برای محکم تر شدن زیر کار، از فوم رول یا نمد استفاده کنید.

نایلون را با چسب به فوم رول بچسبانید تا بتوانید برش را بدون تکان خوردن، صاف تر انجام دهید.

۳. سنگ ها را با چسب به نایلون مشبک بچسبانید.

۴. چسباندن را دایره وار از قسمت بیرون به سمت داخل انجام دهید.

۵. در پایان، فوم را از پشت فشار دهید تا قسمت هایی که خوب نچسبیده اند، مشخص شده و دوباره چسب بزنید.

حالا زیر لیوانی سنگی آماده است.

۱۲

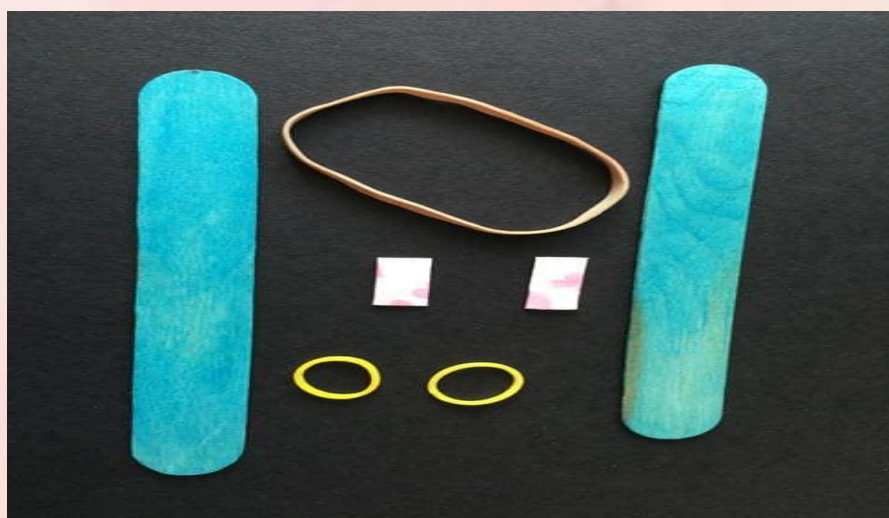
صداسازها

زنبورک

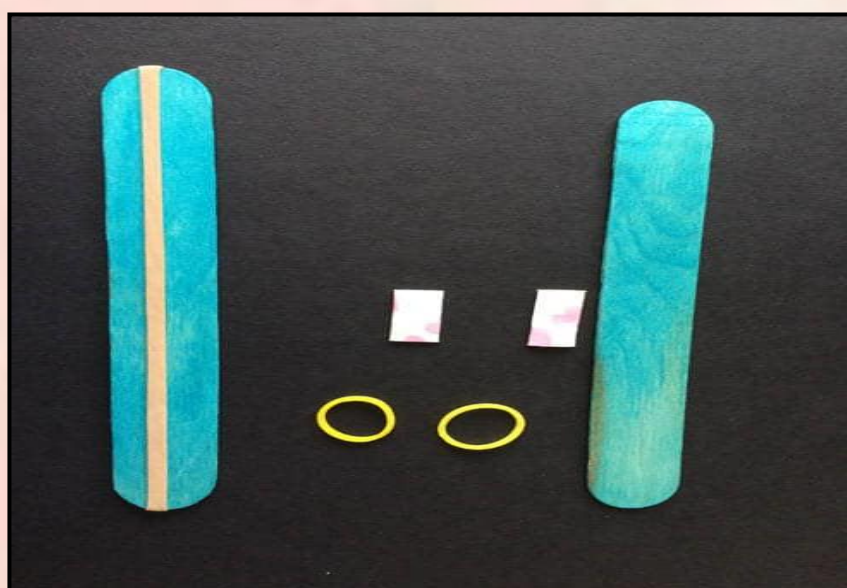
وسایل مورد نیاز:

دو عدد چوب بستنی، یک عدد کش پلاستیکی بزرگ (کش پول)، دو عدد کش پلاستیکی کوچک، دو تکه کاغذ کوچک.

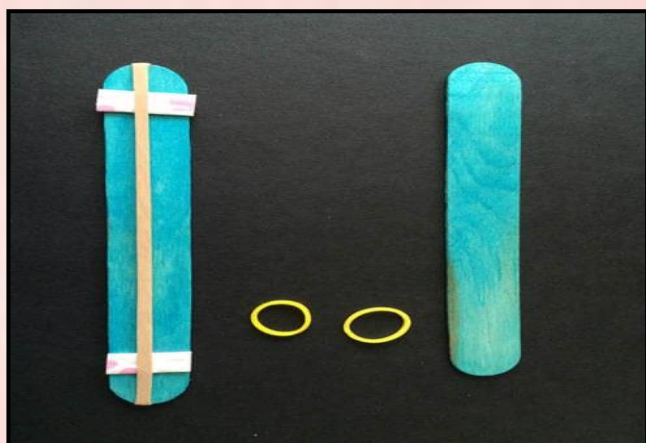

مربیان گرامی:

۱. در ابتدا برای زیبایی کار می‌توانید چوب بستنی‌ها را رنگ‌آمیزی کنید و بعد از خشک شدن یکی از کش‌ها را از قسمت طول، دور چوب بستنی اول قرار دهید.

۲. دو تکه کاغذ کوچک را در دو طرف چوب بستنی مانند تصویر زیر قرار دهید.

۳. سپس چوب بستنی‌ها را روی هم قرار داده و با پیچاندن دو کش کوچک به دو طرف چوب بستنی‌ها، آن‌ها را محکم به هم وصل کنید.

حالا زنبورک آماده است. شما می‌توانید با دمیدن هوا به کناره آن صدا تولید کنید.

دایره زنگی

وسایل مورد نیاز:

بشقاب یک بار مصرف (۲ عدد)، زنگوله، روبان، قیچی، پانچ (شی نوک تیز).

مربیان گرامی:

۱. ابتدا بشقاب‌ها را از سمت داخلی آن‌ها مطابق تصویر زیر به هم بچسبانید و با استفاده از پانچ لبه‌های آن را سوراخ نمایید.

۲. روبان‌ها را به زنگوله‌ها وصل کنید.

۳. زنگوله‌ها را از سوراخ‌های بشقاب گذرانده و گره بزنید.

۴. کار ساخت دایره زنگی به پایان رسید، برای تزئین آن می‌توان با نقاشی کردن روی بشقاب‌ها به زیبایی و جذابیت آن اضافه نمود.

طبل

وسایل مورد نیاز:

قوطی، دو عدد بادکنک، چسب کاغذی یا نواری، چسب پهن، کش باریک، قیچی.

مربیان گرامی:

۱. سر بادکنک را ببرید تا بتوانید آن را بهتر باز کنید. سپس با دو دست به اندازه‌ای بادکنک را باز کنید که بتوانید آن را روی سر قوطی قرار دهید. بادکنک دوم را نیز به همین روش روی بادکنک اول قرار داده و سپس آن‌ها را با چسب نواری، ثابت کنید.

۲. حالا با چسب نواری پهن دورتادور قوطی را بپوشانید.

۳. در پایان قوطی را با نوار کاغذی باریک تزئین کنید.

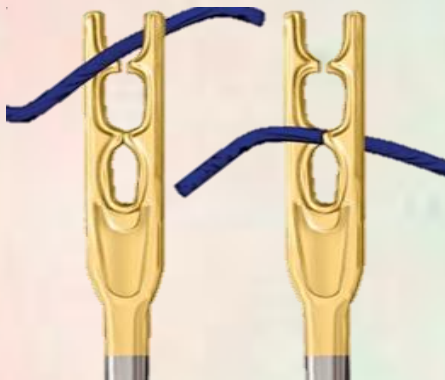
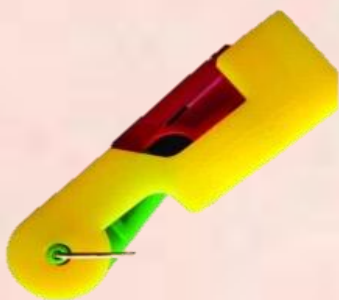
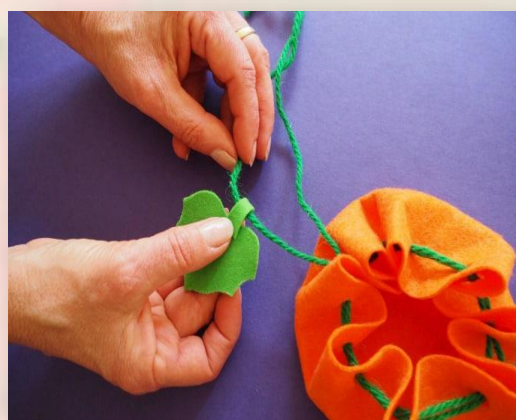
۴. طبل زیبایی شما آماده است. می توانید با دو مداد طبل بزنید.

۱۳

بخش دوم

دوخت

ابزار دوخت و دوز

مربیان گرامی:

۱. سوزن:

برای دوخت روی پارچه یا وصل کردن دو یا چند تکه پارچه به کار می‌رود. سوزن‌ها انواع مختلفی دارند که هر کدام برای پارچه‌ای مخصوص و کاری ویژه به کار می‌روند. برای پارچه‌های ظریف، باید از سوزن‌های ظریف با نوک تیز استفاده کرد تا به پارچه صدمه وارد نشود.

نمونه‌هایی از سوزن‌ها را در قسمت زیر مشاهده می‌کنید:

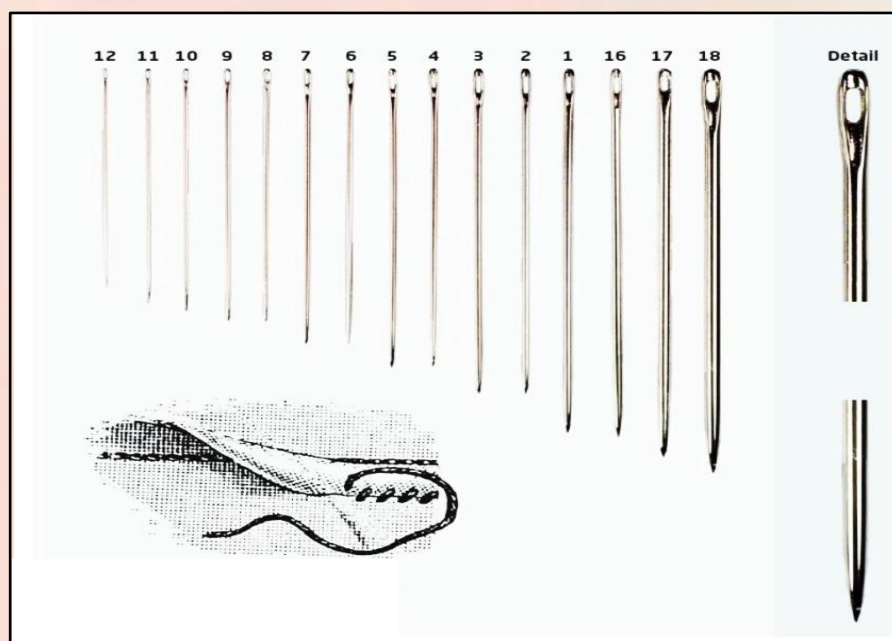
سوزن‌های شیاردار و پلاستیکی:

سوزن ته گرد مخصوص دوخت:

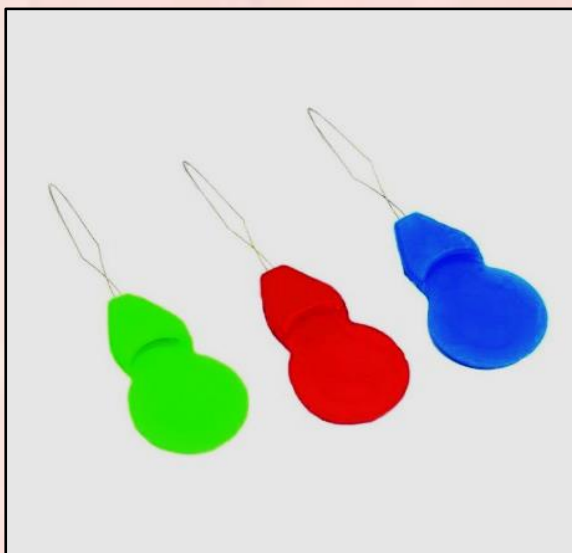
سوزن دستی معمولی:

۲. سوزن نخ کن:

زمانی که به دلایل مختلف، سوزن نخ کردن برایتان کاری طاقت فرسا می شود، می توانید از سوزن نخ کن استفاده کنید.

این وسیله در شکل ها و مدل های گوناگون موجود است و می توان از آن کمک گرفت.

۳. نخ:

نخ انواع مختلفی دارد و باتوجه به هر کاری از نخ ویژه‌ی آن کار استفاده می‌شود. نخ قرقره که نازک و محکم است، در کار دوخت با چرخ خیاطی به کار می‌رود. نخ کوک که اثر آن روی پارچه پیداست، برای کوک‌زدن مورد استفاده قرار می‌گیرد.

همچنین برای دوختن با نخ و سوزن، می‌توان از نخ‌های پلی‌استر یا نخ‌های چندکاره استفاده کرد.

۴. پارچه:

پارچه از به هم بافتن نخ‌هایی از الیاف گوناگون مانند پنبه و پشم و... به دست می‌آید. پارچه‌ها با توجه به نوع الیافی که از آن درست می‌شوند انواع و ضخامت‌های متفاوتی دارند. مانند پارچه‌ی نمدی که ضخیم است، پارچه‌ی تترن که نخی و ضخامت معمولی دارد و ...

۵. برخی از لوازم جانبی دیگر:

قیچی خیاطی (این قیچی باید فلزی باشد تا به راحتی پارچه را برش بزند).

انگشتانه (وسیله‌ای است برای جلوگیری از آسیب دیدن انگشت که در مواقع ضروری استفاده می‌شود).

رولت (برای مشخص کردن خط و خطوط به کار می‌رود).

بشکاف (مخصوص شکافتن دوخت‌های پارچه، شکافتن درزها و بازکردن جادکمه است).

۶. راه‌های نخ کردن سوزن:

همه‌ی ما به یادگیری مهارت‌های دوخت و دوز نیاز داریم. اگر مهارت‌های اولیه خیاطی را بلد باشید، می‌توانید بدون نیاز به دیگران، کار خود را راه بیندازید. دوختن با نخ و سوزن، یکی از همین مهارت‌های پایه‌ای و بسیار پرکاربرد خیاطی به شمار می‌رود. اگر دوختن با نخ و سوزن را یاد گرفته باشید، می‌توانید بدون اتلاف وقت و هزینه، کارهای خود را انجام دهید. حتی اگر چرخ خیاطی هم داشته باشید، خیلی وقت‌ها نخ و سوزن بیشتر به کار شما می‌آید و حتی باعث می‌شود نتیجه کار شما بهتر شود.

برای شروع کار، پیش‌زمینه‌ای سفید را انتخاب و سوزن خود را مقابل آن نخ کنید.

این کار باعث می‌شود سوراخ سوزن را بهتر و واضح‌تر ببینید و نخ را راحت‌تر از آن رد کنید. نخ را با قیچی تیز و به‌صورت زاویه ۴۵ درجه برش بزنید. این کار باعث می‌شود سر نخ شما تیزتر باشد و راحت‌تر از سوراخ سوزن رد شود. با استفاده از کمی آب می‌توانید سر نخ را تیزتر کنید تا به راحتی از سوراخ سوزن رد شود.

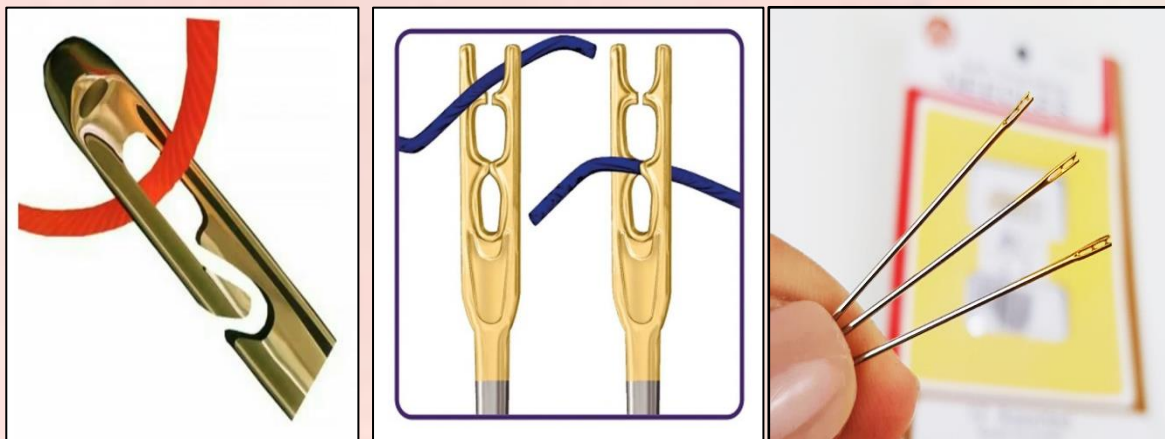
نخ موردنیاز خود را قیچی کنید، سپس آن را از سوراخ سوزن رد کنید.

ابتدا طول ناحیه موردنظر خود را اندازه بگیرید، تقریباً دو برابر آن را در نظر بگیرید، این مقدار نخ، کافی خواهد بود. نخ را تا جایی از سوراخ سوزن رد کنید که هر دو طرف با یکدیگر برابر باشند، سپس دو انتهای نخ را به یکدیگر گره بزنید.

این گره باعث می‌شود انتهای نخ از پارچه رد نشود و شما بتوانید کار دوختن را با خیالی آسوده انجام دهید. ممکن است نخ کردن سوزن برای برخی از ما دشوار باشد؛ اما نگران نباشید!

می‌توانید از سوزن شیاردار استفاده کنید.

طریقه نخ کردن سوزن شیاردار:

همچنین می‌توانید از ابزار سوزن‌نخ‌کن استفاده کنید. این ابزار، کار را برای شما بسیار راحت خواهد کرد.
دو مدل آن در بازار موجود است.

طرز کار سوزن‌نخ‌کن:

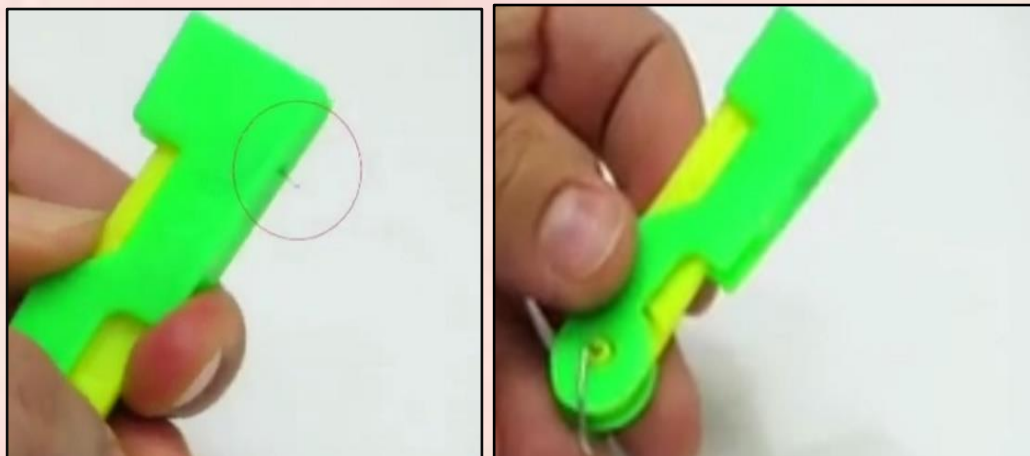
مدل اول:

مانند شکل عمل می‌شود. (میله‌ی فلزی نازک از قسمت انتهایی سوزن عبور داده می‌شود).

مدل دوم:

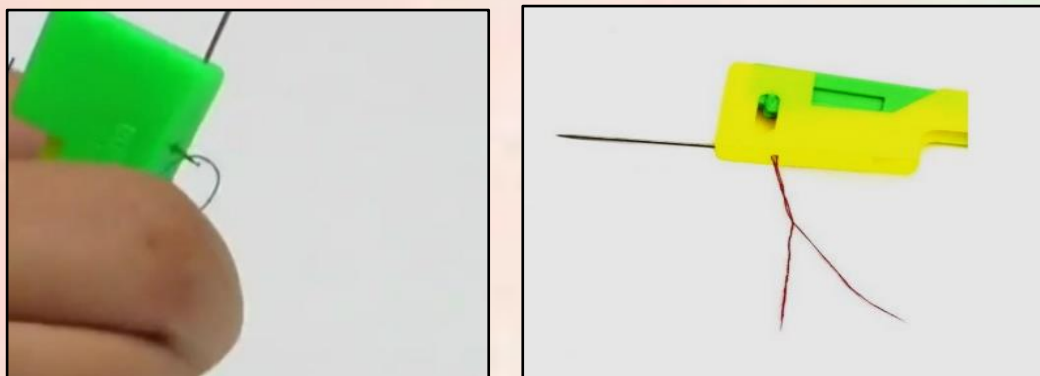
ابتدا اهرم سوزن نخ کن را با فشار دادن آزاد می کنید. با انجام این عمل یک قلاب در بغل آن ظاهر می شود که به راحتی با لمس قابل مشاهده است.

در قسمت بالای سوزن نخ کن یک سوراخ قرار گرفته است که باید سوزن را به صورت برعکس داخل آن قرار بدهید.

اهرم را فشار دهید تا قلاب بیرون بیاید، کمی سوزن را به سمت بالا بکشید تا مطمئن شوید ثابت شده است. سپس نخ را از قلاب عبور داده، اهرم را به آرامی رها کنید. حالا سوزن نخ شده است.

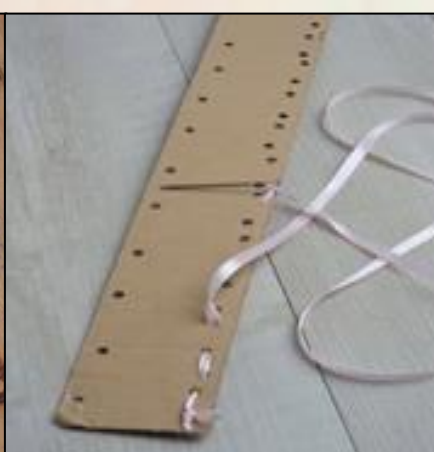

۷. طرز کار سوزن:

برای دوختن دو تکه پارچه به یکدیگر، می‌توانید از سوزن نخ‌شده که انتهای آن را گره زده‌اید استفاده کنید. نخ و سوزن را از زیر پارچه رد کنید و کمی آن طرف‌تر، آن را در پارچه فروبرید و آن را از زیر پارچه یا کارگاه بکشید. حالا دوباره با کمی فاصله آن را از پارچه رد کنید و به سمت بالا بیاورید. این کار را تا انتهای محل موردنظر تان ادامه دهید.

مقدمات دوخت

کیسه هدیه فانتزی

وسایل مورد نیاز:

نخ ضخیم، پانچ، نمد در سه رنگ و سوزن پلاستیکی.

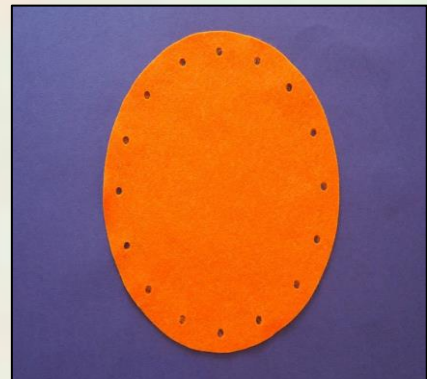
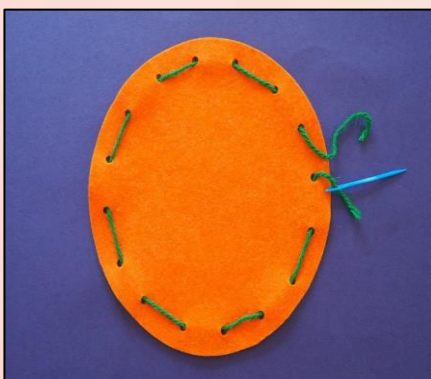

مربیان گرامی:

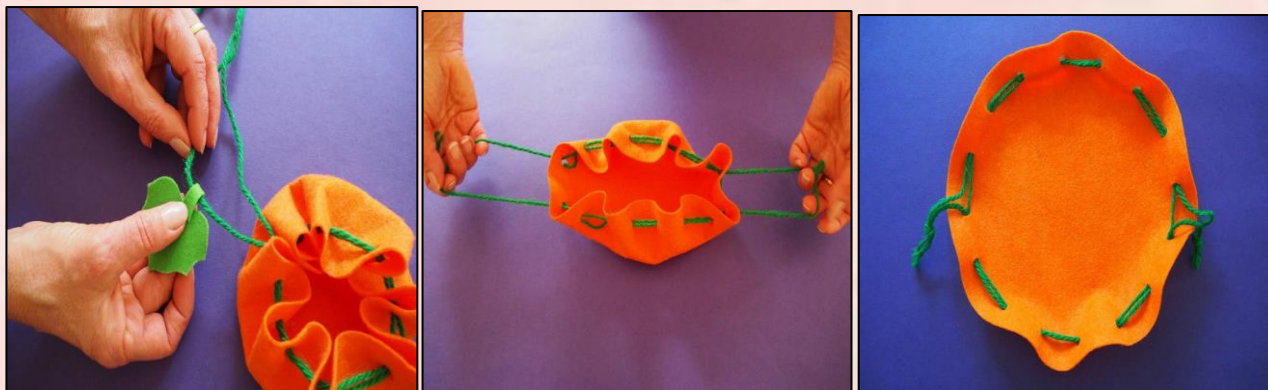
۱. طبق تصویر و با استفاده از الگو و راهنمایی دانش آموز، ابتدا الگوی دایره شکل را روی پارچه نمدی نارنجی، ثابت قرار دهید. سپس دورتادور آن را برش بزنید. با نمدهای سبز هم به همین روش برگ ها را درست کنید.

۲. با استفاده از دستگاه پانچ، در نمد نارنجی، سوراخ هایی هم اندازه و با فاصله ی یکسان ایجاد کنید. سپس با استفاده از سوزن و نخ، سوراخ های ایجاد شده را دوخت کنید. در مرحله ی پانچ، دانش آموز را همراهی کنید.

۳. سپس دو سر کاموا را بکشید. این کار باعث جمع شدن و درست شدن کیسه می‌شود. سپس برگ‌ها را که در قسمت دم‌برگ آن‌ها به وسیله‌ی پانچ یا یک پارچه کوچک، حلقه ایجاد کرده‌اید را از دو سر کاموا عبور دهید.

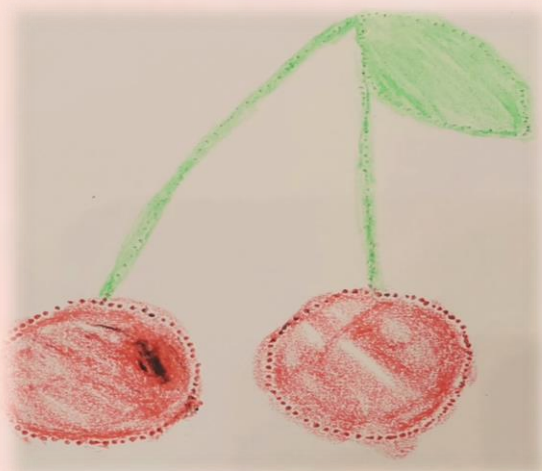
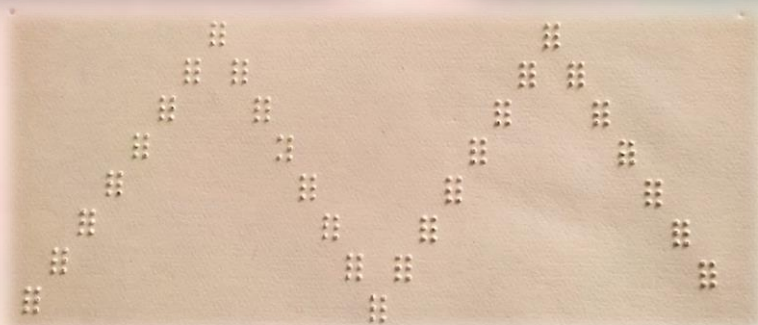
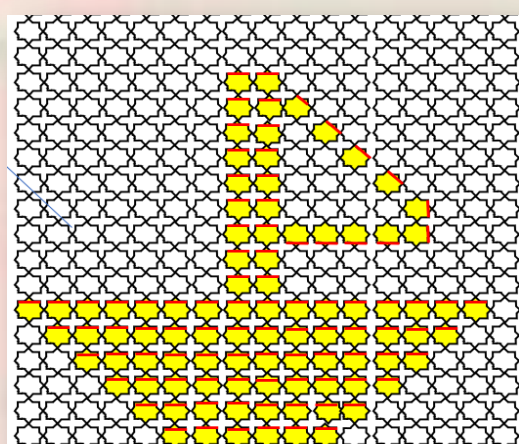
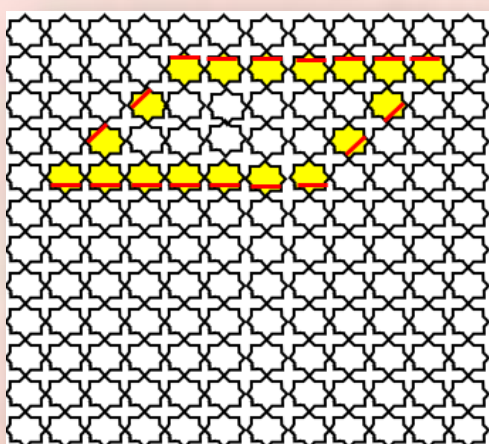
حالا یک کیسه‌ی هدیه‌ی زیبا درست شد.

۱۴

بخش سوم

نقاشی

در مقوله نقاشی برای دانش آموزان نابینا، در نگاه اول این سوال پیش می‌آید که بچه‌های نابینای مطلق وقتی نمی‌بینند، چگونه می‌توانند نقاشی بکشند؟ چگونه درک نقاشی خواهند داشت؟

باید بدانید تصویر و تصور دو مقوله‌ای است که خیلی‌ها نسبت به آن آگاهی ندارند. تصور، یک تصویر درونی است و تا زمانی که فرد آن را با ابزار در فضای بیرونی ترسیم نکند، دیده نمی‌شود. تصویر، آن چیزی است که هرکسی به صورت واقعی می‌بیند. این دو مقوله یعنی تصور و تصویر در همه انسان‌ها وجود دارد. چه آن‌هایی که می‌بینند و چه آن‌هایی که نمی‌بینند. این کودکان با قدرت تصور خود با دنیای اطراف ارتباط برقرار می‌کنند و این تصور با راهکارهای مختلف می‌تواند تقویت شود. مثلاً به یک کودک نابینا اشکال هندسی را به صورت برش خورده بدهید که لمس کند. او تا قبل از این هیچ تصویری از شکل دایره یا مربع نداشت ولی با لمس کردن یک تصور درونی به دست می‌آورد.

تقویت قدرت تجسم، بهترین راهکار آموزشی

هر کودکی در هر شرایطی (بینا و نابینا) اگر این ویژگی را نداشته باشد، نمی‌تواند در هیچ زمینه‌ای موفق شود. پرورش قدرت تجسم و رویاپردازی، یکی از اصول آموزشی برای کودکان است و این موضوع برای کودکان نابینا صدچندان مهم‌تر است چرا که آن‌ها تا نتوانند تجسم کنند، نمی‌توانند چیزی را به تصویر بکشند. یکی از راه‌های تجسم کردن برای این کودکان لمس کردن است. یعنی کودکان فرم‌ها و اشکال مختلف را لمس کنند. در مرحله بعد تلفیق این فرم‌ها با یکدیگر است. مثلاً شما به یک کودک یک مربع مقوایی را می‌دهید و او با لمس کردن، شکل آن را تجسم می‌کند. سپس یک مثلث را می‌دهید و او در مرحله بعد این دو شکل را کنار هم قرار می‌دهد و یک شکل دیگر را تجسم می‌کند که در این مرحله، شکل جدید می‌تواند خانه باشد. این آموزش‌ها با توجه به شرایط و سن کودکان می‌تواند متغیر باشد ولی آنچه مسلم است این کودکان به راحتی می‌توانند مانند بقیه بچه‌ها نقاشی کنند. ولی به شرطی که به آن‌ها درست آموزش داده شود.

هنر برای کودکان نابینا یک سری مبانی تجسمی دارد که با مبانی هنرهای تجسمی کودکان معمولی خیلی فرق دارد و دانستن این مبانی برای شما مربیان گرامی لازم و ضروری است. از جمله ذهنیت این کودکان از خط، رنگ، سطح فضا، حجم و... کاملاً با بچه‌های دیگر تفاوت دارد. شاید ساختار همه به یک صورت باشد ولی درک و برداشت این کودکان متفاوت است.

تجسم اشکال هندسی و واقعیت‌های بیرونی

یک کودک نابینا با حواس دیگر خود با جهان ارتباط برقرار می‌کند. او به واسطه نداشتن حس بینایی، حواس دیگرش را تقویت می‌کند. مانند: بویایی، شنوایی، لامسه و چشایی.

مطمئناً این‌گونه بچه‌ها در طول زندگی خود از دست برای لمس کردن استفاده کرده‌اند و خیلی از شکل‌ها و اجسام را از طریق لمس کردن شناخته‌اند. ولی در اینجا قرار است آن‌ها بعد از تجسم کردن تصویر آن را به صورت واقعی بر روی مقوا بکشند. مرحله تجسم ذهنی و تبدیل آن به تصویر واقعی در اینجا مدنظر است. در مدرسه با توجه به سن و سطح هوش

دانش آموز و محتویات کتاب‌های درسی با مفاهیم ابتدایی و پایه و به تدریج مفاهیم پیچیده‌تر، مانند شمارش اعداد، مفهوم کم و زیاد، مفهوم پر و خالی، بالا و پایین، چپ و راست، زیر و رو، بالا به پایین و برعکس، مفهوم ردیف و ستون، یکی در میان دو تا در میان، مفهوم قرینه و اشکال هندسی (مربع و مثلث و دوزنقه و ...) آشنا می‌شوند. همین آموزش‌ها به همراه چاشنی خلاقیت دانش آموز باعث شکل‌گیری هنر نقاشی نابینایان می‌شود.

آموزش رنگ به کودک نابینا

درک و آموزش رنگ به کودک نابینا بسیار سخت است. با این حال او می‌تواند نام رنگ‌ها و خصوصیات آن‌ها را یاد بگیرد. مثلاً اینکه کلاغ سیاه و برگ درختان سبز است. می‌توان گفت که رنگ‌ها و معنای آن‌ها در ناخودآگاه هر شخصی وجود دارد. در واقع یادگیری رنگ‌ها یکی از راه‌های شناخت جهان و دنیای اطراف برای کودک است.

اول: در ابتدای امر از صحبت کردن درباره‌ی رنگ‌ها با کودک نابینا نترسید. ممکن است فکر کنید که صحبت کردن درباره‌ی رنگ‌ها با کودک نابینا بسیار ناراحت‌کننده است. اما نباید از انجام این کار بترسید. حتی اگر کودک تاکنون رنگی ندیده ولی باید کنجکاوی‌اش را در این زمینه تحریک کنید.

دوم: در گفت‌وگو با کودک نابینا از رنگ‌ها صحبت کنید. برای آموزش رنگ به کودک نابینا بهتر است بگویید که آن‌ها یکی از خصوصیات چشمگیر هر شی و ماده‌ای در جهان است. مثلاً بگویید: ما اینجا یک سیب قرمز زیبا برای خوردن داریم، بیا دستکش سبز قشنگت را بپوش؛ بنابراین هنگامی که معلم از او می‌پرسد: لباسی که پوشیدی، چه رنگی است؟ کودک با افتخار می‌گوید آبی.

سوم: احساسات و عواطف خود را با رنگ‌ها بیان کنید. به کودک کمک کنید که رنگ‌ها را از طریق مرتبط کردن آن‌ها با احساسات و عواطفش بیان کند. قرمز به عنوان یک رنگ گرم، سفید را رنگی آرام و نرم و سیاه را براق و درخشان.

چهارم: یک اصل مهم در آموزش رنگ، اطلاعات دادن در مورد آن‌هاست. مثلاً بگویید: رزها قرمز و بنفشه‌ها آبی هستند. هرچند کودک هرگز رنگی ندیده است و درکی از رنگ‌ها ندارد. اما می‌تواند یاد بگیرد که چه رنگی به هریک از اجزا و عناصر موجود در جهان تعلق می‌گیرد. اما او را هیچ‌وقت خسته نکنید. مثلاً دانستن اینکه هریک از اسباب‌بازی‌ها چه رنگی دارند، ممکن است برای کودک خسته‌کننده باشد.

کدگذاری رنگ‌ها

برای آموزش خط و نوشتن به کودک نابینا، سال‌هاست که از خط بریل استفاده می‌شود. پس برای آموزش بنیادی و اصولی رنگ‌ها نیز بهتر است که از کدهای مشخص و قابل لمس و درک و به معنی دیگر، بهره‌گرفتن از ابعاد چندگانه حواس می‌باشد. بنابراین؛ می‌توان برای آموزش رنگ‌ها از چند حس (صدا، لمس، بو و مزه، احساس)، هم‌زمان بهره‌گرفت.

برای نمونه کدهای قراردادی را برای هر رنگ:

رنگ قرمز (کد عددی ۱)، رنگ آبی (کد عددی ۲)، رنگ زرد (کد عددی ۳)

و ...

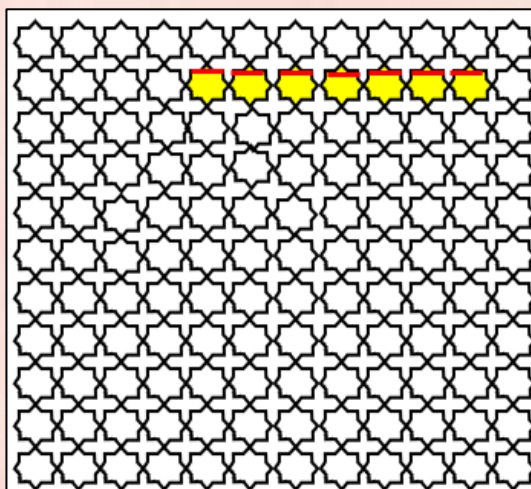
متوازی‌الاضلاع با مهره لوح حساب

وسایل مورد نیاز:

لوح حساب ریاضی و مهره به اندازه‌ی کافی.

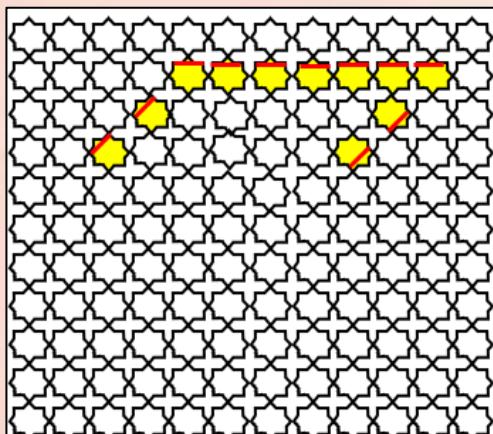
مربیان گرامی:

۱. در ردیف دوم لوح حساب از سمت چپ، ۴ خانه فاصله داده، سپس ۷ مهره عدد ۴ را به صورت افقی از چپ به راست بچینید.

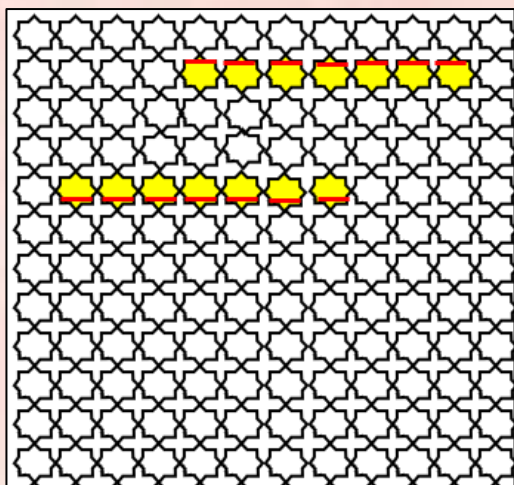

۲. چیدن مهره‌ها را به دو صورت زیر می‌توانید ادامه دهید. در حالت اول، ضلع‌های مورّب را رسم کنید. در ایجاد حالت ضلع‌های مورّب برای متوازی‌الاضلاع، باید دقت کنید که ضلع‌ها حالت موازی داشته باشند.

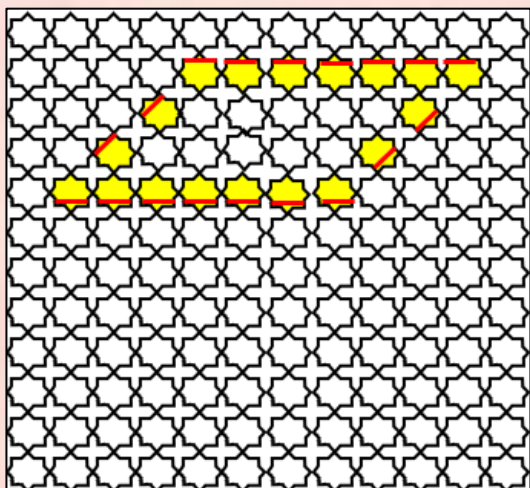
چیدن مهره به حالت مورّب به این صورت است که مهره‌ها به جای قرار گرفتن در کنار هم یا زیر هم، یک خانه به سمت چپ یا راست متمایل می‌شوند. در متوازی‌الاضلاع باید هر دو ضلع به یک سمت متمایل شوند.

در حالت دوم می‌توانید ضلع پایین را موازی با ضلع بالا بچینید و برای چیدن آن از ۷ مهره که عدد ۴ یا عدد ۸ را نشان می‌دهند، استفاده کنید.

۳. متوازی‌الاضلاع خود را کامل کنید.

*دانش‌آموزان کم‌بینا مراحل بالا را با ماژیک وایت‌برد روی صفحه‌ی وایت‌بردی که از طلق درست کرده‌اند یا در دفتر نقاشی خود نقاشی کنند.

ساخت قایق با مهره‌ی لوح حساب

وسایل موردنیاز:

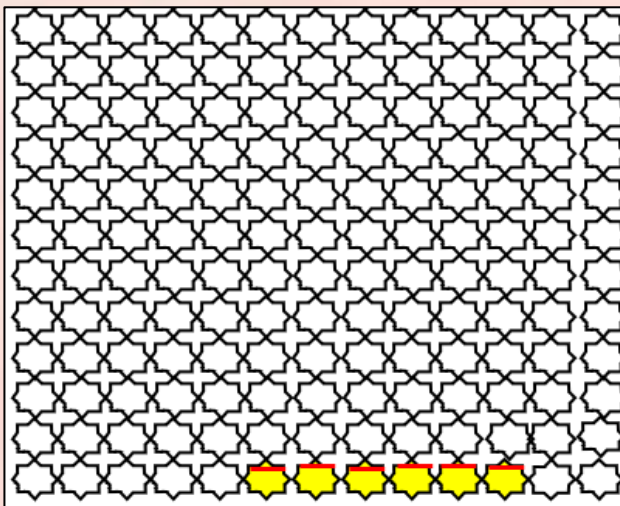
لوح حساب افزار ریاضی، مهره‌ی لوح (به تعداد کافی).

مربیان گرامی:

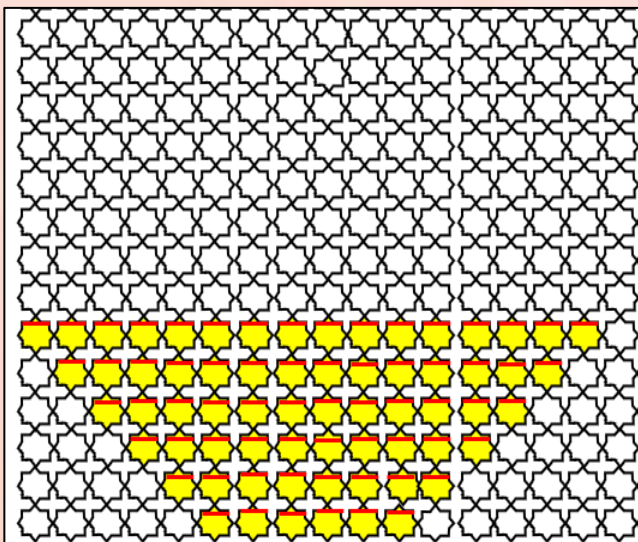
۱. از ردیف آخر لوح حساب کار را شروع کنید تا تسلط دانش آموزان روی کار بالا باشد.

ابتدا از سمت چپ پنج خانه فاصله داده، از خانه‌ی ششم شروع به چیدن مهره کنید. (عدد ۴ را بچینید).

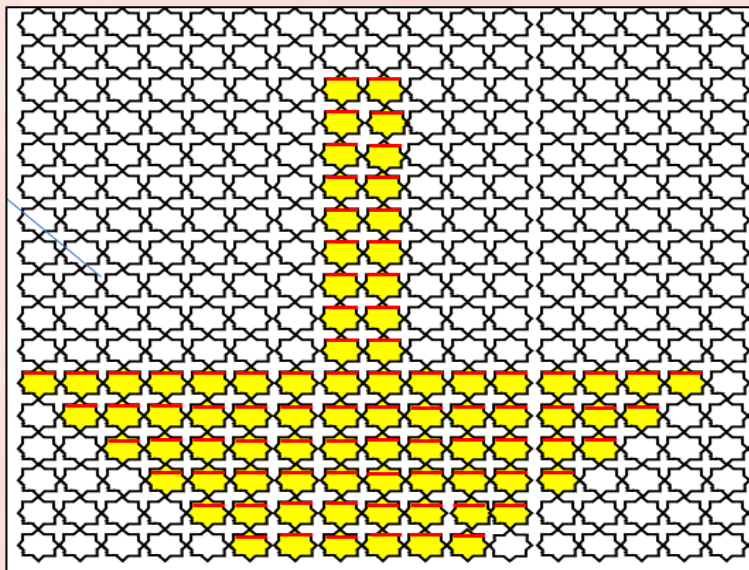
شش مهره، عدد ۴ بچینید.

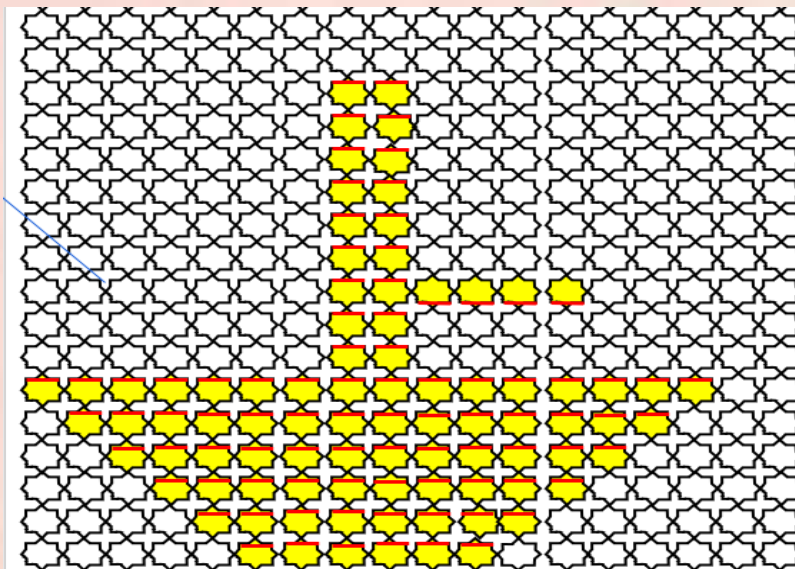
۲. چیدن مهره‌ها را به این صورت ادامه دهید که با رفتن به ردیف بعدی، یک مهره در سمت چپ و یک مهره در سمت راست اضافه شود و شکلی مانند تصویر زیر درست شود.

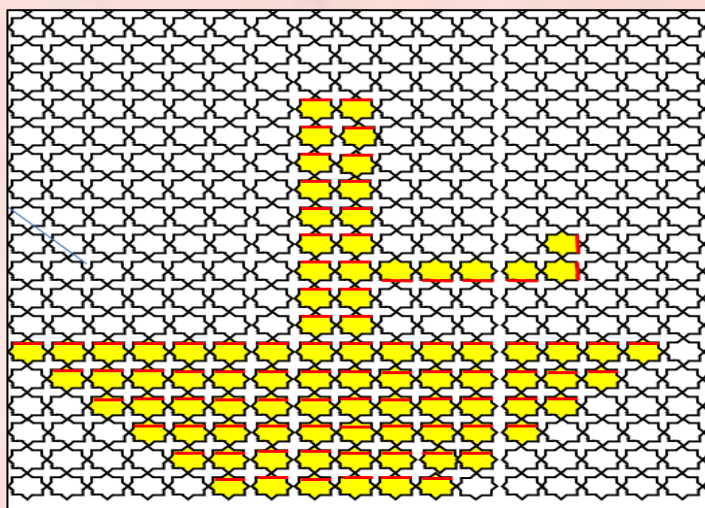
۳. در این مرحله ستون بادبان چیده می‌شود. برای چیدن ستون بادبان، دو مهره‌ی وسط یعنی مهره‌های ۸ و ۹ را پیدا کنید. (از هر طرف ۷ مهره باقی می‌ماند) به صورت عمودی چیدن مهره‌ها را تا ۹ عدد برای هر ردیف عمودی ادامه دهید.

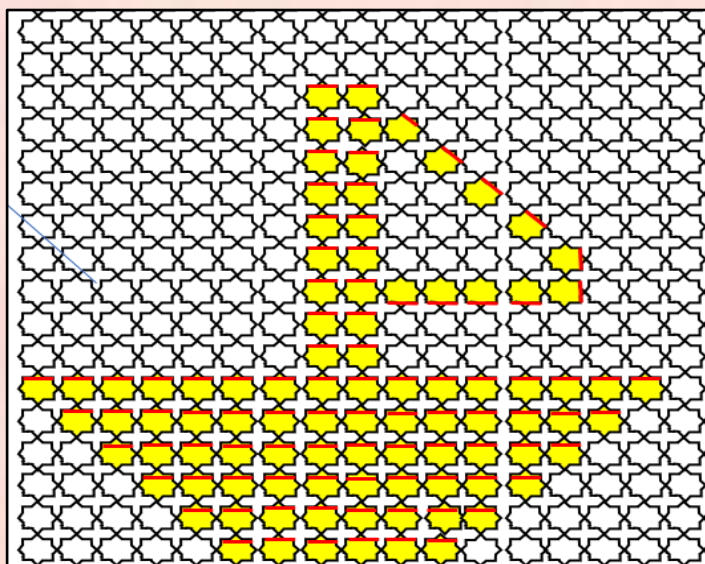
۴. بادبان قایق را از سمت راست قایق به ستون آن بچسبانید. با فاصله‌ی دو ردیف از بدنه، از کنار ستون، چهار مهره عدد ۸ را به سمت راست بچینید.

۵. در این مرحله، یک مهره عدد ۶ در ادامه‌ی بادبان بچینید و یک عدد ۶ هم بالای آن بگذارید. (یعنی دو عدد ۶ روی هم قرار بگیرند).

۶. در آخر برای اتصال بادبان ۴ مهره عدد ۵ را به صورت مورّب بچینید تا بادبان زیبای ما به ستون قایق بچسبد. حالت مورّب به این صورت است که در ردیف بالاتر، به جای چیدن مهره بالای سر مهره‌ی قبلی در خانه‌ی کناری سمت چپ (در ردیف بالاتر)، مهره چیده شود.

*دانش آموزان کم‌بینا مراحل بالا را با مداد نقاشی کنند و سپس با استفاده از مدادرنگی رنگ‌آمیزی کنند.

نقاشی کوه با لوح و قلم

وسایل مورد نیاز: لوح و قلم، کاغذ بریل یک ورق.

مربیان گرامی:

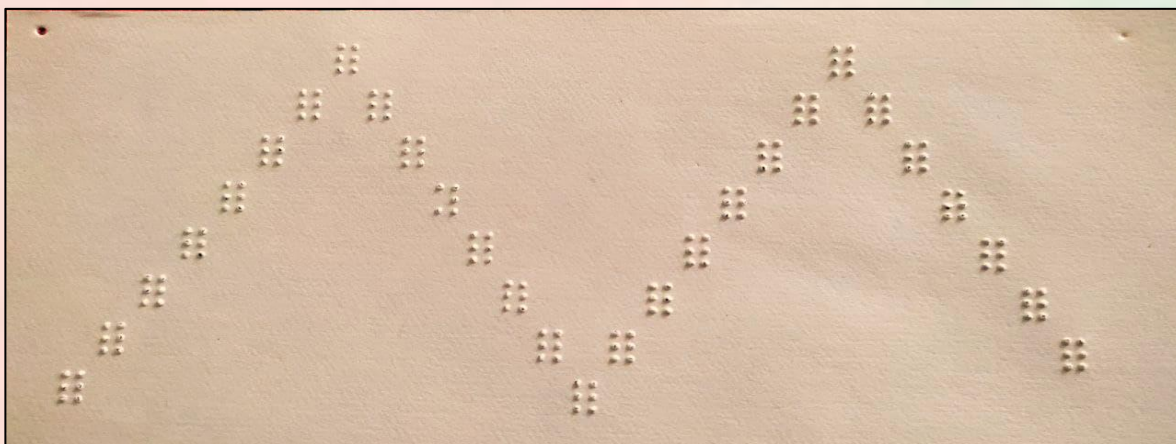
۱. برای کشیدن کوه ابتدا کاغذ را در لوح قرار دهید.

۲. با استفاده از نشانگرهای گرد و برجسته‌ای که روی لوح است و لوح را پنج تا پنج تا تقسیم‌بندی کرده است،

شروع به نقاشی کنید.

۳. دومین نشانگر برجسته (خانه یازده از اول لوح، ردیف اول) را شش نقطه کنید و قلم را روی نقطه‌ی ۳ قرار دهید و از ردیف دوم از سمت راست خانه دهم را نیز شش نقطه کنید و سپس از سمت چپ، خانه دوازدهم را شش نقطه کنید. (در ردیف سوم خانه ۹ و ۱۳ و...) این الگو را تا آخر لوح ادامه دهید. سپس بعد از اتمام کار آن را رنگ آمیزی کنید.

*دانش آموزان کم‌بینا مراحل بالا را با مداد نقاشی کنند و سپس آن را رنگ آمیزی کنند.

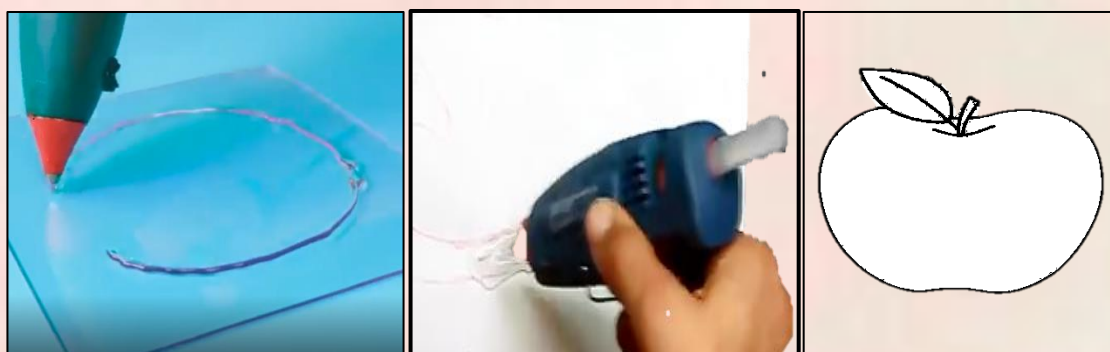
نقاشی با چسب

وسایل مورد نیاز:

چسب مایع ، چسب حرارتی یا کاموا، پودر رنگ یا خرده کاغذ یا تراشه چوب.

مربیان گرامی:

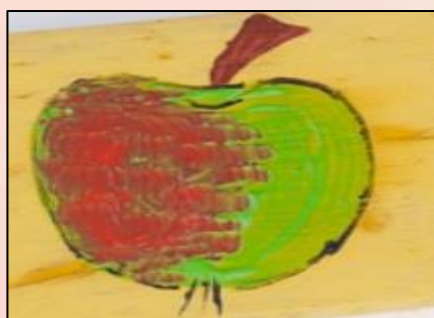
۱. شکل مورد نظر را روی کاغذ یا مقوا رسم کنید و دور آن را با چسب تفنگی یا کاموا برجسته نمایید.

۲. داخل شکل را با چسب مایع پر کنید.

۳. در انتها خرده کاغذ یا خرده چوب یا پودر رنگ را روی چسب‌ها ریخته و پس از مدتی کاغذ را وارونه کرده تا اضافه‌های پودر رنگ و غیره بیرون بریزد.

*دانش آموزان کم‌بینا می‌توانند به‌طور دلخواه مراحل بالا را با مداد نقاشی کنند و سپس آن را با چسب و خرده چوب پر کنند.

نقاشی گیلان با رولت خیاطی

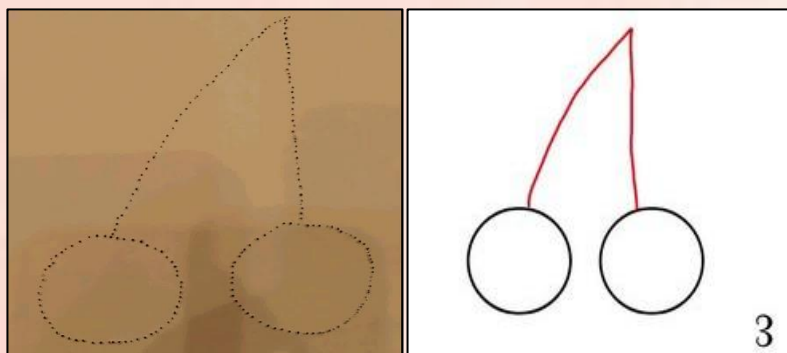
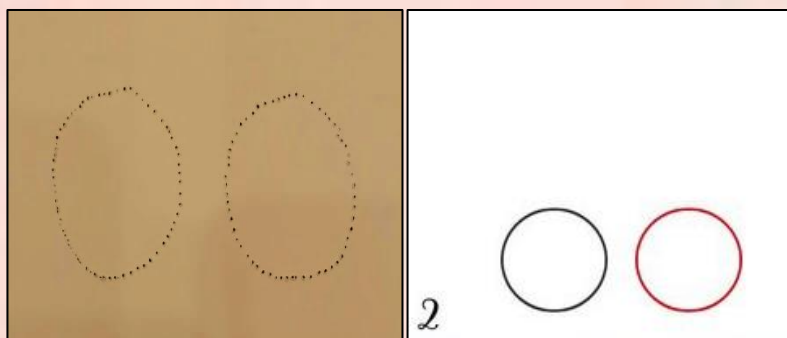
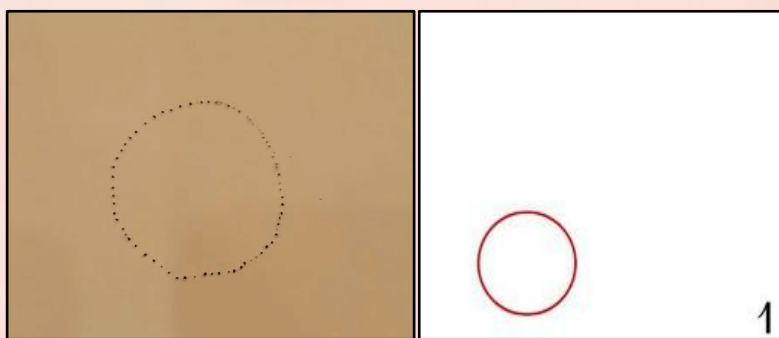
وسایل مورد نیاز:

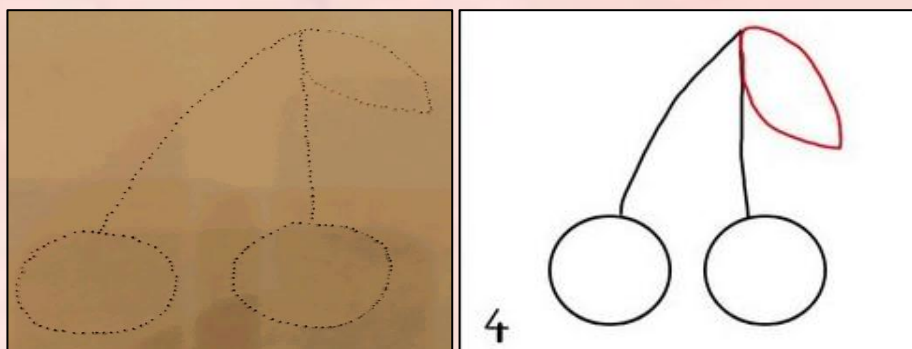
کاغذ بریل یا دفتر نقاشی، رولت خیاطی و صفحه‌های پلاستیکی، پاستل روغنی یا رنگ انگشتی، نوار چسب.

مربیان گرامی:

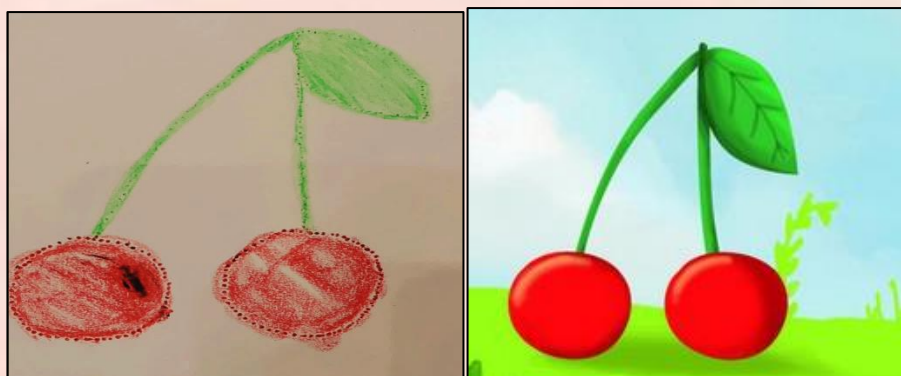
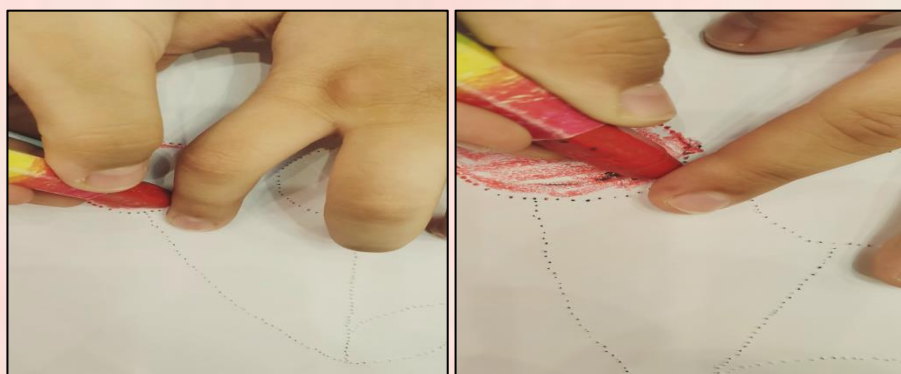
۱. یک کاغذ بریل را روی سطح پلاستیکی قرار دهید.

۲. با چسب، کاغذ را روی سطح صفحه‌ی پلاستیکی محکم کنید. با دست رولت خیاطی را محکم در جهات مختلف بر روی کاغذ حرکت دهید تا اثر آن باقی بماند. این کار را تکرار و تمرین کنید تا مهارت استفاده از رولت خیاطی را به دست آورند. برای نقاشی گیلان با رولت مراحل زیر را انجام دهید.

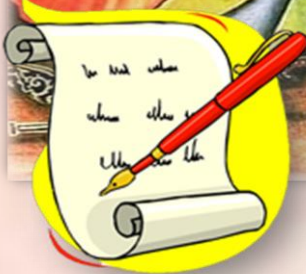

۳. بعد از انجام کار آن را با پاستل روغنی یا رنگ انگشتی رنگ آمیزی کنید.

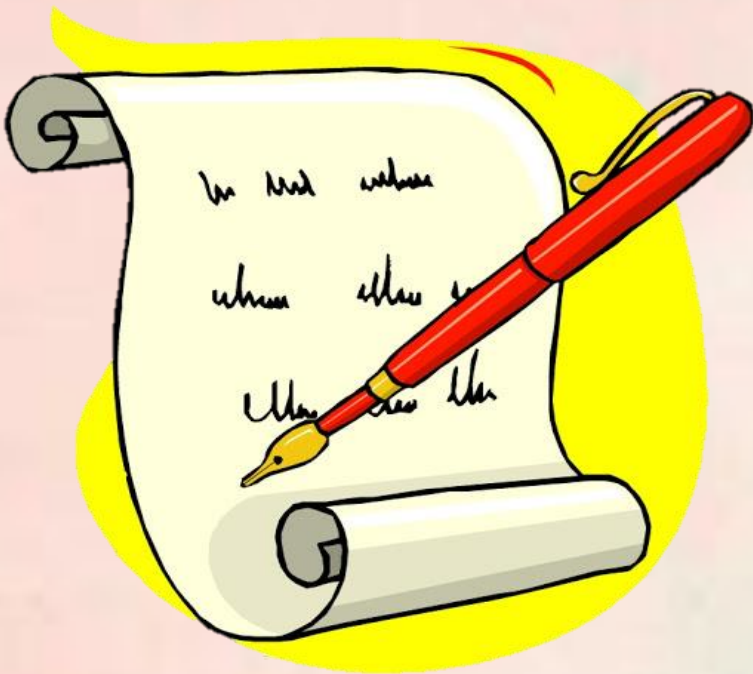
*دانش آموزان کم بینا مراحل بالا را با مداد نقاشی کنند و سپس رنگ آمیزی کنند.

بخش چهارم

۱۵

قصه و شعر

شنیدن یک قصه کوتاه نقش زیادی در تقویت توان ذهنی کودکان و تقویت خلاقیت آن‌ها دارد و می‌تواند جنبه‌های مختلف هوش یک کودک را تحت تأثیر مثبت قرار دهد.

معلم می‌تواند یک قصه یا یک داستان صوتی برای دانش‌آموزان خود پخش کند و در انتها از آن‌ها بخواهد قسمتی از قصه هرچند بسیار کم و اندک حتی در حد یک جمله بازگو کنند. در این حالت ضمن اینکه دانش‌آموزان سرگرم می‌شوند، این موضوع را می‌آموزند که باید به اتفاقاتی که در محیط اطراف خود می‌افتد با دقت توجه داشته باشند تا بتوانند قسمتی از آن هرچند اندک را به خاطر بسپارند. از طرف دیگر وقتی یک قصه یا داستان صوتی برای دانش‌آموز پخش یا خوانده می‌شود و در یک دوره زمانی تکرار می‌گردد، معنا و مفهوم آن در ذهن دانش‌آموز نهادینه خواهد شد.

هیچ‌کس در تأثیر شعر در زندگی انسان‌ها تردید ندارد. شعر همسایه‌ی روح و جان و ذهن همه‌ی جامعه در همه‌ی زمان‌هاست. به همین دلیل، آینده‌ی تمام حالات، احساسات، نیازها و جلوه‌های زندگی است. در خلوت، غم و شادی، بیم و امید، فراق و وصال، مرگ و زندگی، هنر و شعر یار و همدم آشنای انسان بوده است.

در ایران، شعر از نخستین روزهای زندگی در هیئت، لالایی‌ها، با کودک همراه است و تقریباً شعر کودک با پیشینه‌ی طولانی خویش، به قدمت عمر شعر فارسی، کم‌وبیش ظهور و حضور داشته است. در ارتباط با اهمیت و جایگاه و قلمرو حوزه‌های گوناگون شعر، دلایل زیر را می‌توان نام برد:

۱- پاسخ به نیاز فطری کودک به موسیقی و آهنگ

۲- تلطیف و جهت‌دهی به عواطف و احساسات کودکان

۳- آشنا ساختن کودکان به مفاهیم و ارزش‌های اخلاقی، دینی، علمی

۴- گسترش دنیای ذهنی و ذوقی کودک

۵- زمینه‌ساز برای بروز و ظهور ذوق و استعداد کودک

۶- آموزش زبان و گسترش واژگان

۷- تصحیح گفتار کودکان

۸- اصلاح گرایش‌های محلی و آشناسازی با زبان معیار

۹- حمایت و تقویت جریان رسمی زبان‌آموزی

نام شعر: ایران زیبا

شاعر: مریم زرنشان

منبع: رشد دانش آموز، بهمن ۱۳۹۸

اهداف: آشنایی با ایران

پرورش حس میهن دوستی

ریشه‌ام در خاک تو

نرم نرمک پا گرفت

در دل من مهر تو

ذره ذره جا گرفت

ای همیشه مهربان

با درخت و کوه و سنگ

در کتاب زندگی

فصل فصلت رنگ رنگ

سرزمین مادری

عشق من ایران من

تا ابد خورده گره

مهر تو با جان من

نام قصه: ماهی شکم طلا

نویسنده: پروین پناهی

اهداف:

آشنایی با قانع بودن در برخی کارها به عنوان یک صفت خوب

آشنایی با عواقب حریص بودن به عنوان یک صفت بد

تفکر درباره عواقب و نتیجه هر کاری

یکی بود یکی نبود. غیر از خدای مهربون هیچ کس نبود.

مرد ماهیگیری بود که هر وقت به دریا می رفت، خرده های نان شب قبلش رو می ریخت توی آب تا پرنده ها و ماهی ها آن ها رو بخورند.

بعد از آن، کار هر روز که ماهیگیری بود رو شروع می کرد.

او با خودش می گفت: "روزی می دهم تا روزی بگیرم." چند روزی بود که دریا طوفانی بود. مرد ماهیگیر هر بار نگاهی به دریا و موج های بلندش می انداخت، می دید نمیتونه کاری بکنه و ماهی بگیره.

اما باز هم کنار دریا می رفت و خرده های نان را برای ماهی ها و پرنده ها می ریخت.

بالاخره بعد از چند روز دریا آرام شد. مرد به سمت دریا رفت. اما قبل از اینکه پایش را داخل قایق بگذارد صحنه عجیبی دید. یک ماهی درشت شکم طلا نزدیکش شد.

در کناره های ساحل چرخی زد. بعد، از داخل دهانش چیزی انداخت روی شن ها و به سرعت دور شد.

مرد جلوتر رفت. دست هایش از هیجان می لرزید. آهسته خم شد. باور کردنی نبود! یک سکه طلا! سکه را برداشت. به بازار برد و به قیمت خوبی فروخت.

مرد ماهیگیر تا مدت ها از فروش آن سکه پول کافی داشت. اما یک روز هم دست از عادتش برنداشت.

با خودش می گفت: روزی آن ماهی ها خرده نان های من است. شاید آن ها برای تشکر، ماهی شکم طلا را فرستادند. نباید هرگز محبتشان را فراموش کنم.

مرد آن قدر ثروتمند شد که دیگر ماهیگیری نکرد. ولی هر روز برای ریختن خرده نان به کنار دریا می‌رفت. آن ماهی شکم طلا هم هر چند وقت یکبار می‌آمد و یک سکه از دهانش روی شن‌ها می‌انداخت و می‌رفت.

مرد ماهیگیر سالیان سال این راز را در دلش نگه داشت و به هیچ کس نگفت. آخر می‌ترسید صیادان طمع کار بیایند و ماهی شکم طلا را صید کنند. سال‌ها گذشت. مرد حسابی پیر شد. یک روز پسرش را صدا کرد و گفت: می‌خواهم قبل از مرگم رازی را به تو بگویم. بعد ماجرای ماهی شکم طلا را برای او تعریف کرد و از پسرش خواست تا هر روز به کنار دریا برود و غذای ماهی‌ها را بدهد. پیرمرد وصیت کرد تا بعد از مرگش، پسرش روزی رسان ماهی‌ها و پرنده‌ها باشد.

مرد ماهیگیر چند روز بعد از دنیا رفت. پسر تا مدتی کار پدر را ادامه داد و هر روز یک کیسه خرده نان به دریا می‌برد تا به ماهی‌ها بدهد.

اما یک روز با خودش فکری کرد. با خودش گفت: چه کار بیهوده‌ای! تا کی باید منتظر بمانم تا ماهی یک سکه به من بدهد؟ این بود که نقشه کشید تا ماهی شکم طلا را شکار کند و تمام سکه‌های داخل شکمش را یک جا دربیاورد.

به بازار رفت و یک تیروکمان خرید. آن را توی قایق جا داد و منتظر ماند. چند روز گذشت و از ماهی خبری نشد. پسر با خودش گفت: فکر کردی اگر نیایی من به سراغت نیام؟ این بود که پارو زد و به میانه‌های دریا رفت. ناگهان نوری درخشید. ماهی طلایی جستی زد و از آب بیرون پرید. پسر تا ماهی را دید تیروکمان را برداشت. تیر را توی زه کمان گذاشت و تا جایی که قدرت داشت آن را به عقب کشید. عقب، عقب و عقب‌تر.

تیر با سرعتی باورنکردنی از کمان رها شد و به آسمان رفت؛ اما پسر پایش لغزید و از پشت سر توی آب افتاد. در همان لحظه هزاران ماهی طلایی دورش چرخیدند و او را به اعماق آب‌ها بردند. بعد از آن روز دیگر هیچ کس آن پسر را ندید.

بله بچه‌های عزیزم، این هم از آخر و عاقبت طمع!

نام قصه: احسان کوچولو

نویسنده: اکرم بای

آموزگار مدرسه باغچه‌بان شهرستان رامیان استان گلستان

اهداف:

آشنایی با آفریده‌های پروردگار

شکرگزاری پروردگار به خاطر نعمت‌های فراوان

آشنایی با نظم و هماهنگی در طبیعت

در یکی از شب‌های گرم تابستان احسان کوچولو و خانواده‌اش به خانه‌ی پدربزرگ رفتند. بعد از سلام و احوالپرسی، احسان کوچولو در حیاط مشغول بازی با بچه‌های دیگر شد. احسان بعد از مدتی بازی کردن خسته شد. تصمیم گرفت برود و روی تخت بزرگی که گوشه‌ی حیاط گذاشته بودند دراز بکشد. او وقتی روی تخت دراز کشید چشم به آسمان بزرگ و پر ستاره دوخت. در آن میان ماه را دید که چه زیبا می‌درخشد. آن قدر از دیدن آسمان زیبا لذت می‌برد که لحظه‌ای با خود آرزو کرد: ای کاش پرنده‌ای به نام پرنده آرزوها می‌آمد و او را با خود به آسمان نزد ماه و ستاره‌ها می‌برد و او ماه و ستاره‌ها را با خود به زمین می‌آورد. حیاط را پر از ماه و ستاره می‌کرد.

در همین فکر بود که صدایی شنید: «احسان کوچولو سلام، خوبی؟ من را صدا کردی؟!» احسان به طرف صدا برگشت و ناگهان چشمش به پرنده‌ی آرزوها افتاد. باورش نمی‌شد پرنده‌ی آرزوها در کنارش ایستاده باشد. خیلی خوشحال شد.

احسان کوچولو به او گفت: «آیا حاضری من را به آسمان نزد ماه و ستاره‌ها ببری؟» پرنده‌ی آرزوها گفت: «البته که حاضرم. فقط تو باید بر دوش من سوار شوی و مرا محکم بگیری. آن وقت من به سمت آسمان پرواز خواهم کرد.»

احسان سوار بر پرنده آرزوها شد و پرنده هم به سمت آسمان پرواز کرد و اوچ گرفت. احسان که می‌دید هر لحظه به ستاره‌ها نزدیک‌تر می‌شود. بسیار شاد و هیجان‌زده می‌شد. در چشم‌برهم‌زدنی به ماه زیبا رسیدند و به او سلام کردند.

ماه زیبا گفت: «به‌به، سلام آقا احسان، خوبی گل پسر؟ شما که داشتی در حیاط بازی می‌کردی. چه شد به اینجا آمدی؟» احسان گفت: «ماه زیبا! می‌شود از تو خواهش کنم که دعوت من را قبول کنی و با ما به زمین بیایی؟» ماه تعجب کرد و با لبخند به احسان کوچولو گفت: «نه، نمی‌شود پسر خوبم. من با روشنایی‌ام آسمان را زیباتر می‌کنم تا هرکسی به آسمان نگاه کند لذت ببرد. اگر در آسمان نباشم خیلی از بچه‌ها از اینکه دیگر من را نمی‌بینند ناراحت می‌شوند. پس نمی‌توانم با تو بیایم.»

احسان با شنیدن حرف‌های ماه زیبا از او تشکر کرد و با او خداحافظی کرد و با پرنده آرزوها به سمت ستاره‌ها به راه افتادند.

بعد از کمی پرواز خود را میان ستاره‌های زیبای چشمک‌زن دیدند. احسان کوچولو به آن‌ها سلامی گرم کرد. ستاره‌ها از دیدن احسان کوچولو تعجب کردند و جواب سلام او را دادند و گفتند: «آقا احسان، شما که در حیاط مشغول بازی بودی چه شد که اینجا آمدی؟»

احسان کوچولو گفت: «آمده‌ام از شما خواهش کنم همراه من به زمین بیایید و با ما زندگی کنید. شما بسیار درخشان و زیبا هستید و من شما را خیلی دوست دارم.»

ستاره‌ها به احسان کوچولو لبخند زدند و گفتند: «احسان تو چه پسر بامزه‌ای هستی! امکان ندارد که ما بتوانیم به زمین بیاییم چون در آسمان می‌درخشیم و به بچه‌هایی که در زمین هستند چشمک می‌زنیم و بچه‌ها با دیدن آسمان زیبا خوش حال می‌شوند.»

اگر ما در آسمان نباشیم همه‌جا تاریک می‌شود و کسی از دیدن آسمان لذت نخواهد برد.

احسان کوچولو به حرف ستاره‌ها خوب گوش داد و قبول کرد و از همه‌ی آن‌ها برای این همه مهربانی تشکر و خداحافظی کرد و همراه پرنده‌ی آرزوها به زمین، یعنی حیاط پدربزرگ برگشت. از پرنده‌ی آرزوها تشکر کرد که او را همراهی کرده بود. همان جا روی تخت دراز کشید و به آسمان زیبا نگاه کرد و به ماه و ستاره‌ها دستی تکان داد و به خواب شیرینی فرو رفت.

شاهنامه

چگونه شاهنامه را در میان دانش آموزان ترویج دهیم؟

برای آشنا کردن دانش آموزان با شاهنامه، هدف را قصه‌گویی و شادی و لذت قرار دهید و بر جنبه داستانی متن تاکید کنید و درک مفاهیم را به عهده‌ی مخاطب بگذارید. می‌توانید بازنویسی‌هایی از شاهنامه را انتخاب کنید و در اختیار کودکان و نوجوانان قرار دهید که ریزه‌کاری‌های داستان‌های شاهنامه را بهتر منتقل کنند و نثر روان و ساده‌ای داشته باشند. آن‌هایی که لحن حماسی و طنین کلام منظوم شاهنامه را دارند و واژگان و ترکیب‌ها به‌گونه‌ای در نثر آمده‌اند که توان روخوانی شاهنامه را تقویت می‌کنند، مناسب‌ترند.

در ترویج داستان‌های شاهنامه نباید شتاب‌زده عمل کنید. بهتر است بدون شلوغ کردن ذهن مخاطبان، فرصت دهید از داستان شگفت‌زده شوند، لذت ببرند، به شوق بیایند و با داستان بازی کنند. برای مثال، کودکان، چوبی را به‌عنوان اسب برگزینند، خودشان را هوشنگ شاه بپندارند، بتازند و تیراندازی کنند. این گرایش به تجربه در نوجوانان هم دیده شده است و باید به آن امکان بروز داد. محدودیتی برای گروه‌های سنی مختلف در گزینش داستان‌ها نیست، اما اگر مخاطبان شما آشنایی با شاهنامه را تازه شروع کرده‌اند، روایت‌های کوتاه، ساده و قابل‌فهم را پیش از داستان‌های بلندتر بیان کنید. برای نمونه، با داستان‌های "پیدایش آتش"، "جنگ سیامک با دیوان"، "فرانک"، "هفت‌خان رستم" و ... شروع کنید و بعد داستان کاوه‌ی آهنگر، زال و رودابه، سیاوش، رستم و اسفندیار و ... را بگویید.

اگر متن داستان‌ها را کوتاه کنید و از کودکان بخواهید به شکل آهنگین آن را بخوانند، بی‌گمان بر گیرایی هرچه بیشتر داستان و لذت و شادی کودکان تأثیر خواهد داشت.

چگونگی خواندن شاهنامه، در شوق‌انگیز کردن آن برای کودکان و نوجوانان بسیار مؤثر است. مروج (شاهنامه‌خوان) باید مسلط، خوش صدا و آشنا به فن بیان باشد.

کتاب‌های بازنویسی‌شده را در اختیار کودکان و نوجوانان بگذارید. فرصت دهید با تماشای تصاویر، بدون توضیح شما صحنه‌های داستان را تجسم کنند و تصویری عینی در ذهنشان پدید بیاید.

پس از آشنایی با چند داستان، بیان چگونگی آغاز سرودن شاهنامه، زندگی فردوسی، رنج سی ساله‌ی او برای حفظ هویت ایرانی و زبان فارسی که این شاعر را جاودانه ساخته است، انگیزه و علاقه‌مندی به خواندن این کتاب را افزایش می‌دهد.

در هر سه بخش شاهنامه (کهن، میانی و تاریخی) به‌ویژه در بخش کهن که اساطیری است، گفت‌وگو و برنامه‌ی آموزشی، کارآیی چندانی ندارد و موجب فروکش کردن شور و شوق ناشی از شنیدن داستان‌ها و کاهش لذت می‌شود. می‌توانید شخصیت‌های داستانی را به دانش آموزان نسبت دهید و با استفاده از صندلی داغ بخواهید روی صندلی بنشینند و در مورد احساسات و افکار آن شخصیت در روایت داستان صحبت کنند.

اجرای نمایش خلاق و تهیهی دیوارنگاره، نقاشی و کلاژ از صحنه‌های داستان یا فضا سازی و مجسمه سازی از شخصیت‌ها با گل سفال، برای کودکان و نوجوانان بسیار جالب است. در این کارگاه‌ها باید از گواش، رنگ‌وروغن و پاستل استفاده کرد، چون برای کودکان امکان خلاقیت بیشتری را فراهم می‌کنند.

برگزاری جشنواره ی قصه‌های شاهنامه در مهدکودک‌ها، دبستان‌ها و اجرای برنامه‌ی نقالی، نمایش و... از سوی دانش‌آموزان می‌تواند خاطرات خوشی در ذهنشان به جا بگذارد و انگیزه‌ی غواصی بیشتر در این کتاب را که همچون دریاست، به وجود آورد.

تهیه‌ی فیلم و آلبوم عکس از فعالیت‌های شاهنامه‌خوانی و برگزاری نمایشگاهی از آن‌ها و دعوت از دانش‌آموزان، والدین و مسئولان مدرسه برای بازدید، انگیزه‌ی خوبی برای ادامه‌ی شاهنامه‌خوانی است.

در صورت امکان، نمایش فیلم از کار نقالان و پرده‌خوانان شاهنامه، برای همه‌ی گروه‌های سنی گیرایی دارد. آگاهی از نظرات شاعران و ادیبان کشورهای دیگر و نهادهای فرهنگی جهانی از جمله یونسکو و...، همچنین معرفی ترجمه‌های شاهنامه و توضیح در این باره که ژول مول فرانسوی در سده‌ی ۱۹ میلادی سی سال از عمر خود را برای ترجمه‌ی شاهنامه گذراند، نوجوانان را سرشار از اعتمادبه‌نفس و افتخار می‌کند. آن‌ها به خود خواهند بالید که جهانیان به این اثر برجسته‌ی حماسی فارسی چنین قدر می‌نهند. حس میهن‌دوستی در آن‌ها نیرو می‌گیرد و کنجکاوی‌شان برای خواندن شاهنامه بیشتر می‌شود.

شخصیت‌های شاهنامه

شخصیت در شاهنامه از اساسی‌ترین عناصر این اثر جاودانه است.

بیراه نیست اگر این عنصر را سنگ بنای شاهنامه بدانیم. چرا که داستان‌ها و حوادث این اثر گران‌سنگ به محوریت شخصیت‌هاست. باید به این نکته توجه داشت که شاهنامه یک اثر داستانی - تاریخی است. پس نگرشی عمیق به این عنصر لازم است. لازم به ذکر است که نمی‌توان دقیقاً انواع شخصیت‌ها را در شاهنامه تقسیم‌بندی کرد، زیرا بعضاً مشترک بین دو یا چند تقسیم‌بندی قرار می‌گیرند.

تقسیم‌بندی شخصیت‌های شاهنامه:

۱. اساطیری: کیومرث، هوشنگ، تهمورث و جمشید از مهم‌ترین نام‌های این بخش می‌باشند. (در این بخش کشف آتش، ترویج کشاورزی و پی‌ریزی تمدن ایران صورت گرفته است.)

۲. پهلوانی: کاوه، رستم، سهراب، گردآفرید، سام و....

جذاب‌ترین و مشهورترین داستان‌های شاهنامه مربوط به همین بخش است که در آن پیروزی نیکی بر بدی و شر به‌واسطه‌ی قدرت اهورایی پهلوانان ایران‌زمین به دست می‌آید.

۳. تاریخی: اردشیر اول، بهمن، اسفندیار و ...

شروع سلطنت و پایه‌ریزی نوع حکومت را بیشتر در چهره‌های این قسم از شاهنامه می‌توان یافت.

۴. غیرانسانی: سیمرغ، رخس، دیو سپید و اکوان دیو و....

فردوسی ماهرانه‌ترین محتوای نمادین را در عملکرد این شخصیت‌ها قرار داده که هرکدام با یاری‌رساندن به پهلوانان خود عامل پیروزی و یاریگر آن‌ها بوده‌اند. درعین‌حال، می‌توانستند مظهر اهریمنی نیز باشند.

به نام خداوند جان و خرد

به نام خداوند جان و خرد

کزین برتر اندیشه بر نگذرد

با نام خداوند آفریننده جان و اندیشه، سرودن کتاب خود را آغاز می‌کنم؛ زیرا اندیشه انسان از این فراتر نمی‌رود و نمی‌تواند به عمق ذات خداوند دست یابد.

خداوند نام و خداوند جای

خداوند روزی ده رهنمای

خدایی که صاحب و دارنده نام‌ها و مکان‌هاست و به آفریده‌های خود روزی می‌دهد و آن‌ها را به راه درست راهنمایی می‌کند.

خداوند کیوان و گردان سپهر

فروزنده ماه و ناهید و مهر

خداوند صاحب سیاره کیوان و آسمان. گرداننده و روشنی‌بخش ماه و زهره و خورشید. (خداوند آن‌قدر دارای قدرت است که تمامی افلاک سیارات در ید قدرت او هستند.)

خداوند کیوان و گردان سپهر

فروزنده ماه و ناهید و مهر

گردان سپهر به معنی آسمان چرخان است. مردم در روزگاران گذشته از روی حرکت ستارگان در آسمان فکر می‌کردند که آسمان همیشه در حال چرخش است.

به بینندگان آفریننده را

نبینی، مرنجان دو بیننده را

برای دیدن خداوند به چشمان خودت فشار نیاور. چون هرگز نمی‌توانی او را با دو چشم خود ببینی. (خداوند موجودی مادی نیست که تو یا هرکس دیگری او را با چشم سر ببیند. این اعتقاد از عقاید شیعه است و فردوسی نیز فردی شیعی مذهب بوده است و در این بیت گوشه‌ای از اعتقادات خود را بیان می‌کند.) (بیننده در این بیت به معنی چشم است.)

نیابد بدو نیز اندیشه راه

که او برتر از نام و از جایگاه

حتی اندیشه آدمی هم نمی‌تواند به خدا دست یابد؛ زیرا او از نام و مکان بالاتر است. (از آنجاکه انسان در جهان مادی زندگی می‌کند، فکر و اندیشه او نیز در حد جهان مادی و بسیار محدود است و تنها مواردی مثل نام و مکان و مواردی از این دست را درک می‌کند، در صورتی که خداوند وجودی بالاتر از این‌هاست و هرگز انسان به کنه ذات خداوند نمی‌رسد.)

ستودن نداند کس او را چو هست

میان بندگی را ببايدت بست

هیچ‌کس نمی‌تواند او را چنان‌که شایسته اوست ستایش کند، پس باید به بندگی و اطاعت از او کمر ببندد. (ستودن به معنی حمد و ستایش است و میان بستن به معنای آماده‌شدن برای کاری است.)

توانا بود هر که دانا بود

ز دانش دل پیر برنا بود

هر کس دانا باشد، توانا هم می‌شود. از دانش دل انسان پیر، جوان می‌شود. (دانش باعث می‌شود انسان پیر مانند جوانان زنده‌دل و زنده‌اندیش باشد.) (برنا به معنای جوان است.)

۱۷

نمایش

کودکان در هر سن و سالی که باشند، در مدرسه در منزل و تقریباً در هر جایی که هستند، عاشق نمایش دادن می‌باشند. از جمله فواید نمایش می‌توان به این موارد اشاره کرد: افزایش مهارت‌های اجتماعی در کودکان، افزایش روحیه کار جمعی در کودکان، بلوغ عاطفی، رشد آگاهی.

بازی نمایشی مهارت‌های اجتماعی را از طرق مختلف ارتقاء می‌بخشد؛ از بازی کردن با دیگر کودکان، تا پی‌بردن به اینکه چه احساسی داری وقتی به جای یک شخصیت دیگر هستی. کودکان با دادن نقش به کودکان دیگر در داستان خود یاد می‌گیرند که چگونه با دیگران هم‌بازی شوند و دیگران را در کار خود سهیم کنند.

نقش بازی کردن می‌تواند به کودکان موارد بسیاری را در مورد احساسات یاد بدهد و این درس‌ها در تمام دوران زندگی با کودک همراه هستند و کمک می‌کنند که یاد بگیرند چگونه احساس خود را بیان و ابراز کنند. همچنین کودکان از طریق بازی نمایشی و نقش بازی کردن درمی‌یابند که جهان چگونه کار می‌کند. این امر به آن‌ها کمک می‌کند تا نتیجه‌گیری و تصمیم‌های منطقی را اتخاذ کنند. به همین علت اجرای نمایش در کلاس می‌تواند روش مفیدی برای آموزش بسیاری از مهارت‌ها به کودکان باشد.

مراحل اجرای نمایش در کلاس

یک داستان مناسب را برای نمایش خلاق انتخاب کنید و برای کلاس بازگو کنید.

طرح اصلی را با کمک کلاس به مراحل و صحنه‌های مختلف تقسیم کنید تا قابل اجرا باشد. مراحل و صحنه‌ها را برای دانش‌آموزان یادداشت کنید.

از روی یادداشت‌ها یک یا چند صحنه را برای اجرا کردن انتخاب کنید.

صحنه یا صحنه‌های انتخاب شده را به مراحل جزئی‌تر تقسیم کنید.

در مورد صحنه یا صحنه‌ها، وضع ظاهری صحنه، انگیزه‌ها، شخصیت‌پردازی، زمان، ساخت ظاهری شخصیت‌ها و غیره بحث کنید و به کودکان کمک کنید تا بتوانند از شخصیت‌ها با توجه به اعمال و اینکه کاری را چگونه و چرا انجام داده‌اند یک تصویر ذهنی بسازند.

بازیگران را انتخاب کنید و آن‌ها را برای بحث و برنامه‌ریزی در مورد جزئیات اجرای کار در زمان بازی، آزاد بگذارید.

با سایر دانش‌آموزان برنامه‌ریزی کنید و توجه آن‌ها را جلب کنید به اینکه ممکن است تکرار بخشی از وانمود بازی برعهده آن‌ها باشد.

از تماشاگران بخواهید که بازی را برای پیدا کردن پنج نکته موردعلاقه و پنج نکته‌ای که در بازی بعد باید اصلاح شود به دقت تماشا کنند.

با یک علامت از قبل تعیین شده، آغاز نمایش را اعلام کنید و بگذارید تا آخر ادامه یابد.

اجازه دهید بازیگران به جمع پیوندند و همگی به ارزیابی بر اساس ضوابط مذکور بپردازند.

پس از گزینش بازیگران جدید و راهنمایی دانش‌آموزان دیگر بر اساس ضوابط بالا، صحنه را تکرار کنید.

برنامه را ارزیابی کنید و اگر وقت اجازه داد بازیگران جدید را برگزینید و یک بار دیگر صحنه را تکرار کنید.

نام نمایش: دختر وقت‌شناس

نویسنده: حسین فدایی حسین

منبع: رشد دانش‌آموز، مهر ۱۳۹۵

اهداف: اهمیت وقت‌شناسی

شخصیت‌ها: قصه‌گو، دختر وقت‌شناس، میمون حقه‌باز، بچه‌ی اسکیت‌سوار، مادر بزرگ.

قصه گو: روزی روزگاری دختری بود که همیشه کمی دیر می کرد! این دختر، هرجایی که می رفت، یک شنل می پوشید و یک کلاه سرش می گذاشت و البته خیلی دیر می رسید. او به دختر وقت نشناس معروف بود!

مادر: چند تا نان گردویی و موزی درست کرده ام! ... می خوام به خونه ی مادر بزرگ بری و اون ها رو بهش بدی، بیرون کمی سرده با احتیاط برو ... شنل و کلاهت رو بپوش و سعی کن سروقت برگردی.

دختر وقت نشناس: سعی می کنم ... اما قول نمی دهم!

قصه گو: دختر وقت نشناس با سبدي پر از نان گردویی و موزی به سمت خانه ی مادر بزرگ به راه افتاد. کمی رفت که ناگهان میمون بزرگی را دید.

میمون حقه باز: سلام دختر کوچولو!

دختر وقت نشناس (کمی ترسیده): سلام، آقای میمون!

میمون حقه باز: لازم نیست آن قدر رسمی باشی! ... می توانی آقا رو حذف کنی! ... فقط میمون صدام کن! ... بگو ببینم با این سبد نان خوشمزه کجا میری؟

دختر وقت نشناس: میرم خونه ی مادر بزرگم. مامانم گفته باید عجله کنم که دیر نشه.

میمون حقه باز: اما روز خیلی قشنگیه. چرا قایم باشک بازی نکنیم؟ ... اول تو چشم هایت را ببند و تا صد بشمار، من قایم میشم و بعدش می تونی منو پیدا کنی.

دختر وقت نشناس: من باید سریع به خونه ی مادر بزرگم برم اما تو هم راست میگی، روز قشنگیه ... حیفه آدم بازی نکنه ... بله ... چرا که نه؟!

قصه گو: دختر وقت نشناس چشم هایش را بست و شروع کرد به شمردن.

دختر وقت نشناس: زود باش برو قایم شو ... یک ... دو ... سه ...

قصه گو: میدونین میمون حقه باز چه کار کرد؟ ... میمون حقه باز به طرف بچه ای که اسکیت سواری می کرد، دوید.

میمون حقه باز: آهای بچه ها! ... من دوچرخه ی قرمز کوهستانیم رو با اسکیت تو عوض می کنم.

بچه اسکیت سوار: باشه! ...

قصه گو: میمون حقه باز پرید روی اسکیت و تا آنجایی که می توانست با سرعت اسکیت سواری کرد.

بچه‌ی اسکیت‌سوار: آهای ... این کار درستی نیست. پس دوچرخه‌ای که قولش را داده بودی کو؟ ... هی! وایسا!
دزد! میمون دزد ... وایسا!

قصه‌گو: اما میمون حقه‌باز همچنان با سرعت می‌رفت. از این طرف. دختر وقت‌شناس هنوز در حال شمردن بود!
دختر وقت‌شناس: ۲۶ ... ۲۷ ... ۲۸ ...

قصه‌گو: میمون حقه‌باز رفت و رفت تا به خونه‌ی مادر بزرگ رسید. او در زد و مادر بزرگ هم جواب داد.
میمون حقه‌باز: آهای مادر بزرگ! ... وضعیت خیلی اضطراریه، گردباد و طوفان و زمین‌لرزه در راهه.
مادر بزرگ: خب من نمی‌دونستم. چون بیرون هوا آفتابی به نظر میاد و تو هم یه موجود عجیب و غریب به نظر می‌رسی!

میمون حقه‌باز: مادر جون وقتی برای هدر دادن نداریم. لازمه که شما مستقیم به زیرزمین برید. فقط اون جاست که امنیت داره ... داره طوفان و گردباد میاد ... میخواد زلزله بشه.
مادر بزرگ: خیلی خب ... حالا میگی چه کار کنم؟

قصه‌گو: مادر بزرگ دوید و به زیرزمین رفت. میمون حقه‌باز هم لقلق‌کنان از پله‌ها به سمت اتاق خواب رفت. لباس و کلاه شب مادر بزرگ را پوشید و پرید توی رختخواب مادر بزرگ. این در حالی بود که دختر وقت‌شناس، هنوز در حال شمردن بود.

دختر وقت‌شناس: ۹۸ ... ۹۹ ... ۱۰۰ ... آماده‌ای یا نه؟ میمون، اومدم.
قصه‌گو: ناگهان، دختر وقت‌شناس فهمید که دوباره دیرش شده است. او دیگر هیچ وقتی برای بازی قایم باشک با میمون نداشت.

دختر وقت‌شناس: وای، نه! ... ماما گفته بود که نباید دیر کنم ... با این بازی احمقانه وقتم هدر رفت.
قصه‌گو: دختر وقت‌شناس تا خونه‌ی مادر بزرگ دوید. وقتی رسید، در چهار طاق باز بود. بنابراین؛ سمت پله دوید.

دختر وقت‌شناس: سلام مادر بزرگ ... امروز حالت چه طوره؟

میمون حقه‌باز (تظاهر می‌کند مادر بزرگ است): عزیزم! ... اومدی؟! خیلی خوبم ... متشکرم. چرا نمی‌ای کنار تخت بنشینی؟

قصه‌گو: همین‌که دختر وقت‌شناس کنار تخت نشست، احساس کرد مادر بزرگش عجیب و غریب به نظر می‌آید.
دختر وقت‌شناس: مادر بزرگ، چرا بازوهای این قدر پشمالو شدن؟!

میمون حقه‌باز: عزیزم ... به خاطر جارو کردنه ... از بس که جارو کشیدم ... این‌طوری شد. اگه تو هم کل زندگیت رو جارو کشیده بودی بازوهای پر مو می‌شدن!
دختر وقت‌شناس: مادر بزرگ چرا گوش‌ها دراز شدن؟

میمون حقه‌باز: عزیزم به خاطر گوش دادن به موسیقیه. اگه تو هم کل زندگیت موسیقی گوش می‌کردی، گوش‌ها بزرگ می‌شدن!
دختر وقت‌شناس: مادر بزرگ ... البته ببخشید ... چرا دهنتم بزرگ به نظر می‌آید؟!

میمون حقه‌باز (می‌خندد): به خاطر نخوردن نون گردویی و موزیه ... سال‌هاست که من نون گردویی و موزی گیرم نیومده.

قصه‌گو: به این ترتیب میمون حقه‌باز خواست نان‌های گردویی و موزی را از دختر بگیرد، اما درست همین موقع، مادر بزرگ وارد اتاق شد و تندی نان‌ها را برداشت!
مادر بزرگ: خیلی دیر شده. هیچ نونی گیرت نمی‌آید میمون حقه‌باز!
میمون حقه‌باز: اما ... اما ...

مادر بزرگ: خجالت بکش میمون. تو داشتی سعی می‌کردی یه مادر بزرگ پیر رو گول بزنی! ... همین حالا از اینجا میری و گرنه به نگهبان باغ وحش تلفن می‌زنم.
قصه‌گو: میمون حقه‌باز در حالی که لباس شب و کلاه مادر بزرگ به تنش بود فرار کرد و بعد از آن هرگز دیده نشد.

مادر بزرگ: دختر وقت‌شناس من ... این بار هم به موقع نیامدی ولی من به موقع اومدم! ... بیا این نون‌های گردویی و موزی رو بخوریم و لذت ببریم. منم میرم یه چای تازه دم درست کنم تا بخوریم و درباره‌ی وقت‌شناسی حرف بزیم!

نام نمایش: جواب‌های یک دانش‌آموز

هدف: ایجاد جو شاد در کلاس

شخصیت‌ها: معلم، شاگرد

شاگرد وارد کلاس می‌شود.

معلم: چرا این قدر دیر به مدرسه آمدی؟

شاگرد: آقا اجازه! من داشتم خواب یک مسابقه فوتبالو می‌دیدم، چون به وقت اضافه کشید مجبور شدم خواب بمونم تا نتیجه‌اش معلوم بشه.

معلم: خب بیا اینجا وایسا می‌خوام ازت درس بیرسم. شش صورت فعل «زد» را بگو؟

شاگرد: زدم، زدی، دعوا شد.

معلم: الفبای فارسی رو بگو ببینم؟

شاگرد: ب، پ، ت، ث، چهار، پنج، شش، هفت و ...

معلم: الفبای انگلیسی رو بگو ببینم؟

شاگرد: ای، بی، سی، چهل، پنجاه، شصت، هفتاد و ...

معلم: نخواستم بابا، یه شعر بگو

شاگرد: نابرده رنج گنج، پنج، شش، هفت و ...

معلم: بگو ببینم فرق برق آسمان و برق منزل چیه؟

شاگرد: آقا اجازه برق آسمان مجانیه ولی برق منزل پولیه.

معلم: دو تا حیوان دوزیست نام ببر؟

شاگرد: قورباغه و برادرش

معلم: پنج تا حیوان درنده نام ببر؟

شاگرد: دو تا ببر، سه تا شیر

معلم: آخرین دندونی که در میاد چه دندونیه؟

شاگرد: دندون مصنوعی

معلم: آفرین تو حتی به یک سوال هم جواب درست ندادی، برو بشین.

نام نمایش: روباه و زاغ

نویسنده: جواد طوسی بر اساس شعر روباه و زاغ سروده‌ی حبیب یغمایی

اهداف: پرهیز از حيله‌گری

ترغیب به کتاب‌خوانی

شخصیت‌ها: روباه، زاغی

صحنه: روز، روستا

یک زاغ سیاه که گوش‌های خود را با بال‌هایش گرفته تا صدایی را نشنود، دیده می‌شود. زاغ‌های دیگر در حال آوازخواندن دسته‌جمعی هستند.

زاغی: بسه دیگه، ساکت شین! سرم رفت. نمی‌فهمین؟ ... نه مثل اینکه ساکت بشو نیستن. همه با هم حرف می‌زنن. آواز می‌خونن، چطور حرف همدیگرو متوجه میشن؟ من که نمیدونم ... آخ دیوونم کردن!!!

زاغ یک آینه برداشته و خودش را در آن می‌نگرد. او از تصویر خودش بسیار لذت می‌برد. قیافه‌های مختلف می‌گیرد و چشمانش را به هم می‌زند. قیافه‌های خوشحال، ناراحت، عصبانی و مغرور به خود می‌گیرد. با خودش می‌گوید :

زاغی : نه بد نیستم، از دیگران یه هوا بالاترم. آخ که چقدر من خوشگلم، آخ که چقدر من خوشگلم ...

صدای قار و قور از شکم زاغی به گوش می‌رسد. زاغی آینه اش را لای بال و پرش می‌گذارد و به خودش نهیب می‌زند!

زاغی: خیلی خوب چاخان ماخان دیگه بسه! بهتره برم و یه چیزی برای خوردن پیدا کنم.

زاغی رو به سایر زاغ‌ها می‌کند و با صدای بلند می‌گوید: اا شاهین ... شاهین اومد!

همه‌ی زاغ‌ها لحظه‌ای ساکت می‌شوند و به آسمان نگاه می‌کنند. سپس متوجه خنده‌ی زاغی می‌شوند. وقتی می‌فهمند گول خورده‌اند سروصدا را از سر می‌گیرند.

زاغی: خوب حالشونو گرفتم. (می‌خندد) خیلی خوش گذشت.

زاغی پرواز کرده و به طرف خانه‌های روستایی می‌رود. روی درختی در نزدیکی یک خانه روستایی می‌نشیند. چیزی درون حیاط خانه روستایی توجهش را جلب می‌کند. زاغ دوربین دوچشم خودش را بیرون می‌آورد و به آن سمت نگاه می‌کند.

زاغی: اون چیه؟ چقدر سفیده! نکنه گچه؟ نه گچ نیست. به نظر خوردنی میاد.

زاغی اطرافش را به دقت نگاه می‌کند. کسی نیست. دوربینش را جمع کرده و پنهان می‌کند.

زاغی: کسی نیست. بهتره کمی نزدیک‌تر برم ببینم چیه؟

زاغی به طرف شیء سفید شیرجه می‌زند. کنار آن می‌نشیند و بو می‌کشد. متوجه خوردنی بودن آن می‌شود.

زاغ: وای خدای من! این یه تیکه پنیره! عجب پنیری هم هست! به نظرم پنیر تبریز هم هست. بهتره تا سروکله‌ی کسی پیدا نشده بردارمش. زاغی پنیر را با منقارش برداشته و پرواز می‌کند.

صحنه: روز، روستا

روباهی سرخوش بالا و پایین می‌پرد و به خانه‌های روستایی سرک می‌کشد اما چیزی گیرش نمی‌آید. چند لحظه بعد متوجه زاغ می‌شود که با قالب پنیر روی درخت نشسته است.

روباه: اووو ... یک زاغ با یک قالب پنیر! خودش خوبه خوردنیه، قالب پنیرش هم خوردنیه. بهتره نقشه‌ی شماره ۵ رو اجرا کنم. نقشه‌ی شماره ۵ چی بود؟

روباه کاغذی را از جیبش بیرون آورده و با عجله می‌خواند.

روباه: آه فهمیدم ... باید تغییر قیافه بدم.

روباه لباس‌های مختلفی را از کیسه‌اش بیرون آورده و یکی پس از دیگری آن‌ها را پرو می‌کند. گاهی قیافه‌اش را مثل یک مرتاض هندی می‌کند. سپس به شکل یک پیشگو تغییر قیافه می‌دهد. دوباره در هیبت یک پیرمرد

ظاهر می‌شود تا اینکه بالاخره به شکل یک خبرنگار درمی‌آید. از این تیپ و قیافه راضی به نظر می‌رسد. یک میکروفن، یک دوربین عکاسی و یک ضبط خبرنگاری برداشته و درحالی‌که عینکی بر چشم‌هایش می‌زند به‌طرف زاغ حرکت می‌کند.

روباه: سلام به شما زاغی عزیز و نظیف. صبح قشنگیه این‌طور نیست؟

زاغی درحالی‌که هنوز تکه پنیر را در منقار دارد با سر جواب می‌دهد.

روباه: از رادیوی جوان مزاحم شما می‌شم. اجازه میدین چند دقیقه‌ای با شما مصاحبه کنم؟

زاغی باز هم با سر جواب مثبت می‌دهد.

روباه: به‌به، به‌به ... چقدر شما زیبا هستین! اجازه بدین اول یه عکس از شما بگیرم. آها ... حاضرین؟ ...

خوبه همین‌طوری خوبه ... یک، دو، سه. به‌به چه عکسی شد. چه سری، چه دمی، عجب پایی!

زاغی از تعریف و تمجیدهای روباه تعجب کرده و پروبال خودش را نگاه می‌کند.

روباه: به به چه پره‌های سیاه قشنگی. شما توی زیبایی رتبه‌تون از همه‌ی حیوانات دیگر برتره. البته هنوز از شما یکی بالاتر هم داریم. مگر اینکه شما ویژگی دیگری هم داشته باشین. مثل ... مثل آواز ... آره آواز. حیف این قیافه‌ی جذاب و دوست‌داشتنی نیست که صدای خوبی نداشته باشه؟ اگر صداتون هم مثل قیافه‌تون زیبا و جذاب باشه قطعاً شما نفر اول خواهید بود و باید خودتون رو برای دریافت جام طلایی زیباترین حیوان جنگل آماده کنین. من پدر سیاه سوخته‌تون رو می‌شناختم. او صداش زیاد خوب نبود ولی همیشه از صدای شما تعریف می‌کرد. می‌گفت پسر صدای خیلی قشنگه. اون یه صدای آسمانی داره. صدایی که همه‌ی حیوانات جنگل رو مدهوش می‌کنه. من که تا حالا سعادت شنیدن صدای شما رو نداشته‌ام. حتما شنوندگان عزیز ما هم برای شنیدن صدای شما بی‌قراری می‌کنن. همین‌الان ضبط‌صوتم رو روشن می‌کنم تا صدای آواز شما رو برای همه‌ی شنوندگان این‌ور آب و اون‌ور آب ضبط کنم.

روباه ضبط صوت را روشن می‌کند و با ژست خبرنگاری‌اش رو به زاغ صحبت می‌کند.

روباه: شنوندگان عزیز سلام. من از کنار درخت چنار روستا با شما صحبت می‌کنم. اکنون در کنار من یکی از زیباترین حیوانات جنگل که صدایی بسیار زیبا و جذاب داره حاضره. برای اینکه جناب زاغی همه‌ی ما رو از صدای آسمونی‌اش بهره‌مند کنه از ایشان خواسته‌ایم تا برای ما و شما یک‌دهن نغمه‌سرایی کنه ... زاغی عزیز آماده‌ای؟ ...

بفرمایید این شما و این هم گوش‌های ما. یک، دو، سه ... شروع کنید.

زاغ شروع به آواز خواندن می‌کند. روباه به طرف پنیر در آسمان شیرجه می‌رود ولی چیزی نمی‌یابد و با سر به زمین می‌خورد. دوباره به زاغ نگاه می‌کند. زاغ پنیر را زیر بالش گرفته و آواز می‌خواند. زاغ بعد از کمی آواز خواندن، شروع به خندیدن می‌کند و رو به روباه می‌گوید:

زاغی: برو حقه‌باز، برو کلک. من این درس رو در کتاب کلاس چهارم خوندم. کسی که اهل مطالعه است هیچ‌وقت کلک بدجنس‌هایی مثل تو رو نمی‌خوره. بهتره بری سراغ حیوانات بی‌سواد و تنبل جنگل. تو نمی‌تونی منو گول بزنی.

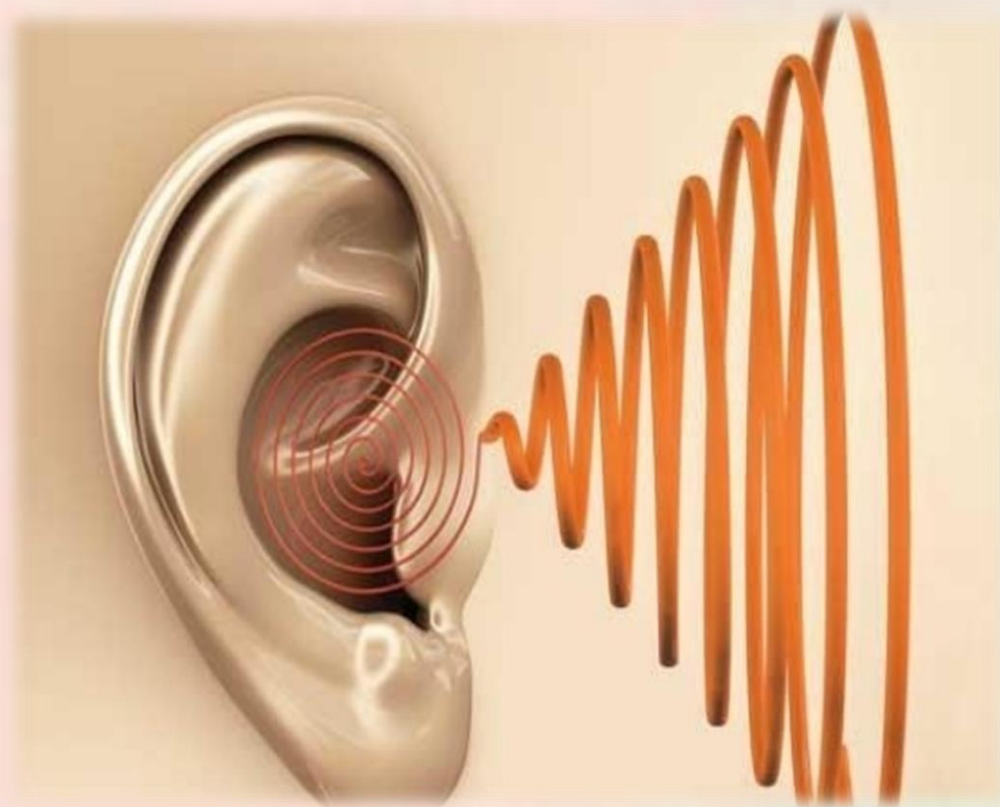
زاغی پنیر را با منقارش گرفته و پرواز می‌کند. روباه با چشمانی از حدقه بیرون زده رفتن او را نگاه می‌کند درحالی‌که سرش ورم کرده و آن را با دست گرفته است.

بخش پنجم

۱۸

تمرینات شنیداری

مربیان گرامی:

۱. یک وسیله صوتی مانند رادیو یا تلویزیون را با صدای معمولی روشن کنید . دانش‌آموز صدای آن را گوش کند. بعد از یک دقیقه صدا را مقداری کم کنید. حالا مجدد گوش دهد. اکنون شنیدن صدا مستلزم دقت بیشتری است. حدود یک دقیقه به آن گوش کند سپس مجدد صدا را آرام کنید و با دقت بیشتر گوش کند همین‌طور آن‌قدر صدا را کم کنید تا جایی برسد که اگر کسی با سروصدا از کنار او عبور کند، شنیدن برایش غیرممکن شود و حس شنیداری تقویت شود. این تمرین را برای هر منبع صوتی دیگری می‌توان انجام داد.
۲. نشانه‌های صوتی کمک می‌کنند تا آگاهی فضایی در افراد ایجاد شود و افراد راه خود را پیدا کنند و از برخورد با وسایل اجتناب کنند. مثلاً صدای تلویزیون ممکن است به آن‌ها بگوید که نزدیک به دیوار تلویزیون هستند. آن‌ها می‌توانند از شنوایی خود برای تعیین مکان تلویزیون استفاده کنند، چقدر فاصله دارند و به چه سمتی بروند. همچنین صدای ناشی از عصا به‌خوبی به آگاهی فضایی آن‌ها کمک می‌کند. به همین روش می‌توان در زنگ‌های هنر به‌نوعی جهت‌شناسی و پرورش و تقویت این حس را با دانش‌آموزان از طریق بازی‌های مختلف تمرین کرد.
۳. توجه‌کردن به تضادهای موسیقی مثل تند و کند، زیر و بم، بلند و آهسته و تقلید از شعر آهنگ‌های کودکانه می‌تواند قوای شنیداری را تقویت کند.
۴. توصیه می‌شود صداسازهایی که توسط دانش‌آموزان در بخش‌های گذشته همین کتاب تهیه شده است، در این قسمت مورد استفاده قرار گیرند.

دانش آموز شجاع

چند روزی از شروع سال تحصیلی گذشته بود. در کلاس سوم ارکیده باز شد؛ خانم ناظم درحالی که دست دانش‌آموزی با عینک تیره به چشم را گرفته بود به خانم درفشی جوان گفت: "حنانه جان، از امروز دانش‌آموز کلاس شماست،" سپس وارد کلاس شد. همه دانش‌آموزان جلوی پای خانم ناظم ایستادند، "برپا..."

خانم ناظم به دانش‌آموزان سلام کرد و از آن‌ها تشکر کرد. بعد ادامه داد: "بچه‌ها! حنانه جان از امروز هم کلاسی شماست. او تازه به مدرسه ما آمده، دوست جدیدتان نابیناست یعنی نمی‌تواند ببیند، شما همه باید کمکش کنید." دانش‌آموز را به معلم سپرد و از کلاس خارج شد. خانم معلم یک صندلی کنار خودش گذاشت و حنانه را روی آن نشاند. چند روزی گذشت و کسی با او دوست نشد، فقط بچه‌ها می‌آمدند سوالاتی در مورد بینایی‌اش می‌پرسیدند و می‌رفتند.

روز شنبه بود. دانش‌آموزان بعد از دو روز تعطیلی، به مدرسه آمده بودند، نیم ساعت از زنگ دوم گذشته بود که ناگهان بچه‌ها سر و صدا کردند. خانم معلم گفت: "چه خبره؟ اتفاقی افتاده؟ به درس توجه کنید." یکی از دانش‌آموزان گفت: "خانم صدای ترسناکی می‌آید،" "یک نفر دیگه گفت: "شبيه صدای مار که توی کارتون‌هاست."

سپس بچه‌ها همه با سروصدا و ترس از کلاس بیرون آمدند. معلم که خودش هم ترسیده بود متوجه شد حنانه در کلاس جا مانده است رفت و او را هم بیرون آورد.

خانم مدیر آمد و کلاس را دید اما دیگر صدا قطع شده بود. بچه‌ها به کلاس برگشتند و درس ادامه یافت. روز بعد در زنگ سوم دوباره همین اتفاق افتاد، این صدای عجیب و غریب تا چهار روز شنیده می‌شد.

روز پنجم حنا به تصمیم گرفت اگر یک دفعه دیگر صدا شنیده شد از کلاس خارج نشود و به معلم گفت: "اگر دوباره آن صدا آمد من از کلاس بیرون نمی‌آیم." خانم درفشی جوان مشغول درس‌پرسیدن از بچه‌ها بود که دانش‌آموزان همه‌همه کردند و از کلاس خارج شدند. این بار حنا به از کلاس خارج نشد. وقتی همه کلاس را ترک کردند، با دقت به صدا گوش داد و به طرف آن حرکت کرد. خانم مدیر که بی‌صدا نزدیک در کلاس ایستاده بود، به حنا به نگاه می‌کرد.

او آرام آرام به سوی صدا رفت تا به شوفر کلاس رسید آنجا صدا بلندتر بود، حنا به خوب گوش داد شنید که صدای جیرجیر می‌آید، آرام و با احتیاط دستش را زیر شوفر برد ناگهان نوک انگشتانش به یک جوجه کوچکی برخورد کرد، نترسید او را با دست گرفت و بیرون آورد، با مهربانی نوازشش کرد و گفت: "نازی! تو هم کلاسی‌های منو می‌ترسوندی شیطون؟" بعد به طرف در کلاس حرکت کرد.

خانم مدیر که مشغول تماشای این صحنه بود، اشک در چشمانش جمع شد، به طرف حنا به آمد و گفت: "آفرین دختر شجاع مهربان، من به بودن چنین دانش‌آموزی در این مدرسه افتخار می‌کنم." دست حنا به را گرفت از کلاس خارج شدند و جوجه را به حیاط بین هم‌کلاسی‌ها بردند.

خانم مدیر گفت: "بچه‌ها این جوجه شما را می‌ترساند، حنا به توانست آن را با استفاده از شنوایی‌اش پیدا کند و با شجاعتش او را از زیر شوفر نجات دهد." همه حنا به را تشویق کردند و برایش هورا کشیدند.

معلم پرسید: "حنا به جان چطور این کار را انجام دادی؟"

حنا به گفت: "من نابینا هستم پس باید بیشتر از شنواییم استفاده کنم و صداها را به خاطر بسپارم، وقتی همه از کلاس بیرون رفتند خوب گوش دادم، صدا برایم آشنا بود شبیه صدای صبح‌های خانه مادربزرگم در روستا، به طرف صدا رفتم و به این جوجه کوچک رسیدم. با استفاده از دست و حس لامسه‌ام او را پیدا کردم و برداشتم."

فردا صبح هنگامی که همه بچه‌ها در صف ایستاده بودند تا بعد از مراسم صبحگاهی به کلاس بروند خانم مدیر درحالی که یک جایزه در دست داشت حنا به را به عنوان شجاع‌ترین دانش‌آموز کلاس سوم معرفی کرد و از همه خواست او را تشویق کنند.

از آن روز به بعد او دوستان زیادی در مدرسه پیدا کرد و همه هم‌کلاسی‌ها به نوبت کنارش می‌نشستند تا هرچه خانم معلم روی تخته می‌نوشت برای حنا به بخوانند و در یادگیری درس‌ها به او کمک می‌کردند، در فعالیت‌های گروهی هر بار با چند نفر مختلف هم‌گروه می‌شد. دیگر کلاس برای حنا به مکان گیج‌کننده و یکنواختی نبود و از بودن کنار هم‌کلاسی‌هایش لذت می‌برد.

سرگذشت واقعی: از خانم حنا در فشی آموزگار آموزشگاه پویا استان البرز

صندلی بازی

وسایل لازم برای بازی: صندلی به تعداد یکی کمتر از شرکت کنندگان، پخش کننده موسیقی یا صداسازهای ساخت بچه‌ها.

مربیان گرامی:

«صندلی بازی» یک بازی گروهی است که باعث تمرکز و افزایش دقت شنیداری، قدرت بدنی و سرعت عکس‌العمل، بالابردن اعتماد به نفس، هماهنگی تفکر و حرکت بدن می‌شود.

در این بازی تمام بازیکنان در یک گروه قرار می‌گیرند. قبل از آغاز بازی یک داور از بین خودشان انتخاب می‌کنند و داور تعداد بازیکنان را می‌شمارد و به طور مثال اگر ۷ نفر باشند، تعداد ۶ صندلی را به گونه‌ای منظم و در یک ردیف می‌چینند و اگر فضا کافی باشد صندلی‌ها را به شکل دایره یا هر منحنی بسته می‌چینند به طوری که به طرف بیرون قرار بگیرند. بازیکنان دور صندلی‌ها حلقه زده و می‌ایستند. داور آهنگی را پخش می‌کند (در اینجا بچه‌ها می‌توانند از صداسازهایی که خودشان درست کرده‌اند استفاده کنند). هنگامی که آهنگ پخش می‌شود بازیکنان به ردیف دور صندلی‌ها راه می‌روند یا می‌دوند.

هنگامی که پخش کننده آهنگ ناگهان موسیقی را قطع می‌کند، همه بازیکنان باید فوراً در رقابت با یکدیگر روی یکی از صندلی‌ها بنشینند. چون تعداد صندلی‌ها یک عدد کمتر از تعداد افراد است، در هر دور یک نفر بدون صندلی

می‌ماند و از بازی بیرون می‌رود. یکی از صندلی‌ها نیز از بازی بیرون گذاشته می‌شود و دور بعد با پخش آهنگ ادامه می‌یابد. بازیکنی که تا آخرین دور بازی نسوزد، برنده نهایی است.

این بازی گونه‌های مختلف دارد و گونه‌ای از آن غیررقابتی است. در گونه غیررقابتی آن، در ابتدا به تعداد بازیکنان صندلی وجود دارد و با هر بار پخش موسیقی، یک صندلی توسط داور کم می‌شود، اما بازیکنان باید به همدیگر کمک کنند تا همه روی تعداد صندلی‌های باقی‌مانده بنشینند. این بازی آن‌قدر ادامه می‌یابد که به یک صندلی می‌رسد و کار، به‌جای نشستن ممکن است به ایستادن و دست همدیگر را گرفتن ختم شود که در اینجا رفاقت، جای رقابت را می‌گیرد.

بازی با جعبه کادو

وسایل موردنیاز: یک هدیه یا بسته، کاغذ کادو، شکلات یا اسباب‌بازی کوچکی به‌عنوان هدیه.

مربیان گرامی:

بازی کادو یکی از بازی‌های محبوب کودکان است که تا مدت‌ها آن‌ها را سرگرم می‌کند. مناسب جشن‌های تولد یا جشن‌های مدارس هست که می‌خواهید با موسیقی و شادی سر کودکان را گرم نگه دارید.

هدف ما در این بخش، بازی کودکان با صداسازهایی است که در زنگ هنر با تلاش خودشان ساخته‌اند.

روش بازی:

۱. بسته را با تعداد زیادی کاغذ کادو بسته‌بندی کنید. هر چه تعداد لایه‌های کاغذ کادو بیشتر باشد، بازی جالب‌تر است. بین هر لایه کاغذ کادو یک شکلات یا یک هدیه کوچک قرار دهید و لایه بعدی را کادوپیچی کنید.

۲. بچه‌ها را دایره‌وار روی زمین بنشانید و از یکی از دانش‌آموزان بخواهید با صداسازی که خودش ساخته است (مثلاً دایره زنگی) صدا تولید کند. در همین زمان بچه‌ها بسته را دست‌به‌دست بچرخانند.

۳. وقتی صدای صداساز قطع شد، بسته، دست هرکس بود باید کاغذ کادو را باز کند و هدیه‌ی آن را بردارد و از بازی خارج شود.

۴. باز صدای صداساز شروع و بسته، دست‌به‌دست می‌چرخد.

همین‌طور بازی ادامه دارد تا آخرین لایه‌ی کاغذ کادو باز شود.

۱۹

موسیقی

بعد از صدای طبیعت و افتراق صداهای بم و زیر در صداهای اطراف، می‌توانید توجه دانش‌آموز را به صدای انسان‌ها که اولین آواهای آشنای موسیقی بشریت از آن‌ها الهام گرفته شده، جلب نمایید. به‌طور مثال صدای بچه‌ها و صدای خانم‌ها زیر و صدای مردان بم می‌باشد.

با پخش صدای آواز بچه‌ها و بزرگسالان، صدای بم و زیر را به‌راحتی می‌توان آموزش داد مثلاً صدای زنده‌یاد ناصر عبدالله‌ی یکی از نمونه‌های ارزشمند صدای بم می‌باشد.

آموزش موسیقی کودکان مانند سایر مواد آموزشی باید با رعایت شرایط ذهنی، جسمی و عاطفی کودکان طراحی و تدوین شود. مسلماً توجه دارید که آموزش موسیقی در مدارس مانند سایر رشته‌های آموزشی باید دارای روند و مسیری دقیق باشد. همچنین باید توجه کنید که هدف اصلی آموزش موسیقی کودکان در دبستان کسب مهارت خوانندگی و نوازندگی نیست. کسب این مهارت‌ها می‌تواند هدف جانبی باشد. همان‌طور که هدف ما از تدریس ادبیات در مدارس، صرفاً جهت ادیب‌شدن دانش‌آموزان و پرورش ادیب نیست. البته در فرایند آموزش و پرورش درست و در فضای مناسب آموزشی مسلماً باید استعدادها را مناسب کشف و هدایت شوند. این امر در سایر زمینه‌های هنری نیز مصداق پیدا می‌کند. ذکر این نکته مهم است که آموزگار می‌تواند برای افزایش رشد کودک در هر یک از حیطه‌های ذکرشده، فعالیت‌های مناسبی را طراحی یا از فعالیت‌های پیشنهادی استفاده کند.

در زیر به روش‌ها و فعالیت‌هایی برای دستیابی به اهداف بالا اشاره می‌گردد:

۱- آموزش ترانه و سرودهای کودکان به کودکان و تشویق آن‌ها به خواندن، عواطف آنان را تلطیف می‌کند. (ترانه‌ها، سرودها، کلمات و اشعار آن باید متناسب با سن کودکان انتخاب شوند).

۲- شنیدن موسیقی و انجام دادن حرکاتی مانند: دویدن، راه رفتن روی پاشنه‌ی پا، پنجه‌ی پا و ...، انجام حرکاتی مانند تقلید از پرواز پرندگان، یورتمه‌ی اسب و ... به کلاس شادابی می‌بخشد. استفاده از انواع موسیقی با سرعت‌های تند و کند و موردعلاقه کودکان، به تطبیق حرکات کودکان بر اساس سرعت قطعات کمک می‌کند و انتخاب درست از آثار موسیقی نیز مانند انواع مارش‌ها، موسیقی رقص‌های محلی و موسیقی محلی دیگر نقاط جهان که آهنگ‌سازان برجسته‌ی تاریخ موسیقی برای ارکسترهای بزرگ تنظیم کرده‌اند، (اپرای هنزل و گرتل - اپرای مانی و مانا از حسین دهلوی) از نکات مؤثر برای تربیت حس شنوایی کودکان است. توجه کنیم که مدت‌زمان پخش موسیقی در کلاس نباید طولانی باشد. بهتر است سرعت قطعات انتخابی متفاوت باشد: (تند و کند) تنوع موسیقی ارائه‌شده در کلاس نیز حائز اهمیت زیادی است.

۳- ایجاد تخیل از راه شنیدن موسیقی: شنیدن قطعات موسیقی که با دقت انتخاب شده باشند و ایجاد و بیان تخیل که می‌تواند به قصه‌گویی و پانتومیم ختم شود، در این امر مؤثر است. نقاشی بر اساس موسیقی شنیده‌شده، گفتگو درباره‌ی انواع احساساتی که از شنیدن یک قطعه موسیقی به ما دست می‌دهد و ارتباط با تنوع ریتم و ملودی و شیوه‌ی اجرای موسیقی مانند تکنوازی یا هم‌نوازی به رشد تخیل کودک کمک می‌کند. ضمناً باید توجه داشت که هر

قطعه موسیقی از کدام منطقه در جهان و برای چه اهدافی اجرا شده است. به عنوان نمونه موسیقی عزا در فرهنگ‌های گوناگون، موسیقی رزمی و موسیقی رقص‌های گوناگون، ارتباط آن‌ها با ویژگی‌های طبیعت و جغرافیا - نوع کار و ...

چگونه ریتم و آهنگ درونی متل‌ها می‌تواند در آموزش زبان و موسیقی تأثیرگذار باشد؟

متل‌ها چیستند؟ متل‌ها، جمله‌ها و عباراتی هستند چندکلمه‌ای (با معنی یا بدون معنی) دارای تکرار، ریتم و حرکت که بر اصوات کلمه تأکید دارند. این تأکیدها سبب به وجود آمدن آهنگ کلمه‌ها می‌شود. می‌دانید که تأکیدها بر اصوات کلمه، آهنگ ایجاد می‌کنند. تأکیدها غالباً در صدای زیرتر (تن بالا) خوانده یا گفته می‌شوند. این تأکیدها و آهنگ‌ها بر اساس موسیقی درون زبان مادری ساخته شده‌اند. کودکان به راحتی این متل‌ها را فرامی‌گیرند و از این طریق به زبان مادری تسلط پیدا می‌کنند. به همین دلیل است که می‌گویند صحبت کردن کودکان، در ابتدا مانند آواز خواندن است.

کودکان در ابتدا موسیقی کلام را فرامی‌گیرند و سپس این آهنگ و ریتم کلمات در اشعار آنان کمی بعدتر در عرصه‌ی ادبیات بزرگسالان مشاهده می‌گردد.

متل‌هایی از قبیل:

اتل متل توتوله

گاو حسن چه جوهره

با نگاهی به اشعار کودکان در کتاب‌های درسی دبستان مشاهده می‌کنید که متل‌ها و شعرهای موزون و آهنگین کودکان به یک‌باره جای خود را به اشعاری غیر آهنگین و ناموزون می‌دهند. در نظر داشته باشید که هر اندازه موسیقی شعر روان‌تر باشد حفظ کردن آن برای کودکان آسان‌تر است، فراموش نکنید که سادگی و روانی نباید جای خود را به تکرار و یکنواختی بی‌مورد بدهند. منظور این است که دانش‌آموزان را با وزن و موسیقی در ادبیات و اشعار فارسی (قبل از درگیر شدن با اوزان پیچیده‌تر شعری آشنا کنید) و با تشویق آنان به پیدا کردن اوزان متنوع در اشعار کتاب فارسی یا در دیگر کتاب‌های شعر، توجه آن‌ها را جلب کرده و به ادبیات علاقه‌مند کنید.

کلیات

صوت و صدا

صدا نتیجه‌ی ارتعاشات است و ارتعاشاتی که دارای نظم و ترتیب خاصی باشند " صدای موسیقی " را تشکیل می‌دهند.

برای موسیقی تعاریف زیادی کرده‌اند که به مهم‌ترین آن‌ها اشاره می‌شود: موسیقی هنر بیان احساسات به وسیله‌ی صداست. موسیقی ترکیبی از صداها است که گوش انسان از شنیدن آن لذت می‌برد. موسیقی هنر وزن و ریتم است. موسیقی را با توجه به گستردگی ناحیه‌ای که در آن به کار می‌رود، می‌توان به موسیقی محلی، ملی و فراملی تقسیم کرد.

موسیقی محلی: موسیقی است که در بخشی از یک کشور، مثلاً در میان مردم یک شهر یا یک استان رایج است. به عنوان نمونه موسیقی خراسانی یا بلوچی یا جنوبی جز موسیقی محلی به شمار می‌آیند.

موسیقی ملی: در تمام نقاط یک کشور به کار می‌رود. مانند: موسیقی اصیل ایرانی که در تمام نقاط کشور رایج است.

موسیقی فراملی: موسیقی است که فراتر از یک کشور کاربرد دارد. از این جهت می‌توان موسیقی " کلاسیک اروپا " را موسیقی فراملی به شمار آورد. چرا که این موسیقی، دارای شهرت جهانی شده است. در مورد سازهای گوناگونی که در نقاط مختلف جهان به کار می‌رود، باید به این نکته توجه داشت که این سازها تحت تأثیر فرهنگ، تمدن، تاریخ، جغرافیا و آب‌وهوای کشوری که در آن به وجود آمده‌اند، قرار دارند. از سوی دیگر موسیقی باید با زمان هم مطابقت داشته باشد، مثلاً در طول روز، برای ایجاد روحیه‌ای شاد، شنیدن موسیقی پرتحرک مناسب‌تر است. در حالی که شب، برای ایجاد آرامش و استراحت، با موسیقی ملایم و آرامش‌بخش، تناسب بیشتری دارد.

الفبای موسیقی

برای فراگرفتن موسیقی احتیاج به یادگرفتن نت و قواعد آن دارید. همان‌طور که برای آموختن هر زبانی نیاز به الفبا وجود دارد. نت‌ها نیز الفبای موسیقی به حساب می‌آیند. نت‌های موسیقی هفت عدد است: " دو، ر، می، فا، سل، لا، سی. "

صدای نت " دو " بم‌تر یا کلفت‌تر است و صدای نت " سل " زیرتر یا نازک‌تر از " فا " می‌باشد.

در زبان انگلیسی و فرانسه و برخی کشورهای دیگر هرگاه بخواهند درباره نت‌ها صحبت کرده و از آن نام ببرند از علائم اختصاری آن‌ها استفاده می‌کنند. علائم، همان حروف لاتین است. مثلاً:

دو ر می فا سل لاسی

b a g f e d c

پیدایش نخستین سازها

از همان ابتدای خلقت، صداهای مختلف موجود در طبیعت، کنجکاوی انسان را برمی‌انگیخت و موجب میل او به تقلید اصوات می‌شد.

از زمانی که انسان در جنگل‌ها و غارها زیست، صداهای گوش‌نواز و دلنشین در طبیعت، توجه او را به خود جلب کرده است. این صداها به حد وصف‌ناپذیری در روح او اثر گذاشته به‌طوری‌که از آثار و شواهد باقیمانده می‌توانیم دریابیم آنان با کنجکاوی بسیار در پی شناخت منابع اصلی این صداها برآمده و سعی و کوشش نموده‌اند تا با ساختن وسایل گوناگون به تقلید از طبیعت، خود آفریننده‌ی نغمه‌ها و نواهای دل‌انگیز باشند. بدین ترتیب وسایلی که امروزه آن‌ها را ساز می‌نامند به‌تدریج به وجود آمد. کم‌کم هر استاد سازنده، چیزی بر آن‌ها افزود و به تکمیلشان پرداخت.

ساده‌ترین تعریفی که برای ساز می‌توان ارائه داد بدین قرار می‌باشد:

" ساز وسیله‌ای است که انسان برای ایجاد و اجرای نغمه‌ها و آهنگ‌های خوش و دلنشین ساخته و به کار گرفته است."

او برای انجام این کار از آنچه که طبیعت در اختیارش گذاشته استفاده نموده، مانند: چوب درختان، استخوان و شاخ حیوانات.

با گذشت زمان و خروج انسان از جنگل و غار و کشف فلز و آتش کم‌کم مانند همه‌ی عرصه‌های زندگی، هنر ساختن ساز نیز تحول بسیار پذیرفت و سازهای فلزی نیز به وجود آمد.

سازهای ایرانی

موسیقی دانان و سازشناسان ایرانی، سازهای ملی و محلی ما را به قرار زیر دسته‌بندی کرده‌اند:

۱- سازهای زهی ۲- سازهای بادی ۳- سازهای کوبه‌ای

سازهای زهی ایرانی خود به ۳ گروه تقسیم می‌شوند:

الف: زهی - زخمه‌ای (مضربی): تار، سه تار، عود، دوتار، تنبور، رباب و قانون

ب: زهی ضربه‌ای: سنتور

پ: زهی - آرشه‌ای: کمانچه

سازهای گروه الف: را از آن جهت زهی - زخمه‌ای (مضربی) نامیدند که آن‌ها با کمک وسیله‌ای به نام مضراب یا زخمه به صدا درمی‌آیند. جنس مضراب در سازهای مختلف متفاوت است: فلز، چوب، شاخ حیوانات، پر مرغ و پلاستیک.

این سازها را زهی نام داده‌اند زیرا در گذشته سیم‌های‌شان از زه ساخته می‌شده است. برای ساختن زه، روده‌ی حیوانات اهلی (ذبح شده) را می‌تابانند تا به شکل نخ بسیار کلفت یا سیم درآید، سپس آن را خشک می‌کردند و بر ساز می‌بستند.

سازهای گروه ب: یعنی سنتور را مضربی ضربه‌ای گفته‌اند زیرا برای نواختن آن از ۲ مضراب ترکه‌ای نازک ولی محکم استفاده می‌شود که انتهای آن‌ها به شکل حلقه‌ای ساخته شده و نوازنده با دو انگشت اشاره آن‌ها را می‌گیرد و با کمک انگشتان شست و میانی به سرعت بالا و پایین می‌برد و بر سیم‌ها ضربه می‌زند.

سازهای گروه پ: را زهی آرشه‌ای می‌گویند؛ زیرا برای به‌صدا درآوردن سیم‌ها از وسیله‌ای به نام آرشه استفاده می‌شود.

آرشه از یک میله‌ی نازک دراز محکم چوبی ساخته می‌شود که در دو سر آن پایه‌هایی برای نصب یک دسته مو که معمولاً از دم اسب می‌باشد، ایجاد شده است. این موها به روش مخصوصی درون پایه‌ها محکم می‌شود و حالت فنری میله‌ی چوبی، موها را در حالت کشیده نگه می‌دارد.

*توصیه به مربیان گرامی

در پایه‌ی چهارم به معرفی سازهای زهی - مضرابی (زخمه‌ای) پرداخته می‌شود.

بنابراین از مربیان گرامی تقاضا می‌شود که با دانش‌آموزان به‌شیوه کاربردی تمرین نمایند و ایشان را از حفظ‌کردن طوطی‌وار مطالب برحذر دارند.

*حتما برای آموزش و آشنایی با سازها ، از سی‌دی آموزشی یا فایل‌های صوتی که در رابطه با اهداف این بخش تهیه شده استفاده شود.

همچنین تا آنجا که ممکن و میسر است با اجرای زنده‌ی ساز در قالب بازدید از آموزشگاه‌های موسیقی، گوش موسیقایی دانش‌آموزان را تقویت نموده یا با آوردن سازهای استاندارد و قابل‌دسترس به کلاس، دانش‌آموزان را از طریق لمس مستقیم با آن‌ها آشنا کنند. امید است که با این کار گام مثبتی در جهت شکوفاشدن استعدادهای نهفته دانش‌آموزان عزیز دارای آسیب بینایی برداشته شود.

الف: سازهای زهی - مضرابی (زخمه‌ای)

«تار»

www.iranantiq.com

بیشتر سازهای زهی از سه قسمت اصلی تشکیل شده‌اند: کاسه، دسته و جعبه‌ی گوشی‌ها یا جای گوشی‌ها در ته دسته.

تار که می‌توان گفت از مهم‌ترین و خوش‌صداترین سازهای ایرانی است، از کاسه‌ای دوقسمتی شامل: کاسه‌ی بزرگ و کاسه‌ی کوچک که بر سطح آن‌ها پوست کشیده شده و خرک روی پوست قرار گرفته است، درست می‌شود.

دسته‌ی بلند تار به کاسه‌ی کوچک متصل می‌شود. در انتهای دسته، جعبه‌ی گوشی‌ها (سر) قرار گرفته است. در سازهای زهی، خرک؛ نام قطعه‌ای چوبی است که به‌عنوان پایه یا پل روی صفحه‌ی ساز قرار می‌گیرد و سیم‌ها از روی آن گذرانده می‌شود. تار دارای شش سیم است. به همین دلیل در برخی از نقاط کشور مانند خراسان به آن شش تار هم می‌گویند.

«سه تار»

سازی است شبیه تار، اما کاسه‌ی آن یک قسمتی، گلابی شکل، کوچک‌تر و صفحه‌ی رویی آن چوبی می‌باشد. برخلاف اسمش دارای چهار سیم است. دسته‌ی آن از دسته‌ی تار باریک‌تر بوده و جعبه‌ی گوشی ندارد.

چهار گوشی سه‌تار، دو تا در سر دسته و دو تای دیگر در سمت چپ آن نصب شده است. مضراب یا زخمه‌ی آن، ناخن انگشت اشاره و گاهی همراه با ناخن انگشت میانی دست راست نوازنده است.

از نام این ساز چنین برمی‌آید که در گذشته دارای سه سیم بوده و بعداً یک سیم دیگر به آن افزوده شده است و نام سه‌تار دلیل همین نکته می‌باشد.

«عود»

کاسه‌ی این ساز بسیار بزرگ است و دسته‌ای کوتاه دارد. کاسه‌ی آن گلابی شکل و صفحه‌ی رویی کاسه از جنس چوب و بر روی آن شبکه‌هایی ایجاد شده است. عود دارای دستان بندی نیست و خرکی کوتاه و تا اندازه‌ای کشیده دارد. این ساز دارای ده سیم می‌باشد که پس از طی طول زیاد کاسه، از روی خرک عبور کرده و در جعبه‌ی گوشی‌ها، هر سیم به دور گوشی مخصوص خود پیچیده می‌شود. مضراب عود، از پر طاووس یا پر مرغ تهیه شده، گاهی هم دارای جنس دیگری از جمله پلاستیک می‌باشد. عود صدایی نرم و نسبتاً قوی دارد، این ساز تکمیل‌شده‌ی سازی قدیمی به نام «تربط» بوده که به اروپا هم راه یافته است و در آنجا آن را «لوت» نامیده‌اند.

سازهایی که تاکنون به آن‌ها پرداخته شد از مهم‌ترین سازهای ایرانی است و روش نواختن‌شان به یکدیگر شباهت بسیار دارد. نوازنده، ساز را در بغل گرفته یا روی پای خود قرار می‌دهد و با مضراب بر سیم‌ها زخمه می‌زند و با دست چپ بر روی دسته، انگشت‌گذاری می‌کند.

«دوتار»

این ساز نیز دارای کاسه‌ای گلابی شکل و دسته‌های نسبتاً دراز است. دوتار دارای پرده (دستان) می‌باشد، اما برخی از انواع آن یعنی دوتارهای محلی در نواحی جنوبی فاقد دستان بندی است.

سطح رویی کاسه‌ی آن چوبی بوده و تعداد سیم‌ها چنان‌که از نام ساز برمی‌آید، دو رشته است. مضراب دوتار، ناخن انگشت نوازنده می‌باشد. این ساز بیشتر جنبه‌ی محلی دارد و در نواحی جنوبی کشور بسیار رایج است.

«تنبور»

دارای کاسه‌ای گلابی شکل و دسته‌ای دراز است که پرده‌ها بر روی آن بسته می‌شود. رویه‌ی جلویی کاسه چوبی است و دسته‌ی این ساز همانند سه‌تار به سر ساز متصل می‌باشد و سر، درحقیقت ادامه‌ی دسته بوده که بر روی سطح جلویی و جانبی آن هرکدام دو گوشی کار گذاشته شده و سیم‌ها به دور آن‌ها پیچیده می‌شود. سیم‌های تنبور چهار رشته می‌باشد. این ساز نیز مانند دوتار بدون مضراب و با ناخن انگشت نواخته می‌شود.

«رباب»

این ساز از چهار قسمت: کاسه، سینه، دسته و سر تشکیل شده است. کاسه‌ی ساز جعبه‌ای به شکل خربزه می‌باشد که بر سطح جلویی آن پوست کشیده‌اند و خرک بر روی پوست قرار گرفته است. سینه‌ی آن جعبه‌ای مثلثی شکل بوده که سطح جلویی‌اش تا اندازه‌ای گرد و ماهی و از جنس چوب می‌باشد. دسته‌ی رباب نسبتاً کوتاه و بر روی آن دستان بندی شده است. در سر ساز مانند تار، جعبه‌ی گوشی‌ها قرار گرفته که در دو و بالایی و پایینی این جعبه بر هر یک سه گوشی تعبیه گردیده است. این رباب دارای شش سیم می‌باشد. مضراب رباب مانند عود از پر وی با پر مرغ ساخته می‌شود. این ساز بیشتر در نواحی خراسان و مرزهای افغانستان رواج دارد.

«قانون»

به شکل دوزنقه‌ای قائم‌الزاویه است که بر روی میز در مقابل نوازنده قرار می‌گیرد. بر روی سمت راست صفحه‌ی آن پوستی یک‌تکه یا چندتکه کشیده می‌شود و خرکی نسبتاً کوتاه و دراز روی پوست قرار می‌گیرد. قانون، دارای ۷۸ سیم است که در سمت راست ساز، ثابت شده و پس از گذشتن از روی خرک در سمت چپ، هر سیم به دور یک گوشی پیچیده می‌شود. دو مضراب قانون، انگشتانه‌هایی است که تیغه‌ای از جنس شاخ، به شکل ناخن به آن‌ها متصل شده و نوازنده آن‌ها را در انگشت‌های اشاره‌ی هر دو دست قرار می‌دهد و به سیم‌ها زخمه می‌زند.

«قانون» نیز یکی از سازهای مهم ایرانی است که مانند تار و عودها هم برای تکی‌نوازی و هم در کارهای گروهی (ارکستر) به کار می‌رود.

منابع و ماخذ

ردیف	نام مؤلف / مترجم	عنوان کتاب / مقاله	انتشارات	سال چاپ
۱	مصطفی رومی زاده، علی اصغر اسدی و محمود رضایی	آموزش هنر اول راهنمایی ویژه دانش آموزان آسیب دیده بینایی	سازمان آموزش و پرورش استثنایی	۱۳۸۴
۲	مریم علی همت، عظیمه سادات برزگر و مریم پور وحید	کتاب هنر (چهارم، پنجم و ششم) ویژه‌ی معلمان نابینا	سازمان آموزش و پرورش استثنایی	۱۳۸۰
۳	گروه برنامه ریزی و آموزشی دانش آموزان آسیب با بینایی	راهنمای معلم کتاب هنر (اول، دوم و سوم) ویژه دانش آموزان آسیب دیده بینایی	سازمان آموزش و پرورش استثنایی	۱۳۹۸
۴	گروه دفتر برنامه ریزی و تألیف کتاب های درسی	راهنمای درس هنر برای معلمان پایه های اول، دوم و سوم ابتدایی	اداره ی کل چاپ و توزیع کتاب های درسی	۱۳۹۱-۹۲
۵	گروه دفتر برنامه ریزی و تألیف کتاب های درسی	راهنمای درس هنر معلمان (چهارم، پنجم و ششم)	اداره ی کل چاپ و توزیع کتاب های درسی	۱۳۹۶-۹۷
۶	دفتر انتشارات و فناوری آموزشی	مجله رشد دانش آموز	-----	مهر ۱۳۹۵
۷	دفتر انتشارات و فناوری آموزشی	مجله رشد دانش آموز	-----	بهمن ۱۳۹۸
۸	دفتر انتشارات و فناوری آموزشی	مجله رشد	-----	تابستان ۱۳۹۷
۹	https://ketabak.org			
۱۰	https://www.miyanalil.com/broz/gallery/۵۹			